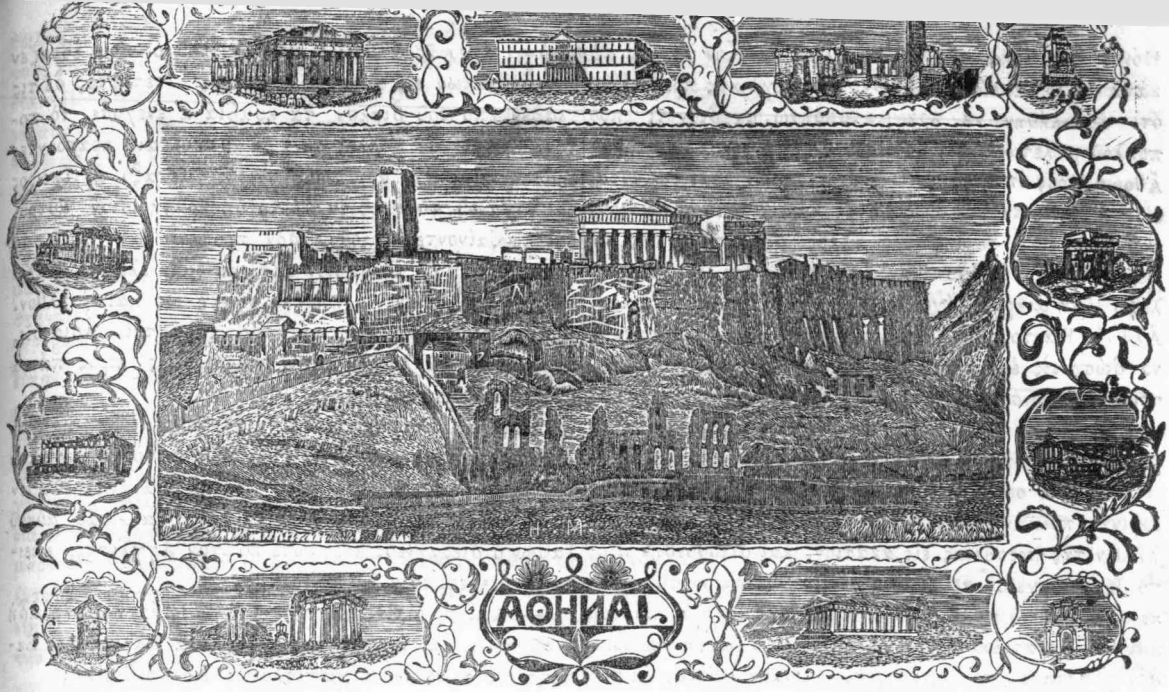

Η ΕΥΤΕΡΠΗ,

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΜΕ

Φυλλάδ. 59. **ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑΣ.** *Τόμος Γ'.*

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, ΤΗΝ 1 ΦΕΥΡΟΥΑΡΙΟΥ 1850.

ΤΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΑΘΩΝΟΣ.

Ὅτε ὁ Ἄγγλος περιηγητὴς Κλάρκιος ἀφήρπασεν ἐκ τῶν Μοναστηρίων τοῦ Ἄθωνος τὰ χειρόγραφα τοῦ Πλάτωνος καὶ ἄλλων Ἑλληνικῶν συγγραμμάτων, ὁ ἡμέτερος Κοραῆς ἔρριξε γοερὰν φωνὴν διὰ τὴν ἱεροσυλίαν ἐκείνην. Σήμερον Ῥόβερτός τις Κούρζων, Ἄγγλος καὶ οὗτος, ἐκδίδει τὴν κατὰ τὸν Ἄθωνα πρόσφατον περιήγησίν του, ἔνθα σαρκαστικῶς διηγεῖται πῶς ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἔδωκεν αὐτῷ γράμμα συστατικὸν πρὸς τοὺς ἡγουμένους καὶ μοναχοὺς τοῦ Ὄρους, πῶς διὰ τούτου καὶ διὰ τῆς δωροδοκίας κατώρθωσε ν' ἀποσπάσῃ ἀπ' αὐτοὺς πολύτιμά τινα βυζαντινῆς τέχνης ἐθνικὰ κειμήλια, ὡς ἂν ἐπέπρωτο νὰ μὴ παύσῃ ποτὲ ἡ τάλαινα Ἑλλὰς οὖσα ἔρμαιον τῶν ξένων, καὶ ἡ λεγομένη Μυσῶν λεία. Τὴν περιήγησιν τοῦ Ἄγγλου τούτου μεταφέρομεν εἰς τὴν ἡμετέραν φωνὴν καὶ διὰ τὰ ῥηθέντα αἴτια καὶ ὡς πλεῖστα περίεργα περιέχουσαν τῆς τοσοῦτον περισπουδάστου εἰς πάντα Ἕλληνα ἐθνικῆς ἱστορίας. Ἀφήσαμεν δ' ὡς εἶχεν ὅλην τὴν κατὰ τοῦ πατριάρχου πικρὰν χλεύην, διὰ νὰ γίνῃ τοῦ λοιποῦ μάθημα εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ ἔξω Γένους. Ἐνταῦθα θέλουσιν ἰδεῖ οἱ ἀναγνῶσται τῆς Εὐτέρπης πόσοι ἀρχαῖοι πολύτιμοι θησαυροὶ σώζονται εἰς τὰ μοναστήρια τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἤτοι χειρόγραφα περισπούδαστα εἰς τοὺς ἀρχαιολόγους, ζωγραφήματα τῆς βυζαντινῆς σχολῆς, θῆκαι λιθοκόλλητοι ἱερῶν λειψάνων, ἀριστουργήματα βυζαντινῆς τέχνης, δῶρα μεγαλοπρεπῆ γραικῶν αὐτοκρατόρων.

Ἅπαντα σχεδὸν τὰ πολυάριθμα χειρόγραφα τοῦ Ὄρους φαίνεται ὅτι εἶναι θρησκευτικῆς ὕλης. Πλὴν τὶς βεβαιοῖ ἡμᾶς ὅτι μεταξὺ τῶν χειρογράφων τούτων δὲν ὑπάρχουσι καὶ παλίμψηστα πολλά, ὅτι ὑπὸ τὰ τροπάρια τῆς Ὀκτάηχου δὲν ὑποκρύπτονται ἴσως κωμῳδίαι Μενανδρικαί, ἂν ὄχι ποιήματα τοῦ Ἀρχιλόχου καὶ Σιμωνίδου, πολυστένακτα ἀντικείμενα τῶν πόθων παντὸς ἐραστοῦ τῆς Ἑλληνικῆς ἀθανάτου Μούσης; Εἴπομεν Σιμωνίδην, κ' ἐνθυμήθημεν ἄλλο τι. Ὁ Ἄγγλος Κούρζων ὅλας ἐπισκεφθεὶς καὶ ἀναδιφήσας τὰς βιβλιοθήκας τοῦ Ἄθωνος δὲν εὗρεν ἐν αὐταῖς οὔτε Συμαΐδας οὔτε Εὐλύρους, οὔτε μικροσκοπικοὺς Ἀνακρέοντας, καὶ Ἡσιόδους, καίτοι ἐλθὼν εἰς τὸ Ὄρος πρὶν τοῦ Κ. Σιμωνίδου. Τοῦτο δηλονότι ἀναφέρομεν δι' ἐκείνους ὅσοι ἀμφιβάλλουσιν ἔτι περὶ τῆς γνησιότητος τῶν περιβοήτων χειρογράφων τούτων ἔπειτα μάλιστ' ἀπὸ τὴν ἔκδοσιν τῆς πρωτοτύπου κατὰ τὸ ὕφος καὶ τὰς ὑποθέσεις Συμαΐδος

Ἰδοὺ ἡ διήγησις τοῦ περιηγητοῦ.

Ὁ ἡμέτερος ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρέσβυς Λόρδος

Πόισομβυς μετὰ τῆς κυρίας αὐτοῦ ἐξένιζόν με εἰς τὸ κατὰ τὰ Θεραπεῖα παλάτιον τῆς Ἀγγλικῆς πρεσβείας, ὅτι ἠβουλήθην νὰ πραγματοποήσω σχέδιόν τι πρὸ πολλοῦ μελετώμενον, ἤτοι νὰ μεταβῶ εἰς τὸ ὄρος τὸν Ἄθωνα πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν βιβλιοθηκῶν ὅσαι σώζονται εἰς τὰ Μοναστήρια. Ἐπειδὴ δὲ κανεὶς ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Κλαρκίου περιηγητὴς ἄλλος δὲν ὑπῆγεν εἰς τὰ μέρη ταῦτα, δὲν ἐδυνήθην, ἐν Ἀγγλίᾳ ἔτι ὤν, νὰ συλλέξω εἰμὴ μικροῦ λόγου ἄξια βοηθήματα καὶ ὁδηγίας. Ἀλλ' ὁ Καντορβερίου Ἀρχιεπίσκοπος εἶχεν εὐαρεστηθῆ νὰ δώσῃ εἰς ἐμὲ ἐπιστολὴν συστατικὴν πρὸς τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, δι' ἧς τὸν περικάλει νὰ μοὶ χορηγήσῃ πᾶσαν δυνατὴν εὐκολίαν εἰς τὰς κατὰ τὰ μοναστήρια τῆς Ἀνατολῆς φιλολογικὰς ἐρεύνας μου.

Φέρων τὸ σεμνὸν τοῦτο ἐφόδιον ἐπέβην ὡραίαν τινὰ ἐαρινὴν πρωΐαν ἐν ἔτει 1837 ὁμοῦ μέ τινας τῶν ὑπαλλήλων τῆς πρεσβείας εἰς ἀκάτιον, καὶ διευθύνθην πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον κείμενον κατὰ τὸ Φανάριον συνοικίαν κατέχουσαν τὸ μεταξὺ τῶν τειχῶν τῆς ἀρχαίας πόλεως καὶ τοῦ Κερατείου κόλπου. Ἡ λέξις δ' αὐτὴ Φανάριον δὲν γίνεται ἐκ τοῦ *φανὸς*, ἀλλ' εἶναι σύνθετος ἐκ τῶν δύω τουρκικῶν λέξεων *φενὰ γὲρ ὃ ἐστὶ κακὸς τόπος*. Εἰς τὸ χθαμαλὸν καὶ ῥυπαρὸν μέρος τοῦτο περιωρίσθησαν οἱ Γραικοὶ μετὰ τὴν ὑπὸ Μωάμεθ τοῦ Β' ἅλωσιν τῆς μητροπόλεώς των. Τὸ δὲ πατριαρχεῖον εἶναι μεγάλη, σαθρά, ἀπὸ ξύλον μελαμβαφὲς κτισμένη οἰκοδομή, κατέχουσα τὴν κορυφὴν κατηφόρου ἀποτόμου· ἀπ' αὐτοῦ βλέπει τις ὑπεράνω ἄλλων οἰκιῶν τὸν Κεράτειον κόλπον, καὶ ἀπέναντι τὰ βουνὰ τῆς Πέρας καὶ τοῦ Γαλατᾶ. Ἀφοῦ ἱκανὴν ὥραν περιεμείναμεν εἰς εὐρύχωρον ἀντιθάλαμον ἔνθα συνεστρέφετο πολὺς ὅμιλος ἱερέων καὶ διακόνων, συνεχομένων ἀπὸ ἔκπληξιν, ἴσως καί τινα φόβον, πρὸς τοιαύτην πολυπληθῆ ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλικῆς Πρεσβείας ἐπίσκεψιν, τέλος ὡδηγήθημεν εἰς τὴν αὔθουσαν τῆς ὑποδοχῆς. Ὁ πατριάρχης δὲν ἐβράδυνε νὰ παρουσιασθῇ. Ἡ ἡλικία αὐτοῦ μ' ἐφάνη μὴ ὑπερβαίνουσα τὰ τριάκοντα καὶ πέντε ἔτη. Ἐφόρει δὲ πορφυρᾶν μεταξίνην ἐσθῆτα ὡς οἱ Γραικοὶ ἐπίσκοποι. Ἐκάθησεν εἰς τὴν γωνίαν τοῦ διβανίου σιωπηλῶς, θωπεύων διὰ τῆς χειρὸς τὴν πυῤῥὰν γενειάδα του, ὥς τις ὀθωμανὸς σατράπης, πρᾶγμα ἀσύνηθες παρὰ τῷ γραικικῷ κλήρῳ.

Μετὰ δὲ τὰς ἀμοιβαίας φιλοφρονήσεις καὶ δεξιώσεις, θύρα τις ἠνεῴχθη καὶ ὑπηρέται πολλοὶ εἰσῆλθον γυμνόποδες, ἐνδεδυμένοι ἐκκλησιαστικά. Τούτων εἷς ἐκράτει δίσκον ἀργυροῦν πολυτελῶς γεγλυμμένον, φέροντα ἀργυρᾶ κοχλιάρια καὶ δοχεῖον μὲ γλύκυσμα ἐκ κίτρου· ἕκαστος ἡμῶν ἔλαβε μίαν κοχλιαρίαν κ' ἔθεσε πάλιν τὸ κοχλιάριον ἐπὶ τοῦ δίσκου. Ἀκολούθως ἄλλοι ὑπηρέται, τόσοι τὸν ἀριθμὸν ὅσοι ἤμεθα οἱ ξένοι, προσήνεγκαν ὕδωρ εἰς κρυστάλλινα λαξευτὰ ποτήρια. Μετὰ τούτους ἕτεροι, πάντοτε εἷς διὰ καθένα, μᾶς ἔδωσαν τὰς πίπας. Μετ' οὐ πολύ, νέον τάγμα ὑπηρετῶν παρετάχθησαν εἰς τὸ βάθος τῆς αἰθούσης· καὶ εἷς μὲν τούτων ἔφερε δίσκον καλυπτόμενον ἀπὸ διάχρυσον καὶ χρυσοῦς ἔχων κροσσοὺς τετράγωνον ὕφασμα· ἕτερος δὲ προσελθὼν ἀφεῖλε τὸ ἐπικάλυμμα τοῦτο κ' ἔθεσεν αὐτὸ ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ φέροντος τὸν δίσκον· οὗτος δ' ἔμεινεν ἔκτοτε ἀκίνητος ὡσεὶ ἄγαλμα· τρίτος δέ τις εἰσῆλθεν ἀκολούθως βαστάζων θυμιατήριον ἀπὸ τριπλόνου ἀργυρᾶς ἀλύσεως, ἔνδον τοῦ ὁποίου ἔβραζεν ἐπὶ ἀνθράκων εἰς ἀγγεῖον ὁ καφφές· τέταρτος δέ τις ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ δίσκου τὰ κυμβία κ' ἐνέχυσε τὸ ποτόν. Τότε δὲ πολλοὶ συνάμα ὑπηρέται κρατοῦντες ἕκαστος διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς μεταξὺ ἀντίχειρος καὶ λιχανοῦ τὸ κυμβίον μὲ τὸ ὑποκρατηρίδιον αὐτοῦ, καὶ προβαίνοντες ὁμοθυμαδὸν προτήνεγκαν ἡμῖν τὸ βραχὺ ῥόφημα, τὸ ὁποῖον ἀφοῦ ἐπίομεν ἔλαβον πάλιν τὰ κυμβία καὶ ἀνεχώρησαν ἐν σιωπῇ ὡς καὶ εἰσῆλθον. Ἡ σκηνὴ αὕτη εἶν' ἀπαραίτητος παρὰ τοῖς Ἀσιανοῖς, τελουμένη μᾶλλον ἢ ἧττον πομπωδῶς πρὸς πάντα ὁπωσοῦν ἐπίσημον ξένον.

Ἀφοῦ δ' ἐῤῥοφήσαμεν ὀλίγα ἔτι ῥοφήματα καπνοῦ καὶ οἱ ὑπηρέται ἀπῆλθον, ἐπαρουσίασα τὸ γράμμα τοῦ ἀρχιεπισκόπου Καντορβερίου· ὁ πατριάρχης ἔλαβεν αὐτὸ μετὰ τῆς προσηκούσης τιμῆς, καὶ παρ' αὐτοῦ λαβὼν ὁ διερμηνεὺς ἀνέγνωσε πρῶτον Ἀγγλιστί, ἔπειτα τὸ μετέφρασεν Ἑλληνιστί.

— Καὶ τί ἐστὶν, ἠρώτησεν ὁ πατριάρχης, δηλαδὴ ὁ ἀρχηγὸς καὶ ἡ κεφαλὴ τῆς ἐν Ἀσίᾳ Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, τί ἐστὶν ἀρχιεπίσκοπος Καντορβερίου;

— Πῶς! εἶπον ἐκπεπληγμένος διὰ τὸ ἐρώτημα.

— Ἐρωτῶ τί πρᾶγμα εἶναι οὗτος ὁ ἀρχιεπίσκοπος.

— Ἀλλ' εἶν' ὁ ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Καντορβερίου.

— Τίνος;

Ἐνταῦθα ἐγὼ καὶ οἱ φίλοι μου μικρὸν ἐδέησε ν' ἀναπέσωμεν ὕπτιοι ἐκ τοῦ γέλωτος. Ποτὲ δὲν ἐπιστεύομεν ὅτι ἀνὴρ περιβεβλημένος τόσον ὑψηλὸν ἐκκλησιαστικὸν ἀξίωμα ἤθελ' εἰδέναι ἀγνῶς πραγμάτων τοιούτων. Ὁ πατριάρχης τῆς Ἀνατολῆς, ὁ διάδοχος Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, τοῦ Χρυσοστόμου, τοῦ αἱρεσιάρχου Νέστορος νὰ μὴ ἐπίσταται ἄλλους τίτλους χριστιανικοὺς εἰμὴ τοὺς τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ ἐκκλησίας καὶ τὸν τῆς Ῥώμης! (α) Πλὴν εἶν' ἀληθὲς ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης ἀναγορεύεται συνήθως ὑπ' εὐαρίθμων τινῶν ῥαδιούργων Γραικῶν, τραπεζιτῶν καὶ τοκογλύφων τοῦ Φαναρίου, προαγόντων εἰς τὸ ὑψηλὸν τοῦτο ἀξίωμα ἄνθρωπόν τινα ἀχύρινον, ὅπως κινῶσιν αὐτὸν ἑπομένως κατὰ τὸ ἑαυτοῖς δοκοῦν.

Ἐξηγήσαμεν εἰς τὸν πατριάρχην ὅτι ὁ ἀρχιεπίσκοπος Καντορβερίου εἶναι ἀνήρ τις ἔξοχος διὰ τὰς ὑψηλὰς γνώσεις καὶ τὰς χριστιανικὰς αὐτοῦ ἀρετάς. Ὅτι αὐτὸς εἶναι ἡ κεφαλὴ τῆς μεγάλης Ἀγγλικανῆς Ἐκκλησίας, ὅτι φέρει κατὰ τὸν βαθμὸν τὰ δευτερεῖα μετὰ τὸ βασιλικὸν γένος, ὅτι ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων ὁ ἀρχιεπίσκοπος Καντορβερίου ἔστεφε τοὺς βασιλεῖς ἡμῶν, τοὺς βασιλεῖς ἐκείνους τοὺς ἐφορεύοντας ἐν τῇ δυνάμει αὐτῶν τὰς τύχας ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου.

— Καλόν! ἀπήντησεν ὁ πατριάρχης. Πλὴν πῶς γίνεται ἡ κεφαλὴ τῆς Ἀγγλικανῆς Ἐκκλησίας, νὰ ἦναι ἁπλοῦς μόνον ἐπίσκοπος· ἐνῷ ἐγὼ, ὁ πατριάρχης, ἔχω ὑπὸ τὸ πνευματικόν μου κράτος τοὺς ἄλλους πατριάρχας, τοὺς ἀρχιερεῖς, τοὺς ἐπισκόπους, πάντας τοὺς κατέχοντας βαθμόν τινα ἢ ἀξίωμα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Πῶς γίνεται; δὲν τὸ ἐννοῶ, καὶ οὐδὲ δύναμαι νὰ ἀπαντήσω εἰς τὸ γράμμα τοῦ ἀρχιεπισκόπου Καντορβερίου. Πλὴν ἐπειδὴ ἔρχεσθε ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλικῆς Πρεσβείας θέλω σᾶς δώσει τὰ ὁποῖα μὲ ζητεῖτε συστατικὰ γράμματα, δι' ὧν νὰ εὕρετε ὑποδοχὴν καὶ περιποίησιν εἰς πᾶν μοναστήριον ἀναγνωρίζον τὸ πνευματικὸν κράτος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.

Τότε προσεκάλεσε τὸν γραμματέα του πρὸς ὃν εἶπον τ' ὄνομα καὶ τοὺς τίτλους μου· οὗτος δὲ ἀποσυρθεὶς εἰς ἓν τῶν παραθύρων τῆς αἰθούσης ἔγραψε, καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ πατριάρχου πολλὰ περίεργον ἐγκύκλιον ἐπιδοθεῖσάν μοι μετ' ὀλίγας ἡμέρας καὶ μεγάλως χρησιμεύσασάν μοι εἰς τὴν κατὰ τὰ μοναστήρια περιοδείαν μου. Ἐπειδὴ δὲ εἰς ὀλίγους τῶν διαμαρτυρουμένων ἔγινεν ἡ τοιαύτη χάρις, προσθέτω ἐνταῦθα τὸ πατριαρχικὸν *φερμάνιον*· περιττὸν δὲ νὰ εἴπω ὅτι οἱ πρὸς οὓς διευθύνετο ὤφειλον τυφλὴν τὴν ὑποταγὴν εἰς τὰ ἐνδιαλαμβανόμενα.

«*Τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῖν ἡγουμένοις, καθηγουμένοις, ἐπιστάταις καὶ τοποτηρηταῖς τῶν μοναστηρίων τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ πάσης ἄλλης μονῆς.*

Γρηγόριος, οἰκουμενικὸς πατριάρχης, ἀρχιεπίσκοπος καὶ μητροπολίτης Κωνσταντινουπόλεως κτλ.

« Ἅγιοι ἡγούμενοι, καθηγούμενοι καὶ ἐπιστάται τῆς ἀδελφότητος τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ λοιποὶ πατέρες τῶν τιμίων μοναστηρίων τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ πάντων τῶν λοιπῶν τιμίων μοναστηρίων τῶν ὑποκειμένων τῷ ἡμετέρῳ Οἰκουμενικῷ Θρόνῳ, εἰρήνη παρὰ θεοῦ καὶ εὐλογία εἴη μεθ' ὑμῶν.

« Ὁ φέρων τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν γράμμα εὐγενέστατος κὺρ Ῥοβέρτος Κούρζων, Ἄγγλος τὴν πατρίδα, συστημένος εἰς ἡμᾶς ἀπὸ σημαντικὰ ὑποκείμενα, προτιθέμενος νὰ κάμῃ σπουδὰς εἰς τὴν παλαιὰν καὶ νεωτέραν φιλολογίαν, φρονεῖ ὅτι δύναται νὰ εὕρῃ βοηθήματα πρὸς τὸν σκοπόν του αὐτὸν εἰς τὰς βιβλιοθήκας τῶν γραικικῶν μοναστηρίων. Ὅθεν συνιστῶμεν τὸ ἄτομόν του πρὸς ὅλους ὑμᾶς, καὶ διατάττομεν καὶ θέλομεν οὐ μόνον νὰ τὸν ὑποδεχθῆτε εἰς ἑκάστην τῶν ἁγ. μονῶν μ' ὅλην τὴν δυνατὴν φιλοξενίαν καὶ περιποίησιν, ἀλλὰ προστούτοις νὰ τὸν εὐχαριστήσετε εἰς πᾶν οὐτινος ἤθελεν ἔχει χρείαν, καὶ νὰ τὸν δώσετε καθαρὰς καὶ ἀκριβεῖς πληροφορίας εἰς ὅλας τὰς ἐρωτήσεις ὁποῦ ἤθελε σᾶς κάμει, μέτρόπον ὑποχρεωτικὸν, διὰ νὰ μείνῃ κατὰ πάντα εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸ φέρσιμον καὶ τὴν διαγωγήν σας,

« Οὕτω ζητοῦμεν καὶ ἐπιθυμοῦμεν νὰ γίνῃ· ἡ δὲ θεία χάρις καὶ ἡ ἡμετέρα εὐχὴ καὶ εὐλογία εἴησαν μεθ' ὑμῶν.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1 (13) Ἰουνίου 1837. »

Αἱ ὁλοιπορικαί μου προετοιμασίαι ἦσαν βραχεῖαι. Ἐμίσθωσα ὡς διερμηνέα μου καὶ διευθυντὴν εἰς ὅλα ἕνα γραικὸν ὑπηρέτην, μεθ' οὗ ἐπέβην εἰς ἀκάτιον, καὶ παραμείψαντες τὴν ἄκραν τοῦ Σεραΐου, κατέβημεν ἠρέμα μετὰ τοῦ ῥεύματος εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Μαρμαρᾶ.

Ἤμεθα ἐγγὺς τῆς Ἰμβρου καὶ περιβλέπων τὴν πέριξ μεγαλοπρεπῆ φύσιν ἀνελογιζόμην ὅτι τὰ πράγματα μετεβλήθησαν ὁπωσοῦν ἀφότου ὁ γενναῖος ἐκεῖνος Ἰάσων διέπλευσε τὰ μέρη ταῦτα μὲ τὴν τριακοντάζυγόν του Ἀργώ. Ἂν δὲ πρέπῃ νὰ δώσωμεν πίστιν εἰς παλαιόν τινα συγγραφέα γράψαντα περὶ τῆς ἑρμητικῆς τέχνης, δύναμαι νὰ συμπεράνω ὅτι ὁ πλοῦς τοῦ Ἰάσωνος καὶ ὁ ἰδικός μου εἶχον ὄχι πολὺ ἀνόμοιον τὸν σκοπόν. Τὸ χρυσοῦν δέρας, διϊσχυρίζεται ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος συγγραφεύς, δὲν ἦτο δέρμα χρυσοῦν, ἐπειδὴ τίς εἶδε ποτὲ χρυσοῦν ἀρνίον; Ὁ Ἰάσων, λέγει, ἐζήτει εἰς τοὺς Κολχοὺς βιβλίον πολύτιμον γεγραμμένον χρυσοῖς γράμμασι κ' ἐνδιαλαμβάνον πᾶσαν τὴν ἀλχημικὴν σοφίαν. Δι' αὐτοῦ ἔμελλε νὰ μάθῃ πῶς νὰ μεταποιῇ τὰ μέταλλα, πῶς διὰ τοῦ ἀλαμβίκου νὰ ἐξάγῃ τὸ ἀθάνατον νερὸν, καὶ πῶς ὅλαι αἱ φυλαὶ καὶ γλῶσσαι τῆς γῆς νὰ ἔλθωσι καὶ νὰ τὸν προσκυνήσωσιν ὡς κύριον τῶν ἡδονῶν τοῦ κόσμου τούτου.

Προσωρμίσθημεν εἰς *Καλόϊμ Καλεσσὶ* τὸ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης φρούριον τῶν Δαρδανελλίων. Ἐκεῖθεν δὲ ἀναβάντες εἰς ἡμιόνους δὲν ἐβραδύναμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ ὀροπέδιον ἐφ' οὗ κεῖται τὸ μέγα μοναστήριον τῆς Ἁγίας Λαύρας.

ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΛΑΥΡΑΣ.

Τοῦτο τὸ μοναστήριον, ὅμοιον πολλὰ μὲ φρούριον παλαιὸν περικυκλοῦται ὑπὸ ὑψηλῶν, λευκῶν τειχῶν, ὑπεράνω τῶν ὁποίων ἐβλέπομεν ὁμοῦ φύλλον συγκεχυμένα θόλους, πύργους ἀλλοκότους, καὶ κορυφὰς κυπαρίσσων. Ἔνθεν δὲ κακεῖθεν προεξεῖχον τῶν τειχῶν προεκβολαὶ δωματίων, τὰ λεγόμενα ἐν Κωνσταντινουπόλει σαχνισία. Πρὸ τῆς εἰσόδου ὑπάρχει πρόσοον βυζαντινῆς ἐργασίας, ἤτοι θόλος ἐπὶ τεσσάρων στηριζόμενος κιόνων. Ἐκεῖ ὁ ἡγούμενος μ' ἐπερίμενε μετὰ τῶν ἀδελφῶν. Διότι προεξαπέστειλα τὸν ὑπηρέτην μου ὅττις ἀναμφιβόλως ἀνήγγειλεν ὅτι μέγα καὶ σημαντικὸν ὑποκείμενον ἤρχετο εἰς ἐπίσκεψίν των. Μ' ἐχαιρέτησαν δεικνύοντες σέβας βαθύ· μετὰ δὲ τὰς ἀμοιβαίας προσρήσεις οἱ μοναχοὶ εἰσῆλθον αὖθις κατὰ γραμμὴν ὡς εἰς λιτανείαν διὰ τῆς ἐξωτάτω θύρας καὶ ἑτέρων δύω θυρῶν ὅλων σιδηρῶν. Ἐν μέσῳ τῆς ἐξαιρέτου ταύτης συνοδίας ἐπροχώρησα εἰς τὸν ναὸν κείμενον εἰς τὸ μέσον τῆς μεγάλης αὐλῆς. Ἐκεῖ προσεκύνησα, καὶ οἱ μοναχοὶ ἔψαλαν τὸ Κύριε Ἐλέησον εἰς τὴν ὑπάτην διαπασῶν. Μετὰ ταῦτα ὁ ἡγούμενος λαβόμενός μου τῆς χειρὸς μ' ὡδήγησε διὰ πολλῶν ζοφερῶν ξυλίνων κλιμάκων εἰς κομψὸν δωμάτιον κυτρεπισμένον τουρκιστὶ κ' ἔχον προεκβολὴν ὡς ἐκείνας τὰς ὁποίας εἶδον ἔξωθεν. Διέταξε δὲ κ' ἔφεραν καφφὲν, καὶ μ' εἶπεν ὅτι ὁ θάλαμος ἦτον ἰδικός μου. Τότε ἐπαρουσίασα τὸ πατριαρχικὸν γράμμα· τ' ἀνέγνωσεν εὐσεβάστως καὶ μ' ἐπανέλαβεν ὅτι ἠδυνάμην νὰ μείνω ὅσον ἤθελα εἰς τὸ μοναστήριον. Τοιουτοτρόπως ἐγκαθιδρύθην ἄριστα εἰς ἓν τῶν μεγάλων μοναστηρίων τοῦ περιφήμου Ἄθωνος τῶν πολλὰ ὀλίγον ἔτι γνωστῶν εἰς τοὺς Εὐρωπαίους.

Πολλοὶ τῶν πατέρων ἀξιοφόροι τοῦ μοναστηρίου ἦλθον ἀκολούθως εἰς ἐπίσκεψίν μου. Αἱ φιλοφρονήσεις μας τέλος δὲν εἶχον. Πρὸς τὸ ἑσπέρας ἐξῆλθον νὰ περιπατήσω· οἱ ταλαίπωροι μοναχοὶ ὅσους ἠπήντων

(α) Ἂν ἡ ἀμάθεια τοῦ πατριάρχου συνίστατο εἰς τὴν ἄγνοιαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Καντορβερίου, ἡμεῖς τὴν νομίζομεν συγγνωστέαν. Ὁ διάδοχος τοῦ Γρηγορίου καὶ Χρυσοστόμου δὲν εἶν' ἀπαραιτήτως ὑπόχρεως νὰ γνωρίζῃ ὅλους τοὺς ἀρχιεπισκόπους τῆς χριστιανωσύνης. Γνωρίζει ἄραγε ὁ ἀρχιεπίσκοπος Καντορβερίου τὸν Νικομηδείας, τὸν Δέρκων, τὸν Ἐλασσῶνος ἐπίσκοπον;

μ' ἔβλεπον κεχηνότες καὶ θαυμάζοντες, ἢ μοὶ ἀπέτεινον ἀσπασμοὺς σχηματίζοντες πολυτρόπως καὶ κωμικῶς τὸ σῶμα· ἕκαστος δὲ κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἑαυτοῦ νοημοσύνης ἐδείκνυεν ἢ ἔκπληξιν ἢ σέβας· ἵστατο ἀπορούντες, μ' ἠκολούθουν κατόπιν, καί τινες μάλιστα ἐσταυροκοποῦντο ὡς ἂν εἶχον διέλθει πλησίον ἀγνώστου τινὸς ζώου.

Τὸ μέγα καὶ ἀξιοπερίεργον τοῦτο μοναστήριον ἀνηγέρθη ὑπὸ Νικηφόρου Αὐτοκράτορος· πλὴν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ μ' εἴπωσι τίνος Νικηφόρου, Νικηφόρου τοῦ Λογοθέτου, ἢ Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ, ἢ Νικηφόρου τοῦ Βοτονιάτου. Ὅ,τι ἤξευρον καὶ ὅ,τι μ' εἶπον ἦτον ὅτι ὁ τελευταῖος Νικηφόρος διωχθεὶς ὑπὸ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ κατέφυγεν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦτο ἔνθα καὶ ἀνέλαβε τὸ μοναχικὸν σχῆμα. Ἀλλὰ κατὰ Ἰωάννην Κομνηνόν, ὅστις ἐπεσκέφθη τὸ Ὄρος ἐν ἔτει 1701 φαίνεται ὅτι ἐθεμελιώθη ἀπὸ Νικηφόρον τὸν Φωκᾶν, ἐπεσκευάσθη δὲ μετὰ ταῦτα ἀπο Νεάγουλον ἡγεμόνα Βασσαραβίας.

Κατὰ τὸ νοτιοδυτικὸν πέρας τοῦ οἰκοδομήματος ὑψοῦται μέγας τετράγωνος πύργος, ὅπου ἄλλοτε ἐφυλάττετο πιεστήριον τυπογραφικον, τὸ ὁποῖον οἱ Τοῦρκοι ἐσυντρίψαν ἐν καιρῷ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος. Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ μοναστηρίου περιλαμβάνει δύω μεγάλας αὐλὰς καὶ ἄλλας μικροτέρας· πέριξ τῶν δύω πρώτων ἐκτείνονται στοαὶ συγκοινωνοῦσαι μὲ τὰ κελλεῖα τῶν μοναχῶν· εἶναι δὲ οὗτοι τὴν σήμερον ἑκατὸν εἴκοσιν· ἀλλὰ τὸ μοναστήριον εἶναι χωρητικὸν πολὺ μεγαλητέρου ἀριθμοῦ. Ἐν μέσῳ ἑκατέρας τῶν αὐλῶν ὑπάρχει καὶ μία ἐκκλησία. Οἱ ἐσωτερικοὶ τοῖχοι τοῦ νάρθηκος φέρουσιν ἐζωγραφημένας εἰκόνας ἁγίων καὶ παραστάσεις τῆς Δευτέρας Παρουσίας καὶ τῆς Κολάσεως. Εἰς τοὺς συνήθως ὑπερμεγέθεις τούτους πίνακας οἱ τεχνῖται ἐπροσπάθησαν προφανῶς νὰ παραστήσωσι περισσότερον τὴν ἀσχημίαν τῶν διαβόλων παρὰ τῶν ἀγγέλων τὴν ὡραιότητα. Οἱ δυστυχεῖς ἄγγελοι εἶναι γενικῶς πολλὰ ἠδικημένοι εἰς τὰς ἀρχαίας ταύτας παραστάσεις. Ὁ κορυφαῖος τῶν διαβόλων, ὁ πρωταγωνιστὴς τῆς σκηνῆς, παριστάνεται ὑπερβολῇ δύσμορφος, ἔχων στόμα παμμέγεθες, ὀδόντας μακρούς, καὶ κατατρώγων συνήθως δύω ἢ τρεῖς συγχρόνως ἁμαρτωλούς, τῶν ὁποίων ἡ σὰρξ, ἂν κρίνῃ τις ἀπὸ τὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου του, εἶν' εἰς αὐτὸν τροφὴ πολλὰ βδελυκτή· ἵσταται δ' ἐν τῷ μέσῳ μεγάλου ἐρυθροῦ βάμματος, εἰκονίζοντος δῆθεν φλόγας ἔνθα πλῆθὺς ψυχῶν ἁμαρτωλῶν κεῖνται εἰς διάφορα σχήματα, πλὴν οὐδόλως δεικνύουσαι ὅτι πάσχουσιν ἢ εἶναι δυστυχεῖς. Εἰς γωνίαν τινὰ τοῦ πίνακος ἵσταται ὁ ἀρχάγγελος ζυγίζων εἰς πλάστιγγα τὰς ψυχάς. Ἄλλοι ἄγγελοι φαίνονται συμπαίζοντες καὶ διάγοντες ἄριστα μετὰ μικρῶν διαβόλων. Ὑψηλά, αἱ ψυχαὶ τῶν μακάρων, ὅλοι γέροντες πωγωνοφόροι, σοβαροὶ τὸ σχῆμα, καὶ φέροντες ἕκαστος ὀγκώδες βιβλίον ἀνὰ χεῖρας, ἀποτελοῦσι μακρὰν σειρὰν, τὰς πρώτας τῆς ὁποίας θέσεις κατέχουσιν οἱ ἀναχωρηταὶ καὶ οἱ βασιλεῖς.

Εἰς τὸ καθολικὸν ὑπάρχουσι πλεῖσται εἰκόνες ἁγίων ἅπασαι σχεδὸν κεκοσμημέναι διὰ πλακῶν ἀργύρου γλυπτῶν καὶ πολυτελῶν λίθων. Τινὲς τούτων εἶναι ἀρχαιόταται. Δύω, μείζονες τῶν ἄλλων, αἱ εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας εἰς τὸ καταπέτασμα τοῦ ἱεροῦ, ἑκατέρωθεν τῆς ὡραίας πύλης, εἶναι δωρήματα τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, οὗτινος ἡ εἰκὼν ὡς καὶ ἡ τῆς Αὐτοκρατορίσσης φαίνονται γεγλυμέναι ἐπὶ τῆς ἐπιχρύσου ἀργυρᾶς πλακός· περιεργότατα τεχνικὰ μνημεῖα ἐξειργασμένα πολυτελῶς διὰ χρυσῶν συρμάτων καὶ λίθων πολυτίμων, σαπφείρων καὶ σαρδίων καὶ ἀχατῶν·

Ἀμφότεραι αἱ ἐκκλησίαι εἰν' ἐστρωμμέναι μὲ λαμπρὰ πολύχροα μάρμαρα. Τὰ ἐν αὐταῖς κειμήλια ἠλαττώθησαν μεγάλως εἰς ἀξίαν καὶ ἀριθμὸν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἀβουλαβοὺδ πασσᾶ ὅστις κατεγύμνωσε τὰ μοναστήρια καὶ τοὺς μοναχοὺς τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Πλὴν οἱ μοναχοὶ πονηρότεροι αὐτοῦ κατώρθωσαν νὰ διαφυλάξωσιν ἔτι ἱκανὸν μέρος τῶν ἱερῶν ἀναθημάτων. Τινὰ τούτων ἀνάγονται εἰς τοὺς χρόνους τῶν Αὐτοκρατόρων, καθότι ὀλίγοι τῶν διαδόχων τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ἠμέλησαν νὰ ἐκδυσωπήσωσι τοὺς ἁγίους διὰ πλουσίων δωρημάτων, καὶ τύχωσι τῆς ἀφέσεως τῶν πολλῶν των ἁμαρτιῶν. Τινὰ τῶν ἀφιερωμάτων τούτων εἶν' ἄξια ἀληθῶς τῆς τῶν ἀρχαιολόγων προσοχῆς, τὸ μὲν ὡς τὰ ἀρχαιότατα πιθανῶς καὶ βεβαίως τὰ μεγαλοπρεπέστατα τῶν χρυσοχοϊκῶν ἔργων· τὸ δέ, διότι ἡ γνησιότης αὐτῶν εἶν' ἀναμφίβολος, ὡς μὴ ἐξελθόντων πώποτε ἐκτὸς τῶν μοναστηρίων ἀφ' ἧς ἐποχῆς οἱ εὐσεβεῖς δωρηταὶ τὰ ἀνέθηκαν.

Τὸ πολυτιμότατον τῶν κειμηλίων τῆς Ἁγ. Λαύρας εἶναι θήκη τις περιέχουσα τεμάχιον τοῦ τιμίου ξύλου, δωρηθεῖσα εἰς τὴν μονὴν παρὰ τοῦ θεμελιωτοῦ αὐτῆς Νικηφόρου τοῦ αὐτοκράτορος. Σύγκειται ὅλη ἐκ χρυσοῦ ἀπέφθου ἔχουσα ὕψος δεκαοκτὼ δακτύλων, κλειομένη διὰ θυρίδος ἧς ἑκάτερα τὰ φύλλα φέρουσιν ἔξωθεν διπλῆν σειρὰν ἀδαμάντων, τῶν ἀρχαιοτάτων ἀφ' ὅσους εἶδον, σμαράγδων, μαργαριτῶν καὶ ὀουβινίων μεγάλων ὡς ἡμίδραχμα. Ἀνοιγομένης τῆς θυρίδος φαίνεται εἰς τὰ ἐντὸς τὸ τεμάχιον τοῦ σταυροῦ καταστράπτον ἀπὸ πετράδια. Ἡ θυρὶς ἔνδοθεν ὡς καὶ πᾶσα τῆς θήκης ἡ ἐπιφάνεια καλύπτεται ἀπὸ γλυφὰς παριστώσας ἁγίους καὶ κοσμεῖτ' ἐπίσης μὲ λίθους πολυτελεῖς. Ἡ μεγαλοπρεπεστάτη αὕτη θήκη εἶν' ἀριστούργημα βυζαντινῆς τέχνης.

Ἡ δὲ βιβλιοθήκη τοῦ μοναστηρίου κειμένη ἀριστερόθεν τῆς ἀμέσως μετὰ τὴν εἴσοδον μεγάλης αὐλῆς, συνίσταται ἐκ δύω προσεχῶν δωματίων. Τὰ βιβλία ἦσαν μ' ἱκανὴν τάξιν τεθειμένα ἐντὸς ξυλίνων θηκῶν ἀλλὰ τὰ ἐκάλυπτεν ἱερὰ καὶ ἀρχαιοπρεπὴς κόνις. Πολὺς μ' ἐχρειάσθη καιρὸς ἕως οὗ μάθω τὶ ἐνδιελάμβανον, διότι εἰς τὰς παλαιὰς τῶν ἑλληνικῶν βιβλιοθηκῶν οἱ τόμοι σπανιώτατα φέρουσιν ἔξωθεν τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ συγγράμματος. Εἶδον δὲ ὅτι ὑπῆρχον πεντακισχίλιοι περίπου τόμοι, ὧν αἱ τέσσαρες χιλιάδες ἔντυποι, τὰ πλεῖστα συγγράμματα ἐκκλησιαστικά· ὀλίγα τινὰ κλασικῶν Ἑλλήνων συγγραφέων ὡραίας Ἀλδείου ἐκδόσεως, καὶ ἡ πρώτη ἔκδοσις τῆς Ἀνθολογίας γράμμασι κεφαλαίοις.

Ἐκ δὲ τῶν ἐννεακοσίων χειρογράφων τὰ μὲν ἑξακόσια ἦσαν ἐπὶ χάρτου, τριακόσια δὲ ἐπὶ μεμβράνης· ἐκεῖνα μὲν ὅλα ἐκκλησιαστικῆς ὕλης, μάλιστα δὲ ὁμιλίαι καὶ προσευχαί, πλὴν τεσσάρων τόμων περιεχόντων θύραθεν συγγραφεῖς, ἤτοι ἑνὸς Ὁμήρου, ἑνὸς Ἡσιόδου, ὄχι πολὺ ἀρχαίων, καὶ δύω περιέργων πραγματειῶν περὶ βοτανικῆς μὲ ἀπειρόκαλά τινα σχέδια βοτανῶν, ἴσως συγγραμμάτων τοῦ Διοσκορίδου. Μεταξὺ τῶν περγαμηνῶν χειρογράφων ἦσαν τὰ συγγράμματα τοῦ Χρυσοστόμου εἰς φύλλον καὶ ἄλλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, γεγραμμένα κατὰ τὸν Θον ἢ ΙΒον αἰῶνα, καὶ πεντήκοντα περίπου ἀντίγραφα Εὐαγγελίων, ἐν τῶν ὁποίων γεγραμμένον μὲ ὡραίους χαρακτῆρας τῶν δακτυλιαίων (unciales) ἐκ τοῦ Θου αἰῶνος, ἀπετέλει ὡραιότατον ὀγκώδη τόμον εἰς 4ον. Ἡ πρώτη σελὶς διάχρυσος ἔφερε τὰς εἰκόνας τοῦ δωρητοῦ καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ κ' ἐκαλύπτετο μὲ λεπτὸν γαζίον. Ἦσαν δὲ καὶ τόμοι τετάρτου καὶ δωδεκάτου σχήματος ἐκ τοῦ Θ' αἰῶνος, περιέχοντες τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν· τέλος δὲ πάντων τὸ βιβλίον τοῦ Ἰὼβ μὲ ἀπείρους μικρογραφίας ἀτέχνους μὲν πλὴν λαμπρῶς κεχρωματισμένας. Χειρόγραφα ὡς τὰ τρία ταῦτα δὲν ἀπαντῶνται συχνὰ εἰς τὰς τῆς Εὐρώπης βιβλιοθήκας. Ὅλα τὰ λοιπὰ ἦσαν ἀνθολόγια καὶ προσευχητάρια. Δὲν εὗρον ἐπὶ μεμβράνης, οὔτε φύλλον ἐν κλασικοῦσυγγραφέως. Διεξῆλθον ἐπιμελῶς ὅλα τὰ χειρόγραφα καὶ φρονῶ ὅτι δὲν παρέλειψα ἀπαρατήρητον οὐδὲν ἀφορῶν τὴν φιλολογίαν ἢ τὴν τέχνην·

Τὰ εἴκοσι καὶ ἓν μοναστήρια τοῦ Ἄθωνος δὲν ἀκολουθοῦσι τοὺς αὐτοὺς ὅλα κανόνας περὶ τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν· ἀλλ' ἔν τισι μὲν ὁ ἡγούμενος ἔχει αὐτὸς τὴν διαχείρισιν πάσης περιουσίας· εἰς δὲ τὰ μεγάλα (καὶ τὰ δευτερεῖα τούτων ἔχει ἡ Ἁγία Λαύρα) τὰ πάντα εἶναι κοινὰ ἀναμέσον τῶν μοναχῶν. Ὅθεν μὴ ἔχων ἐλπίδα ὅτι εἰς τοιοῦτο μέγα κοινόβιον ἤθελον στέρξει οἱ μοναχοὶ ν' ἀπαλλοτριωθῶσι καὶ τοῦ ἐλαχίστου πράγματος, δὲν ἀπεπειράθην ν' ἀγοράσω τι· προσέτι δὲν ἤθελεν εἶσθαι οὐδὲ φρόνιμον νὰ ἐξυπνίσω ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο τὴν περιέργειαν τῶν μοναχῶν, ἐπειδὴ τότε ἤθελε διατρέξει φωνὴ εἰς τὸ Ὄρος ὅτι ἦλθον μὲ σκοπὸν νὰ λαφυραγωγήσω τὰς βιβλιοθήκας.

Τρεῖς ἡμέρας διέτριψα εἰς Ἁγίαν Λαύραν· τὴν δὲ τετάρτην λαβὼν παρὰ τῶν μοναχῶν ὁδηγὸν καὶ ἡμιόνους, ἀπεχαιρέτησα τὸν καλὸν ἡγούμενον καὶ διευθύνθην πρὸς τὸ μοναστήριον τοῦ Καρακάλλου. Καθ' ὅλην δὲ τὴν ἐξαίρετον ὁδοιπορίαν μου οὐδὲν ἔκτακτον μὲ συνέβη, εἰμὴ ὅτι εἰς μέρος τι ὅπου ἡ ὁδὸς εἶχεν ἑνὸς ποδὸς μόνον πλάτος, παρὰ τὸ χεῖλος βαθυτάτου κρημνοῦ, ἡ ἡμιόνός μου ἔστη ἐπὶ τῶν τριῶν ποδῶν, καὶ μὲ τὸν τέταρτον ἤρχισε νὰ ξύῃ τὸ ῥύγχος. Χωρὶς νὰ σαλεύσω, ἐπερίμενα μὲ ἴσην ἀγωνίαν καὶ ἀνυπομονησίαν πότε ἤθελε τὴν ἀφήσει ἡ ἄκαιρος αὐτὴ ὄρεξις τοῦ ξύεσθαι· ἴσως ἐννόησεν ὅτι ἔφερεν αἱρετικὸν κ' ἠθέλησε νὰ μὲ ῥίψῃ κατὰ τοῦ κρημνοῦ· ὅμως ἀπέσχε, καὶ μετ' ὀλίγον εἰσέβημεν, μὲ πολλὴν μου εὐχαρίστησιν, εἰς πλατυτέραν καὶ ἀσφαλεστέραν ὁδόν· καὶ μετὰ πέντε ὡρῶν ὁδοιπορίαν ἐφθάσαμεν ὑποκάτω τοῦ ὑψηλοῦ τετραγώνου πύργου ὅστις ὑψοῦται ὑπὲρ τὴν εἴσοδον τοῦ Μοναστηρίου τοῦ

ΚΑΡΑΚΑΛΛΟΥ.

Τὸ μοναστήριον τοῦτο δὲν εἶναι μέγα ὡς τὸ τῆς Ἁγίας Λαύρας. Ὁμοιάζει δὲ κατὰ πολλὰ μὲ ἀρχαῖον Γοτθικὸν φρούριον. Ἔχει θέσιν τερπνοτάτην ἐπὶ λόφου ὑψηλοῦ, ὅθεν καθορᾶται ἡ γλαυκοτάτη θάλασσα, μακρὰν ὁ ὑψηλὸς βράχος τῆς Σαμοθράκης, καὶ εἰς βαθυτέραν ἀπόστασιν, καταρτίζοντα τὸν μαγικὸν τοῦτον πίνακα τὰ ὄρη τῆς Ρούμελης.

Προεξαπέστειλα ἐμπρὸς τὸν ὑπηρέτην μου πρέσβυν, ἵνα ἐπιδείξῃ εἰς τοὺς μοναχοὺς τὸ γράμμα τοῦ πατριάρχου, καὶ τοῖς εἴπῃ ὅτι ὁ πλησιέστερος συγγενὴς τοῦ βασιλέως ὅλων τῶν φράγκων περιμένει εἰς τὴν θύραν. Ὁ ἡγούμενος λοιπὸν ἔδραμεν εἰς ὑπάντησίν μου. Ἀφοῦ δ' ἐποιήσαμεν πρὸς ἀλλήλους πολλοὺς τεμενάδες καὶ ἀπείρους φιλοφρονήσεις, ἐγὼ ἀγγλιστί, ἐκεῖνος ἑλληνιστί, τέλος κατέβην ἐκ τῆς ἡμιόνου καὶ εἰσήλθομεν εἰς τὸ μοναστήριον ἀκολουθούμενοι ἀπὸ μακρὸν οὐλαμὸν μοναχῶν πωγωνοφόρων ἐξελθόντων ἵνα μὲ ἴδωσι.

Τὸ μοναστήριον τοῦ Καρακάλλου ἐκτίσθη ὑπὸ Ρωμαίου τινος οὕτως καλουμένου· διὰ τοῦ Ρωμαῖος ἴσως ἐννοοῦσι γραικός. Πέτρος αὐθέντης τῆς Μολδαυΐας ἔδωσεν εἰς τὸν πρωτοσπαθάριόν του ἱκανὴν ποσότητα ἀργυρίου καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὸ Ὄρος ἵνα ἀνεγείρῃ μοναστήριον. Ὁ πρωτοσπαθάριος δαπανήσας μέρος ἐλάχιστον ἔκτισε παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης πύργον εὐτελῆ, καὶ οἰκονομήσας τὰ λοιπὰ ὑπέστρεψεν εἰς τὴν αὐλήν. Ὁ ἡγεμὼν ἀνακαλύψας τὸν δόλον ἐπρόσταξε ν' ἀποκεφαλισθῇ ὁ πρωτοσπαθάριος. Ἀλλ' οὗτος μὲ δεήσεις πολλὰς καὶ ἱκεσίας κατώρθωσε νὰ τῷ χαρισθῇ ἡ ζωὴ ὑπισχνούμενος νὰ κτίσῃ ἐξ ἰδίας δαπάνης τὸ μοναστήριον τοῦ Καρακάλλου. Μετὰ ταῦτα δὲ ἔπεισε τὸν ἡγεμόνα νὰ λάβωσιν ἀμφότεροι τὸ μοναχικὸν σχῆμα· Ἐλθόντες λοιπὸν εἰς τὸ Ὄρος ὠνομάσθησαν Παχώμιοι καὶ μετὰ θάνατον ἀνέδωκαν ὁσμὴν ἁγιωσύνης. Τὴν ἱστορίαν ταύτην καθὼς καὶ ἄλλας πολλὰς τοιαύτας μὲ διηγήθη ὁ ἡγούμενος, ἄνθρωπος χρυσοῦς, ἀλλ' ὅστις ἓν εἶχε κακὸν ἰδίωμα, νὰ ἐκλέγῃ πρὸς τὰς διηγήσεις του πάντοτε τόπους ἐκτεθειμένους εἰς τὸν ψυχρὸν βορρᾶν, ὡς τὰ κάτωθι τινὸς κλίμακος ἡ ἀψίδος ἢ τὸ δῶμα τοῦ πύργου καὶ τοιουτοτρόπως ἡ περιέργειά μου ἠλαττοῦτο οὐσιωδῶς. Ἄλλως τε δὲν ἔλεγε ποτὲ τὸ παραμικρὸν, χωρὶς ν' ἀποστραφῇ καὶ ἴδῃ τί φρονεῖ καὶ ὁ πάτερ Ἰωσὴφ, ἐνώπιον τῆς σοφίας τοῦ ὁποίου προθύμως ἔκλινε τὸν αὐχένα. Ὁ φίλτατος ἡγούμενος μ' ὡδήγησεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν οἰκοδόμημα εὐρύχωρον καὶ κατάκοσμον μ' εἰκονίσματα ἁγίων, ὧν τὰ νεώτατα ἀναβαίνουσι βεβαίως εἰς τὸν ΙΒ'. αἰῶνα. Μ' ἔδειξαν δύω σταυροὺς ἓξ ἢ ὀκτὼ δακτύλους ὑψηλοὺς, χρυσοδέτους, πεποικιλμένους διὰ λίθων πολυτελῶν, καὶ θαυμαστοὺς τὴν τεχνικὴν ἐξεργασίαν. Ὁ εἰς μάλιστα δῶρον τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Ζιμισκῆ εἶναι περιεργότατον μνημεῖον τῆς ἀρχαίας ἀδαμαντουργίας.

Ἡ βιβλιοθήκη, δωμάτιον σκοτεινὸν παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ μοναστηρίου, ἦτο πρὸ ἀγνώστου χρόνου κεκλεισμένη μὲ κλειδωνίαν διὰ σφυρηλατήσεως· ἀλλ' ὁ ἡγούμενος δὲν ἐδίστασε ποσῶς νὰ τὴν συντρίψῃ. Εὗρον ἐν αὐτῇ κειμένους χαμαὶ ἢ ἐπὶ θηκῶν τεθραυσμένων τριακοσίους ἢ τετρακοσίους τόμους ἐντύπους, κ' ἑκατοστύν τινα χειρογράφων, ἐξ ὧν τριάκοντα μόνον ἐπὶ μεμβράνης, τὰ δὲ λοιπὰ ἐπὶ χάρτου. Ἔλαβον χα-

μόθεν ἓν μικρὸν φύλλον εἰς 4 ἐκπεσὸν ἐξ Εὐαγγελίου τοῦ κατὰ Ματθαῖον γεγραμμένον διὰ χαρακτήρων δακτυλιαίων λεπτῶν, τετραγώνων. Πλὴν τὸν τόμον εἰς ὃν ἀνῆκε δὲν ἠδυνήθην νὰ εὕρω.

Ἐπειδὴ δὲ εἰς Ἀγίαν Λαύραν δὲν ἠδυνήθην ν' ἀγοράσω χειρόγραφα, ἐφοβούμην μὴ τὸ αὐτὸ συμβαίνῃ καὶ εἰς τὰ λοιπὰ μοναστήρια. Πλὴν ἀπετόλμησα κ' ἐζήτησα τὸ φύλλον ἐκεῖνο ὡς μικρᾶς δήθεν ἀξίας.

— Καὶ τί θέλεις τὸ κάμεις; ἠρώτησεν ὁ ἡγούμενος.

Ὁ ὑπηρέτης μου σπεύσας ἀπήντησεν ὅτι ἴσως θέλω νὰ σκεπάσω ἀγγεῖά τινα γλυκυσμάτων τὰ ὁποῖα εἶχον μετ' ἐμοῦ.

— Ἀεὐλογημένε! καὶ δὲν πέρνεις περισσότερα λοιπόν; Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἔσυρε χωρὶς πολὺ *λεμόνιον* τὸ μαχαίριον ἐκ τῆς ζώνης, καὶ δράξας πρὶν φθάσω νὰ τὸν ἀποτρέψω, ὀγκῶδες χειρόγραφον εἰς 4 περιέχον τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων διέσχισε καὶ ἀπέκοψεν εἰς ὅλον δακτύλου τὴν Ἀποκάλυψιν εἰς ἣν ὁ τόμος ἔλεγε, πρᾶγμα σπάνιον εἰς τὰ παλαιὰ Ἑλληνικὰ χειρόγραφα τῶν Πράξεων. Ἦτο δὲ τὸ χειρόγραφον τοῦ Θ' αἰῶνος. Ἡ φρικτὴ αὕτη βεβήλωσις ἦτον ἀξία θανάτου· πλὴν ἡ ἐλευθεριότης τοῦ ἡγουμένου τὸν ἔσωσε. Ἔβαλον τὴν Ἀποκάλυψιν εἰς τὸν κόλπον μου καὶ ἠρώτησα τὸν ἡγούμενον ἂν, ἀφοῦ τόσον ὀλίγον ἐφαίνετο νὰ τὰ ψηφᾷ, ἤθελε νὰ μὲ πωλήσῃ τινα χειρόγραφα.

— Μάλιστα! ἀπεκρίθη, πόσα ἀγαπᾷς; Δὲν μὲ χρησιμεύουν τίποτε. Κ' ἐπειδὴ ἔχω ἀνάγκην χρημάτων διὰ νὰ ἐπισκευάσω τὴν μονὴν, μετὰ πάσης χαρᾶς ἤθελα τὰ κάμει *παράδες*,

Βλέπων τὸν ἡγούμενον τόσον συμβιβαστικὸν καὶ πρόθυμον νὰ *ξεκάμῃ* τοὺς θησαυροὺς τοῦ σκοτεινοῦ θαλάμου του, συνερώνησα μετ' αὐτοῦ πρὸς τὸ παρὸν μὲν νὰ μὴ λάβω τίποτε· ἀλλ' ἀφοῦ περιέλθω καὶ τὰ λοιπὰ μοναστήρια τότε νὰ ἐπιστρέψω καὶ μείνω εἰς τοῦ Καρακάλλου ἕως τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπανόδου μου. Ἡ ὑπερβάλλουσα χαρά μου δὲν μ' ἔκαμεν ὅμως νὰ λησμονήσω καὶ νὰ ἐξασφαλίσω τὸν ἤδη κεκτημένον θησαυρόν· συμπεριείλιξα αὐτὸν ἐπιμελῶς καὶ τὸν ἔθεσα εἰς τὸ δισάκκιον. Τοῦ δὲ ἡγουμένου χορηγήσαντός μοι ἡμιόνους, μετέβην ἐντὸς μιᾶς ὥρας εἰς τὸ τοῦ

ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΝ.

κτισθὲν ὑπὸ Ἀρσενίου, Φιλοθέου καὶ Διονυσίου, περὶ ὧν τίποτε ἄλλο δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐξακριβώσω. Τὸ μοναστήριον τοῦτο περικυκλοῦται ὡς καὶ ὅλα τ' ἄλλα ὑπὸ ὑψηλῶν ἐκ λίθου τειχῶν· δὲν περιέχει δὲ οὐδὲν ἄξιον λόγου ἐκτὸς τῶν τοιχογραφιῶν τοῦ ναοῦ Διὰ τοῦτο, καὶ ἐπειδὴ δὲν εὗρον πολὺ φιλόφρονα ὑποδοχὴν παρὰ τῶν μοναχῶν, ἀνέβην εἰς τὸν ἡμίονον καὶ μετὰ μιᾶς ὥρας τερπνοτάτην ὁδοιπορίαν ἔφθασα εἰς τὸ

ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΝ ΤΩΝ ΙΒΗΡΩΝ.

πολὺ μεγαλήτερον τοῦ τῆς Ἁγίας Λαύρας, καὶ τὸ ὁποῖον δύναται σχεδὸν νὰ ὀνομασθῇ μικρὰ ὠχυρωμένη πόλις· ἀπέχει δὲ ὀλίγον ἐκ τῆς θαλάσσης. Τέσσαρες ἢ πέντε πύργοι τετράγωνοι προεξέχουσι τῶν τειχῶν, καὶ ὅλον δὲ τὸ οἰκοδόμημα ἔχει σχῆμα περίπου τετραγωνικόν. Ἑκάστη τῶν τεσσάρων πλευρῶν περιέχει κελλεῖα διὰ πλείους ἢ διακοσίους μοναχούς· πλὴν φρονῶ ὅτι τότε δὲν περιεῖχε περισσοτέρους τῶν ἑκατὸν ὅλους.

Τὸ Μοναστήριον τοῦτο ἐθεμελιώθη ὑπὸ Θεοφανίας, ἴσως Θεοδώρας, γυναικὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ρωμανοῦ, υἱοῦ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, μεταξὺ τῶν 919 καὶ 922. Ἐπεσκευάσθη μετὰ ταῦτα ὑπὸ ἡγεμόνος τινὸς τῆς Γεωργίας ἢ Ἰβηρίας κ' ἐπηυξήθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὅστις κ' ἔλαβεν ἐν αὐτῷ τὸ μοναχικὸν σχῆμα. Ὁ ναὸς, ἱκανῶς εὐμεγέθης, ἴσταται κατὰ τὸ σύνηθες εἰς τὸ μέσον τῆς μεγάλης αὐλῆς, καὶ τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως· ἔχει δὲ πέντε θόλους, πολλοὺς κίονας καὶ τοιχογραφίας.

Ἡ βιβλιοθήκη, ἡ ἀρίστη ἴσως καὶ πλουσιωτάτη ὅλων ὅσαι σώζονται ἔτι ἐπὶ τοῦ Ἄθωνος, κεῖται ἄνωθεν τοῦ τῆς εἰσόδου προστόου, ὅπου συνήθως εἶναι εἰς τὰ μοναστήρια ὁ τόπος τῶν βιβλιοθηκῶν. Τὸ δωμάτιον εἶν' εὐρύχωρον πυτρεπισμένον μὲ θήκας ὑαλοφράκτους. Κλίνω δὲ νὰ πιστεύσω ὅτι πρὸ ἑκατὸν ἴσως ἐτῶν ἡγούμενός τις ἢ ἀναγνώστης ἢ βιβλιοθηκάριος, ἀγαπῶν τ ἣν ἀνάγνωσιν, ἐκόσμησε καὶ διέταξεν οὕτω τὴν βιβλιοθήκην· ἀμοιβὴ δὲ τῆς εὐσεβοῦς φροντίδος του ὑπῆρξεν ἡ διατήρησις, καὶ ἡ ἀρίστη κατάστασις εἰς ἣν εὑρίσκονται σήμερον τὰ βιβλία. Ἐπειδὴ ἔκτοτε οὐδεὶς πλέον ἐφρόντισε νὰ τὰ μετακινήσῃ· ἠρκοῦντο δ' ἴσως νὰ τὰ θεωρῶσιν ἔξωθεν διὰ τῶν ἀνίσων καὶ πρασινωπῶν ἀρχαίων ὑάλων. Μοὶ ἐπιτράπῃ νὰ κάμω ἐν πάσῃ ἀνέσει τὰς ἐντὸς τοῦ ἀρχαιολογικοῦ τούτου πλούτου ἐρεύνας μου, καὶ δὲν ἐβράδυνα νὰ συνδέσω σχέσεις μὲ τὸ λόγιον μέρος τῆς κοινότητος, τουτέστι μὲ γηραιόν τινα μοναχὸν, ἄνδρα ἀξιώτατον ὅστις σιμὰ εἰς ἄλλα πολλὰ ἀξιώματα εἶχε καὶ τὸ τοῦ βιβλιοφύλακος. Ἦτο δὲ ὁ αὐτὸς καὶ σεκρετάριος ἢ γραμματεὺς τοῦ ἁγιωτάτου ἡγουμένου, γέροντος ἀγαθοῦ πρὸς πάντας, ἀλλ' ὅττις ἐπροτίμα προφανῶς νὰ φυλάττῃ τὸν σφράγ, παρὰ νὰ ἔχῃ πράγματα ἀναμιγνύμενος εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ μοναστηρίου. Ὅθεν ὁ Κ. Γραμματεὺς εἶχε πᾶταν τὴν ἐπιστασίαν τῶν πολυπληθῶν πίθων τοῦ οἴνου καὶ ἐλαίου, τῶν μακρῶν φορτίων τοῦ σίτου, κ' ἐν γένει πᾶσαν τὴν διοικήσιν τοῦ πλουσίου τούτου κοινοβίου.

Τινὲς τῶν νέων μοναχῶν μὲ σεμνὰ καὶ εὐτραφῆ τὰ πρόσωπα εἰσήρχοντο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, ἄλλα δ' ἐτελείωνα τὴν ἐξέτασιν τινὸς τόμου τὸν ἐλάμβανον ἐκ τῶν χειρῶν μου, προσήλουν τὰ βλέμματα ἐπὶ τοῦ παλαιοῦ περγαμηνοῦ καὶ μὲ ἠρώτων πρὸς τὶ ἀνεδίρων τόσα ἀρχαῖα βιβλία. Ἐδείκνυον δὲ πρὸς τὸν γραμματέα σέβας μεμιγμένον μετὰ φόβου καὶ θαυμασμοῦ, ἐπειδὴ τὸν ἐθεώρουν ὡς πέρας πολυμαθείας. Τινὲς μ' ἠρώτων χαμηλῇ τῇ φωνῇ, διὰ νὰ μὴ ἀκούσῃ ἐκεῖνος, πόθεν ἠρχόμην, τίς ἡ ἡλικία μου, ἂν ὁ πατήρ μου μὲ συνώδευε, κτλ. κτλ. Μόλις δ' αὐτοὶ ἀπεμακρύνοντο, κἀγὼ ἐδυθιζόμην αὖθις εἰς τὴν ἀναζήτησιν χειρογράφων μὲ χαρακτῆρας δακτυλιαίους, καὶ ἀγνώστων κλασικῶν συγγραφέων. Πλὴν δὲν εὗρον ἐπὶ μεμβράνης οὐδὲν χειρόγραφον κλασικόν· μόνον ἕνα Σοφοκλέα ἐπὶ χάρτου εἰς ὄγδοον, καὶ ἓν ψαλτήριον εἰς γλῶσσαν κοπτικὴν μὲ ἀραβικὴν μετάφρασιν, βιβλίον παράδοξον ἐπὶ τοῦ Ἄθωνος. Περιεῖχεν ἡ βιβλιοθήκη πεντακισχιλίους τόμους ἐντύπους καὶ δισχίλια χειρόγραφα, ὅλα θρησκευτικῆς ὕλης. Ἀνεδίρησα πρὸ πάντων χιλιάδα τινὰ χειρογράφων ἐπὶ περγαμηνοῦ, ὧν ἑκατὸν περίπου εἰς γλῶσσαν Ἰβηρικὴν εἶχον μέγεθος δεκακτὼ τοὐλάχιστον τετραγωνικῶν δακτύλων καὶ τεσσάρων ἢ πέντε πάχος.

Μὴ γνωρίζων τὴν Ἰβηρικὴν γλῶσσαν δὲν δύναμαι νὰ εἴπω τί ἐνδιελάβανον τὰ βιβλία ἐκεῖνα. Φρονῶ ὅμως ὅτι πρέπει νὰ ἦσαν συγγραφεῖς ἐκκλησιαστικοὶ ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων. Μεταξὺ δὲ τῶν ἑλληνικῶν χειρογράφων τὰ ἑξῆς ἀπαιτοῦσιν ἰδιαιτέραν σημείωσιν· α. Ἓν μέγα Εὐαγγέλιον εἰς φύλλον, γεγραμμένον διὰ χαρακτήρων ἡμιδακτυλιαίων, ἔχον ὕψος δεκακτὼ δακτύλων, καὶ πάχος τριῶν, συνεστιχωμένον διὰ βελούδου ἐρυθροῦ, καὶ κοσμούμενον δι' εἰκονογραφιῶν ἴσων τὸ μέγεθος μὲ τὰς σελίδας καὶ ἄλλων μικροτέρων ποικιλμάτων γραφικῆς. Ὁ μεγαλοπρεπέστατος οὗτος τόμος εἶν' ἄριστα διατετηρημένος καὶ φαίνεται ὡς νεώτατος. Εἰκάζω ὅτι ἐγράφη κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα. β'. Ἀντίγραφον ἔτι παλαιότερον τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων, μὲ εἰκόνας τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν, ἄριστα ἐκπεπονημένας, ἔχον μέγεθος ἐννέα ἢ δέκα τετραγωνικῶν δακτύλων, γεγραμμένον διὰ χαρακτήρων ἡμιδακτυλιαίων, στρογγύλων, εἰς δύω στήλας ὧν ὁ στίχος περιέχει μόλις δύω ἢ τρεῖς λέξεις. Τὸ ἄριστα γεγραμμένον καὶ καθαρώτατον χειρόγραφον τοῦτο ὁμοιάζει κατά τι τὸ φυλαττόμενον ἐν τῇ Βεδλεείῳ βιβλιοθήκῃ ἀντίγραφον τῶν Ἐπιστολῶν. Τὰ τοιαῦτα βιβλία εἶναι δυσευρετώτατα. γ'. Ἕτερον χειρόγραφον τῶν Εὐαγγελίων ἐκ τοῦ Θ' ἢ ΙΒ' αἰῶνος κοσμούμενον μὲ πεντήκοντα εἰκονογραφίας, ὧν αἱ πλεῖσται κατὰ δυστυχίαν ἐφθαρμέναι. δ'. Δύω χειρόγραφα τῆς Καινῆς Διαθήκης μετὰ τῆς Ἀποκαλύψεως· καὶ ε. ἓν ὡραιότατον χειρόγραφον τῶν Ψαλμῶν τοῦ Δαυΐδ, ἐκ τοῦ ΙΑ αἰῶνος.

Τὰ ἐπὶ χάρτου χειρόγραφα εἰσὶ διαφόρων ἐποχῶν ἀπὸ τοῦ ΙΓ' μέχρι μεσοῦντος τοῦ ΙΗ αἰῶνος, τὰ πλεῖστα γεγραμμένα ἐπὶ χάρτου μετάξης, ἤθελον δὲ μὲ φανῆ λαμπρότατα ἂν δὲν ὑπῆρχον πλησίον τὰ ἔτι μεγαλοπρεπέστερα καὶ κάλλιον ἐπιξειργασμένα περγαμηνά.

Ματαίως κατηνάλωσα ὅλην μου τὴν εὐγλωττίαν ὅπως πείσω τοὺς καλογήρους νὰ μοὶ πωλήσωσι τινὰ τῶν χειρογράφων τούτων. Ἀλλ' ὁ ἀγαθός μου φίλος ὁ γραμματεὺς, ἐλεῶν με καὶ θέλων νὰ μοὶ χορηγήσῃ διασκέδασιν εἰς τὴν ὁδοιπορίαν μου μοὶ ἐπρόσφερε γεγραμμένην ἰδιοχείρως εἰς νεωτέραν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, καὶ εἰς ὕφος ἀληθῶς πρωτότυπον, τὴν ἱστορίαν τοῦ μοναστηρίου ἀπὸ κτίσεως αὐτοῦ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων.

Ἡ θέα τὴν ὁποίαν ἡ ὅρασίς μου περιελάμβανεν ἐκ τοῦ ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῶν Ἰβήρων κοιτῶνός μου, μία τῶν θελκτικωτάτων τοῦ Ἄθωνος, μ' ἀπεζημίονεν ὀπωσοῦν διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐν αὐτῷ πολυειδῶν ἐντήμων. Ἡ μεγαλοπρεπὴς θάλασσα, οἱ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν πύργοι τῶν *σκαρικατείων* ἢ ἀποβάσεων, ὁποίας ἔχουσιν ὅλα τὰ μοναστήρια, τὸ ὡραῖον μοναστήριον τοῦ Σταυρονικήτα μετέωρον ἐπὶ βράχου ὑψηλοῦ προσκλινοῦς, ὡς τι φρούριον γοτθικὸν, καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ δάσος μεγαλοπρεπέστατον ἀπετέλουν εἰκόνα γραφικωτάτην, ὑπερτέραν πάσης διὰ τοῦ λόγου παραστάσεως.

Ἐκεῖθεν μετέβημεν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ

ΣΤΑΥΡΟΝΙΚΗΤΑ.

μικρότερον τοῦ τῶν Ἰβήρων, ὠκοδομημένον δὲ εἰς κορυφὴν βράχου προεξέχοντας εἰς τὴν θάλασσαν ἢ τὰ κύματα θραύονται ἀεννάως εἰς τοὺς πρόποδας αὐτοῦ. Εἰς τοῦτο ἀκριβῶς τὸ μέρος εὑρέθη κατὰ τὸ 1522 ἐπιπλέουσα εἰκὼν θαυματουργὸς τοῦ ἁγ. Νικολάου ἐπισκόπου Μύρων τῆς Λυκίας· ὡς ἐκ τοῦ συμβάματος δὲ τούτου Ἱερεμίας πατριάρχης Ἱεροσολύμων ἔκτισε τὸ μοναστήριον τιμήσας αὐτὸ ἐπ' ὀνόματι τῆς Νίκης τοῦ τιμίου Σταυροῦ. Ταῦτα διηγοῦνται οἱ μοναχοί. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ Σταυρονικήτα εἶναι πολλῷ ἀρχαιοτέρα, εἰκάζω ὅτι ὁ πατριάρχης Ἱερεμίας ἐπεσκεύασεν ἴσως μόνον τὸ οἰκοδόμημα.

Ἡ βιβλιοθήκη περιεῖχεν ὀκτακοσίους περίπου τόμους ὧν οἱ διακόσιοι χειρόγραφα περγαμηνά. Εὗρον ἐν αὐτοῖς τ' ἅπαντα τοῦ Χρυσοστόμου εἰς ὀκτὼ τόμους, φύλλον μέγα, καὶ μίαν Κλίμακα τῆς τελειότητος, χειρόγραφον περιέχον πλῆθος χαριεστάτων μικρογραφιῶν, ἄριστα διατετηρημένων. Ἦτο δὲ ἢ Ι ἢ τοῦ ΙΑ αἰῶνος· ἀλλ' οἱ κακεντρεχεῖς καλόγηροι ἐτροτίμησαν νὰ τὸ φυλάξωσι παρὰ νὰ μὲ τὸ πωλήσωσιν. Αἱ μικρογραφίαι ἦσαν ἀριστουργήματα τῆς βυζαντινῆς τέχνης· ἔκλαυσα ἀπὸ τὸ κακόν μου ὅτι δὲν ἠδυνήθην νὰ τὸ λάβω. Παρετήρησα πρὸς τούτοις ἓν ψαλτήριον περιέχον ἐπίσης μικρογραφίας, πλὴν βεβλαμμένας κατὰ μέρος· πέντε ἢ ἓξ ἀντίγραφα Εὐαγγελίων, δύω ὡραίους τόμους εἰς φύλλον τοῦ Μηνολογίου ἢ βίου τῶν ἁγίων, διάφορα συγγράμματα ἐκκλησιαστικὰ καὶ τὰ τῶν πατέρων. Ὑπῆρχον δὲ καὶ διακόσια χειρόγραφα ἐπὶ χαρτίου, ἐν οἷς ἓν περιεργότατον τῶν πράξεων καὶ τῶν ἐπιστολῶν, πλῆρες μεγάλων ζωγραφικῶν ποικιλμάτων καὶ ἄλλων σχεδιογραφημάτων ἄριστα ἐξειργασμένων. Ἐπειδὴ δὲ ὅλα ταῦτα τὰ χειρόγραφα εἶναι προφανῶς προγενέστερα τῆς ἐποχῆς τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου μ' ἐνισχύουσιν εἰς τὴν γνώμην ὅτι ὁ Ἱερεμίας δὲν ἦτον ὁ πρῶτος κτίστης τοῦ μοναστηρίου.

Ἀφοῦ ἐν διαστήματι μιᾶς ὥρας ἀνερριχήθημεν εἰς βράχους δυσβάτους ἐφθάσαμεν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ

ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ.

οἰκοδομηθὲν ὑπὸ Μανουὴλ καὶ Ἀλεξίου τῶν Κομνηνῶν. Ἡ ἐκκλησία του εἶναι ὡραία. Ἡ βιβλιοθήκη φυλαττομένη ἄλλοτε εἰς τὸν μέγαν τετράγωνον πύργον, παράρτημα ἀχώριστον ὅλων τῶν μοναστηρίων κατεστράφη ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Εἶδα τὰ ἐλεεινὰ λείψανά της. Ποῖον θέαμα σπαραξικάρδιον διὰ φανατικὸν ὡς ἐμὲ ἐραστὴν τῶν παλαιῶν βιβλίων, τὸν περιπλανώμενον ὡς οἱ ἱπποτοὶ τοῦ μεσαιῶνος, ὄχι δι' ὡραίας κόρας, ἀλλὰ διὰ ν' ἀποσπάσω ἀπὸ τὰς χεῖρας ἀμαθῶν καλογήρων τὰ ὡραῖα ἐκεῖνα περγαμηνὰ χειρόγραφα μὲ τὰς λαμπρὰς των εἰκονογραφίας, τὰ βελούδινα σκεπάσματα καὶ τὰς λιθοκολλήτους κλειδώσεις, κεκλεισμένα πρὸ τοσούτων αἰώνων εἰς τὰς σκοτεινάς των εἱρκτάς. Ἦτον ἀληθινὰ νὰ μ' ἔλθῃ φρενῖτις! Μὲ ἤνοιξαν εἰς τὸν τοῖχον θύραν σιδηρᾶν δι' ἧς εἶδον εἰς τὸν κατώτερον δόμον τοῦ πύργου συμπεφυρμένα μὲ τοὺς ἐκ τοῦ ἄνω δόμου καταρρεύσαντας τοίχους ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν ἀρχαῖα χειρόγραφα. Τινὰ τούτων μέγιστα καὶ ὡραιότατα μ' ἐφάνησαν ἀνέπαφα. ἀλλ' οἱ μοναχοὶ μ' εἶπον ὅτι ἦτον ἀδύνατον νὰ πλησιάσω διότι τὸ σανίδωμα ἦν ὡς ἐκ τῶν εἰσπιπτόντων, ὄμβρων σεσηπὸς καὶ δὲν ὑπῆρχεν ἀτραλὲς νὰ βαδίσῃ

τις ἐπ' αὐτοῦ. Ἐδῶ βλέπετε ἐπρόκειτο δέλεαρ πρὸς ἄνδρα ἀρχαιολόγον· ἐκύτταξα ἄλλην μίαν φορὰν τὰ χειρόγραφα, ἐξ ὧν δύω μάλιστα πολὺ μὲ ἠρέθιζον· καὶ μὴ δυνηθεὶς ν' ἀνθέξω ἐρρίψοκινδύνευσα προχωρῶν παρὰ τὸν τοῖχον, ἀκούων τὸν τριγμὸν τῶν σανίδων, καὶ δοκιμάζων αὐτὰς πρὸς μίαν μίαν ἂν ἦσαν στερεαί. Ἀλλὰ μὴ τολμῶν νὰ προβῶ περαιτέρω ἐζήτησα μακρὰν ῥάβδον, καὶ δι' αὐτῆς *ἐψάρευσα* καὶ ὤθησα πρὸς τὴν θύραν δύω τρία ὡραῖα χειρόγραφα τὰ ὁποῖα ἐξετάσας ἔπειτα εὗρον ἠφανισμένα ἐκ τῆς βροχῆς· τὰ γράμματα εἶχον ἐξαλειφθῆ, τὰ δὲ φύλλα, συγκεκολλημένα ὁμοῦ, ἀπετέλουν μίαν στερεὰν μάζαν, ἥτις ἐτρίβετο ὑπὸ τὰ δάκτυλά μου, ὡς εὐρωτιῶν παξιμάδιον. Ἰδοὺ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς τόσον ἀξιοκατακρίτου ἀμελείας! Ἔκλαυσα πρὸ πάντων μέγαν τινα πανάρχαιον ὡραῖον τόμον εἰς δύω στήλας· ἀγνοῶ δὲ πόσα ἄλλα τοιαῦτα χειρόγραφα εὑρίσκονται εἰς τὰ ἐρείπια· ἴσως τινα ἦσαν ἔτι ἀναγνώσιμα· πλὴν δὲν ἠδυνάμην νὰ τὰ ἐξαγάγω ἐκεῖθεν ἄνευ συνδρομῆς καὶ ἄνευ πολλοῦ χρόνου δαπάνης· ὥστε δὲν ἔλαβον οὐδὲν ἀποσπασμάτιον ἐκ τῆς νεκροπόλεως ἐκείνης τῶν ἀρχαίων βιβλίων. Ἐξῆλθον τοῦ πύργου, κ' ἐκάθησα ἀθυμῶν ἐν μέσῳ σοβαρᾶς ὀμηγύρεως μοναχῶν γενειώντων, ἔνθα ἔδωσα ἐλευθέραν ὁδὸν εἰς τὴν λύπην καὶ ἀγανάκτησίν μου διὰ μακρᾶς δημηγορίας ἥτις οὐδεμίαν ἐπροξένησεν ἐντύπωσιν εἰς τὸ ἀκροτήριόν μου, ἢ διότι ἐκεῖνοι δὲν ἐννόουν τὰ Ἰταλικά, ἢ ἐπειδὴ ἐγὼ ἐστερούμην εὐγλωττίας. Εἷς μόνος ὁ συνοδεύσας με εἰς τὸν πύργον καλόγηρος ἐφάνη συμπάσχων εἰς τὰ δεινά μου· τόσην ἔδειξε συντριβὴν καρδίας, ὥστε συνέλαβον ἰδιαιτέραν πρὸς αὐτὸν συμπάθειαν. Τέλος ἀφῆκα τὴν συνέλευσιν ἐκείνην· καὶ οἱ μὲν καλόγηροι ἀπῆλθον νὰ ἐπάρωσι τὸν μεταμεσημβρινὸν ὕπνον· ἐγὼ δὲ ἀποχαιρετήσας τὸν καλὸν ἡγούμενον μετέβην δι' ὁδοῦ κατεσπαρμένης ἐκ βράχων καὶ κήπων εἰς τὸ ἐγγὺς μοναστήριον.

Διέβημεν δὲ παρὰ τὰ ἐρείπια ἀρχαίου σχολείου κτισμένου εἰς λόφον ὅστις διὰ μεγαλοπρεποῦς ὑδραγωγείου ἔχοντος διττὰς ἀλλεπαλλήλους ἀψίδας συνδέεται μὲ τὸ ἀπέναντι ὄρος. Ἐντὸς ὀλίγου ἐφθάσαμεν εἰς τὸ

ΒΑΤΟΠΕΔΙΟΝ

τὸ πλουσιώτατον ὅλων τῶν τοῦ Ἄθωνος μοναστηρίων καὶ τὸ στερεώτατα ᾠκοδομημένον. Κεῖται εἰς τὸ κατωφερὲς ὄρους, ὅθεν ἄρχεται εὐρεῖα κοιλὰς ἠνεῳγμένη πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ λήγουσα εἰς ὄχι μέγαν ὅρμον ὅπου ἦσαν τὴν στιγμὴν ταύτην προσωρμισμένα τρία πλοῖα ἑλληνικά. Ἡ κτίσις τοῦ μοναστηρίου τούτου ἀνάγεται εἰς τὸν μέγαν Κωνσταντῖνον. Τὸν δὲ Ε' αἰῶνα Ἰουλιανὸς ὁ παραβάτης κατηδάφισεν αὐτό, καὶ πάλιν Θεοδόσιος ὁ μέγας τὸ ἀνέκτισεν χάριν τῆς θαυμασίου λυτρώσεως τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀρκαδίου ὅστις ναυαγήσας εἰς τὸ μέσον τοῦ πελάγους προσηνέχθη ζῶν εἰς ταύτην τὴν ἀκτὴν δι' ἀντιλήψεως τῆς Θεοτόκου εἰς ἣν καὶ ἀφιέρωται ὁ ναός. Τῷ 862 οἱ Σαρακηνοὶ ἐπυρπόλησαν τὴν μονὴν, πολλοὺς τῶν μοναχῶν ἔσφαξαν διήρπασαν τὰ χρήματα καὶ κατέθαυσαν τὰ μωσαϊκὰ κοσμήματα τοῦ ναοῦ. Ἀλλ' ἡ τῆς Θεοτόκου εἰκὼν διεσώθη ὡς ἐκ θαύματος καὶ μένει ἀκήρατος μέχρι τῆς σήμερον. Ὑπάρχει δὲ ὑπὸ τὸ ἅγιον βῆμα φρέαρ ἔνθα οἱ μοναχοὶ ἔρριψαν πολλὰ τῶν ἱερῶν κειμηλίων καὶ μετὰ ταῦτα ἀνέλαβον αὐτά.

Ἡ ἐκκλησία περιέχει πολλὰς ἀρχαίας γραφὰς ὧν δύω εἶναι, λέγουσιν, εἰκόνες τῆς βασιλίσσης Θεοδώρας. Εἶδον καὶ ἑτέρας δύω μεγάλας εἰκόνας πλήρεις πολυτίμων λίθων μετενεχθείσας ἐνταῦθα ἐκ τῆς ἁγίας Σοφίας μετὰ τὴν ἅλωσιν. Αὐτοῦ φυλάττεται καὶ ἡ θαυματουργὸς ζώνη τῆς Θεοτόκου μέγας πορισμὸς πλούτου εἰς τὸ μοναστήριον, διότι ἡ ζώνη αὕτη εἶναι εἰς δύω διῃρημένη, τὰ δὲ κομμάτια αὐτῆς ἐξαπεστέλλοντο τὸ μὲν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ δὲ εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ὁσάκις νόσος πανώλης ἐνέσκηπτεν εἰς τὰ μέρη ταῦτα· πᾶς δ' ὁ ἁψάμενος αὐτῶν ὑγιὴς ἐγίγνετο, ἀνταμείβων, ὡς εἰκὸς, πλουσιοπαρόχως τοὺς κομίζοντας μοναχούς.

Ἡ βιβλιοθήκη καί τοι συγκειμένη ἐκ τετρακισχιλίων τόμων ἐντύπων καὶ χιλιάδος περίπου χειρογράφων, ὧν τριακόσια ἢ τετρακόσια περγαμηνὰ, δὲν περιέχει οὐδὲν ἀξιοσημείωτον. Μεταξὺ τῶν τελευταίων ἦσαν τὰ συγγράμματα Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, οὗ τὸ μοναστήριον διατηρεῖ τὴν κάραν, ἄρα καὶ τὸ *χρυσοῦν στόμα*. Ἔχει τὸ μοναστήριον τριακοσίους περίπου μοναχοὺς, ὧν πολλοὶ εἶναι τιτλοφόροι καὶ ἀξιοφόροι ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ ἡγουμένου, οὗτινος ἡ θεραπεία ὁμοιάζει μικρὰν βασιλικὴν αὐλήν. Τὸ κτίριον κατέχει μεγάλην ἔκτασιν γῆς. Τόσας οἰκοδομὰς περικλείουσι τὰ ὀγκώδη τείχη του ὥστ' ἤθελέ τις τ' ὀνομάσει μικρὰν ὠχυρωμένην πόλιν. Τὰ πάντα διηγοῦνται εὐπορίαν καὶ τρυφήν. Οὐδαμοῦ, ἂν ἐξαιρέσῃς τινὰ τῶν μεγάρων τῆς Γερμανίας, δὲν εἶδα τόσον κολοσσαίους οἰνοφόρους καὶ ἐλαιοῦχους πίθους. Ἑξήκοντα ἢ ἑβδομήκοντα ἡμίονοι εἶναι πάντοτε ἕτοιμοι εἰς ὑπηρεσίαν τῶν μοναχῶν. Ἱπποκόμοι δὲ καὶ ὑπηρέται Ἀλβανοὶ πολυάριθμοι κατοικοῦσι τὰ πρὸ τῆς εἰσόδου ἐξωτερικὰ οἰκήματα. Ἡ φυλὴ αὕτη εἶν' ἐνταῦθα ἀντιθέτως πρὸς τοὺς ἐν Ἠπείρῳ ἀδελφοὺς αὐτῆς, ὅλως εὐήθης καὶ ἀπόνηρος. Οἱαιδήποτε καὶ ἂν ὦσιν αἱ περὶ τοῦ ἄλλου κόσμου δοξασίαι των εἶν' ἀδιστάκτως πεπεισμένοι ὅτι εἰς τοῦτον ἐδῶ τὸν κάτω καμμία ψυχὴ ζῶσα δὲν ἐξισοῦται εἰς ἐπισημότητα μὲ τὸν ἐκλαμπρότατον ἡγούμενον τοῦ Βατοπεδίου, οὐδὲ κάνεὶς τῆς γῆς τόπος ἔχει σύγκρισιν μὲ τὸ μοναστήριον τοῦ Βατοπεδίου.

Ἐντεῦθεν κατεβάλομεν δύω ἡμισυ ὥρας ἕως οὗ φθάσωμεν εἰς τὸ πολὺ μικρότερον μοναστήριον τοῦ

ΕΣΦΙΓΜΕΝΟΥ.

ἀνεγερθὲν, ὡς λέγουσιν, ὑπὸ τῆς βασιλίσσης Πουλχερίας ἀδελφῆς Θεοδώρου τοῦ Μικροῦ, γνωστοῦ διὰ τοῦ ἐπωνυμίου ὁ Καλλιγράφος καὶ προστάτου τῶν Νεστοριανῶν καὶ Εὐτυχιανῶν αἱρετικῶν.

Τὸ μοναστήριον κεῖται εἰς στενὴν κοιλάδα συνεσφιγμένην μεταξὺ τριῶν λόφων παρὰ τὴν θάλασσαν. Κατοικεῖται δὲ ὑπὸ τριάκοντα μοναχῶν οἵτινες διακρίνονται μεταξὺ τῶν πλείστων τοῦ Ἄθωνος κατὰ τὴν τάξιν καὶ καθαριότητα. Μεταξὺ τῶν ἱερῶν κειμηλίων, ἅτινα κατὰ πρῶτον δεικνύουσιν εἰς τοὺς ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἐρχομένους, διαπρέπει ἀρχαῖος μεγαλοπρεπὴς χρυσοῦς σταυρὸς ἀδαμαντοκόλλητος, πρᾶγμα σπανιώτατον εἰς τὰ τοιούτου εἴδους ἔργα. Οὐδέποτε εἶδον ἀδάμαντας εἰς φιλοτέχνημα Ῥωμαϊκῆς ἢ κλασικῆς ἐποχῆς. Ἡ

κορυφὴ τοῦ σταυροῦ καὶ τὰ ἄκρα τῶν δύω του βραχιόνων φέρουσι τρεῖς εὐμεγέθεις λαμπροὺς σμαράγδους προσηλωμένους ἕκαστον διὰ τριῶν χρυσῶν ἥλων. Τὸ ἀξιάγαστον τοῦτο τεχνούργημα εἶναι ἀξιολογώτατον τόσον διὰ τὴν τέχνην ὡς καὶ διὰ τὴν ὑλικὴν αὐτοῦ ἀξίαν.

Ἡ βιβλιοθήκη ἔχει χιλίους πεντακοσίους περίπου τόμους ὕλης θεολογικῆς ὧν τὸ ἥμισυ χειρόγραφα ἐπὶ χάρτου. Ἤλπιζον εἰς τὸ ἀρχαῖον τοῦτο μοναστήριον νὰ εὕρω βιβλία παμπάλαια· πλὴν ἄλλο τι λόγου ἄξιον δὲν εἶδον εἰμὴ ἓν Ῥωσσικὸν ἢ Βουλγαρικὸν ἀντίγραφον τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων μὲ τέσσαρας μεγάλας εἰκονογραφίας, καὶ γράμματα κεφαλαῖα.

Ἐκεῖθεν μετέβην εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ

ΧΙΛΙΑΝΔΑΡΙΟΥ.

μέγα οἰκοδόμημα ἔχον σχῆμα ῥιπιδίου ἀνοικτοῦ. Τοῦτο τὸ μοναστήριον θεμελιωθὲν κατ' ἄγνωστον ἐποχὴν ὑπὸ Συμεῶνος ἡγεμόνος τῆς Σερβίας, περιέχει πεντήκοντα περίπου μοναχοὺς, οἵτινες μ' ἔδειξαν ὡραῖον δισκοπότηρον ἐξ αἱματίστου λίθου, χρυσόδετον, ἔχον ὕψος ποδὸς, διάμετρον δὲ δακτύλων ὀκτὼ, δῶρον ἑνὸς τῶν τοῦ Βυζαντίου Αὐτοκρατόρων. Ἡ εὐάριθμος βιβλιοθήκη συνέκειτο ἐκ μόνων βιβλίων Ῥωσσικῶν ἢ Βουλγαρικῶν. Ἐρωτηθεὶς ὑπ' ἐμοῦ ὁ ἡγούμενος ἂν τῷ εὑρίσκωντο ἑλληνικὰ χειρόγραφα ἔδειξέ μοι τὸ μόνον ὅπερ εἶχεν. Ἀφίνω νὰ φαντασθῆτε ὁποία ἡ ἔκπληξίς μου ἰδόντος τὸ κάλλιστον τῶν χειρογράφων, οὐ μόνον τοῦ Ἄθωνος ἀλλὰ πάντων ὅσα εἶδον εἰς ἑλληνικὰ μοναστήρια, ἐκτὸς τοῦ εἰς τὸ Σινᾶ φυλαττομένου χρυσοῦ χειρογράφου τῆς Καινῆς Διαθήκης. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο ἦν Εὐαγγέλιον γεγραμμένον χρυσοῖς γράμμασιν ἐπὶ λαμπρᾶς λευκῆς μεμβράνης· οἱ χαρακτῆρες αὐτοῦ μεγάλοι ἡμιδακτυλιαῖοι, σχεδὸν στρογγύλοι καὶ ἄριστα ἐξειργασμένοι. Ὁ ἀξιοθαύμαστος οὗτος τόμος ἐδωρήθη εἰς τὸ μοναστήριον ὑπὸ Ἀνδρονίκου Κομνηνοῦ περὶ τὰ 1184, ἑπομένως πολὺ παλαιὸν δὲν εἶναι, πλὴν ὡς βασιλείου καταγωγῆς πολύτιμον εἰς τοὺς ἐραστὰς τῶν φιλολογικῶν θησαυρῶν· ὡς δ' ἑλληνικὸν χειρόγραφον χρυσογραφημένον ἤθελ' εἶσθαι πολυτελὲς κειμήλιον πάσης Βασιλικῆς βιβλιοθήκης. Ἐπειδὴ ἐκτὸς τούτου καὶ τοῦ ἑτέρου ὅπερ ἀνέφερα, μόλις ὑπάρχουσι δέκα ἢ δώδεκα τοιαῦτα καὶ τούτων τὰ πλεῖστα ἀποσπασμάτια Τρία τούτων κέκτηται ἡ βιβλιοθήκη τῆς Παρχήμης, ἐξ ὧν ἓν μόνον ἐπὶ λευκῆς περγαμηνῆς· τὰ δ' ἄλλα δύω κυανῆς κ' ἐρυθρᾶς. Προσθέτω ὅτι τὸν Κοττονιανὸν κώδικα ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ· ἓν εὐαγγέλιον εἰς ὄγδοον ἐν Βιέννῃ· ἓν ἀποσπασμάτιον τῆς Γενέσεως καὶ τοῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου (ἀργυροῖς γράμμασι) ἐν Βιένῃ· τὸν Τουρικαῖον κώδικα, ἓν ἀποσπασμάτιον τῶν ψαλμῶν, καὶ ἓξ φύλλα τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου ἀργυροῖς γράμμασιν εἰς Βατικανὸν — μίαν ἢ δύω σελίδας τοῦ Ἐβνεριανοῦ κώδικος, — τέλος τὸν ἔλεγχον τῶν περιεχομένων ἑνὸς Εὐαγγελίου εἰς Ἱερουσαλήμ. Ἄλλα δὲν γνωρίζω. Ἂν δὲ ὑπάρχωσι δὲν ἀμοιβάλλω ὅτι πλουτίζουσι μεγάλας τῆς Εὐρώπης βιβλιοθήκας.

Τὰ τοιούτου εἴδους Λατινικὰ χειρόγραφα εἶναι συχνότερα.

Ἀναχωρήσαντες ἐκ Χιλιανδαρίου διέβημεν μακρὰς πεδιάδας χλοηφόρους καὶ δενδροφόρους, κ' ἐφθάσαμεν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ

ΖΩΓΡΑΦΟΥ

κτισθὲν ἐπὶ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ Σοφοῦ ὑπὸ τριῶν εὐγενῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀναλαβόντων ἐν αὐτῷ τὸ μοναχικὸν σχῆμα. Ἐπιτόπιος δέ τις παράδοσις θέλει ὅτι ἡ μονὴ αὕτη κατεστράφη, πλὴν ἄδηλον πῶς, ὑπὸ τοῦ Πάπα τῆς Ῥώμης, καὶ ἀνῳκοδομήθη τῷ 1502 ὑπὸ Στεφάνου ἡγεμόνος τῆς Μολδαυΐας. Εἶναι δὲ μέγα ὀχυρὸν κτίριον κείμενον ἐπὶ κορυφῆς ἀποτόμου βουνοῦ, αἱ ὑπώρειαι τοῦ ὁποίου βρίθουσι κήπων· κάτωθεν δ' αὐτοῦ ἄρχεται κοιλὰς βαθεῖα διατείνουσα μέχρι θαλάσσης. Δὲν εὗρον ἐν αὐτῷ οὐδὲν Ἑλληνικὸν χειρόγραφον· ὅλα ἦσαν βουλγαρικὰ κ' ὄχι πολὺ ἀρχαίας ἐποχῆς.

Ἐκεῖθεν μετέβημεν εἰς τὴν μονὴν τοῦ

ΚΑΣΤΟΜΟΝΙΤΟΥ.

μοναστήριον πτωχότατον, ἀλλὰ ζωγραφικώτατον τὴν ἀρχιτεκτονικὴν, ἀνεγερθὲν τὸ πρῶτον ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου. Δὲν περιέχει οὐδὲν ἄλλο ἀξιοσημείωτον εἰμὴ ἔγγραφόν τι βασιλικὸν δι' οὗ Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος παρεχώρησεν εἰς τὴν μονὴν τὰς γαίας ἃς κέκτηται μέχρι τοῦ νῦν. Ἡ ὑπογραφὴ τοῦ Αὐτοκράτορος φαίνεται κάτωθι γεγραμμένη διὰ μεγάλων ἐρυθρῶν γραμμάτων. Οἱ ταλαίπωροι μοναχοὶ ἐδέχθησαν μὲ σέβας πολὺ τὸ γράμμα τοῦ πατριάρχου· ἐσήμαναν δὲ πρὸς τιμήν μου ἀναχωροῦντος τὰ σήμαντρα.

Μετὰ μίαν ὥραν ἤμην εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ

ΔΙΟΧΕΙΡΟΥ.

κατὰ τὴν νοτιοδυτικὴν παραλίαν τῆς Χερσονήσου. Ἐκτίσθη ἐπὶ τῆς βασιλείας Νικηφόρου τοῦ Βοτονιάτου κ' ἐπεσκευάσθη τῷ 1578 ὑπὸ Ἀλεξάνδρου ἡγεμόνος τῆς Μολδαυΐας. Ἡ βιβλιοθήκη περιεῖχε δισχιλίους πεντακοσίους τόμους ἐξ ὧν πεντακόσια χειρόγραφα περγαμηνὰ, συγγράμματα τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας Δὲν ἠρίθμησα τὰ ἐπὶ τοῦ χάρτου χειρόγραφα ἀλλ' ἐν τούτοις εὗρον ἓν ἀπόσπασμα τραγῳδιῶν τοῦ Σοφοκλέους καὶ ἓν ὡραῖον Λεξικὸν τοῦ Σουΐδα εἰς φύλλον. Εὗρον προσέτι τρία φύλλα Εὐαγγελίου τοῦ Θ' αἰῶνος εἰς δακτυλιαῖα γράμματα, ἀποσπάσματα τόμου τὸν ὁποῖον μάτην ἐζήτησα ὑπὸ τοὺς σωροὺς τῆς κόνεως. Οἱ μοναχοὶ μ' ἐσυγχώρησαν νὰ λάβω τὰ τρία ταῦτα φύλλα. Πᾶν ὅ,τι ἀνήκει εἰς τοιούτου εἴδους χειρόγραφα εἶναι πολύτιμον.

Ὁδοιπορία ἡμισείας ὥρας μᾶς ἔφερεν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ

ΞΕΝΟΦΟΥ.

κείμενον εἰς τὴν παραθασσίαν. Ἐκτίζετο τότε ἐν τῷ μέσῳ τῆς αὐλῆς ἐκκλησία ἥτις θέλ' εἶσθαι ἡ εὐρυτάτη τῶν τοῦ Ἄθωνος. Εὗρον εἰς τὴν μονὴν τρεῖς ἐπισκόπους ἐξορίστους ὑπὸ τοῦ πατριάρχου, ἀγνοῶ κατὰ ποῖον ἔγκλημα. Τὸ μοναστήριον ἐθεμελιώθη ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Ξενόφου, ἀγνώστου κατὰ πάντα εἰς ἐμὲ, καὶ τοῦ ὁποίου τ' ὄνομα δὲν εὑρίσκω εἰς κανὲν τῶν μηνολογίων ὅσα κρατῶ.

Ἡ βιβλιοθήκη σύγκειται ἐκ χιλίων πεντακοσίων τόμων ἐντύπων, δεκαεννέα χειρογράφων ἐπὶ χάρτου

κ' ἑνδεκα ἐπὶ μεμβράνης. Τρία τῶν περγαμηνῶν χειρογράφων εἶν' ἄξια ἰδιαιτέρας σημειώσεως, ἤτοι εἷς τόμος εἰς τέταρτον τῶν συγγραμμάτων τοῦ Χρυσοστόμου ἀρχαιότατος, πλὴν μὴ γεγραμμένος διὰ δακτυλαίων γραμμάτων· ἕτερος τόμος περιέχων τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια συνεστιχωμένα διὰ βελούδου ἐρυθροῦ καὶ ἀργυρῶν ἐπικοσμημάτων. Μ' ἐβεβαίωσαν δὲ ὅτι ἦτο δῶρον αὐτοκρατορικόν. Αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων μὲ χρυσᾶ μεγάλα γράμματα. Ἔφερεν δ' αἱ σελίδες πέριξ καὶ σχόλια, πρᾶγμα σπάνιον εἰς τ' ἀντίγραφα τῶν Εὐαγγελίων· ἦτο τὸ χειρόγραφον τοῦ Θ' ἢ ΙΒ' αἰῶνος. Τὸ τρίτον χειρόγραφον ἦν ἐπίσης ὀγκῶδες Εὐαγγέλιον εἰς τέταρτον ἑκκαίδεκα τετραγωνικῶν ποδῶν, ἐστιχωμένον διὰ κυανοῦ βελούδου. Ἐλέγετο δὲ γραφὲν ἰδιοχείρως ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ. Ἑκάστης σελίδος τὸ κείμενον διάκειται ἐν σχήματι σταυροῦ· δύω δὲ τῶν σελίδων φέρουσι γράμματα ἐρυθρᾶ, ἐπιπεπασμένα διὰ χρυσοῦ· αὗται εἶναι πιθανώτατα γεγραμμέναι διὰ χειρὸς τοῦ αὐτοκράτορος· διότι οἱ μονάρχαι τοῦ Βυζαντίου ἐπετήδευον νὰ γράφωσι δι' ἐρυθρᾶς μελάνης ὡς φαίνεται ἐκ τῶν διαταγμάτων αὐτῶν, κ' ἐξ ἑνὸς ἑτέρου πολυτελοῦς χειρογράφου εὑρισκομένου εἰς ἄλλην βιβλιοθήκην μοναστηριακὴν περὶ ἧς δὲν ἐλάλησα. (ἀκολουθεῖ.)

(Μεταφρ. Ι. Καρατσούτσα.)

ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΗΜΩΝ ΤΑΞΕΙΔΙΩΝ

ΤΟΥ

ΓΚΙΟΥΛΙΒΕΡ,

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΔΟΚΤΩΡΟΣ ΣΟΥΙΦΤ,

ΤΑ ΠΕΡΙΕΡΓΟΤΕΡΑ.

(Συνέχεια. Ἴδε φύλλ. 57.)

Ὁ αὐτοκράτωρ ἠθέλησε μίαν τῶν ἡμερῶν νὰ πλησιάσῃ πρὸς ἐμὲ ἵππος· τοῦτο δὲ ὀλίγον ἔλειψε νὰ τὸ πληρώσῃ ἀκριβά, διότι ὁ ἵππος του ἀνωρθώθη τρομάζων· ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ, δεινὸς ὢν περὶ τὴν ἱππασίαν, ἐσταθη ἀκλόνητος ἐπὶ τῶν ἀναβολέων, ἐωσότου ἔδραμαν οἱ ὀπαδοί του καὶ ἐκράτησαν τὸν χαλινόν. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἐπέζευσε τότε καὶ ἤρχισε νὰ μὲ κυττάζῃ μὲ μέγαν θαυμασμόν, προφυλαττόμενος ὅμως φρονίμως, καὶ στέκων ὅπου δὲν ἔφθαναν αἱ ἀλύσεις μου.

Ἦλθαν ἐπίσης ἡ αὐτοκρατόρισσα, οἱ βασιλόπαιδες καὶ αἱ βασιλόπαιδες, καὶ δέσποιναι πολλαί, καὶ ἐκάθησαν μακρὰν ἐπὶ θρονίων. Ὁ αὐτοκράτωρ εἶναι ὑψηλότερος ὅλων του τῶν αὐλικῶν κατὰ τὸ ἀνάστημα, ὅθεν καὶ ὅλοι ὅσοι τὸν βλέπουν τὸν φοβοῦνται· οἱ χαρακτῆρες τοῦ προσώπου του εἶναι μεγάλοι καὶ ἀρρενωποί· αὐστριακὸν ἔχει τὸ χεῖλος, γρυπὴν τὴν ῥῖνα, ἐλαιόχρουν τὸ πρόσωπον, ἡγεμονικὸν τὸ ἦθος, σύμμετρα τὰ μέλη, χαρίεντα καὶ μεγαλοπρεπῆ ὅλα του τὰ κινήματα. Εἶχε τότε διαβῆ τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας του, ὢν ἐτῶν εἰκοσιοκτὼ καὶ μηνῶν τεσσάρων, ἐξ ὧν ἐβασίλευσεν ἑπτά. Θέλων νὰ τὸν ὁ[illegible]γιασμένος εἰς τὸ πλευρὸν, ὥστε νὰ ἔχω παράλληλον μὲ τὸ πρόσωπόν του τὸ πρόσωπον· ἡ δὲ ἀπόστασις μεταξὺ αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ ἦτον ἐννέα περίπου ποδῶν. Μετὰ ταῦτα ὅμως ἔτυχε πολλάκις νὰ τὸν σηκώσω εἰς τὴν παλάμην μου, καὶ διὰ τοῦτο ἡ εἰκὼν τὴν ὁποίαν ἀνωτέρω διέγραψα εἶναι κατὰ πάντα ἀκριβής. Ἡ φορεσία του ἦτον ἁπλῆ, καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ μὲν ἀσιατική, κατὰ τὸ ἥμισυ δὲ εὐρωπαϊκή· ἐφόρει ὅμως ἐπὶ κεφαλῆς περικεφαλαίαν ἐλαφρὰν, μὲ λίθους πολυτίμους καὶ μὲ πτερὸν μεγαλοπρεπέστατον. Ἐκράτει γυμνὸν εἰς τὴν χεῖρα τὸ ξίφος, ὥστε νὰ ὑπερασπισθῇ ἑαυτὸν ἂν ἐσύντριβα τὰς ἁλύσεις μου· ἦτον δὲ τὸ ξίφος τοῦτο μακρὸν τρεῖς δακτύλους, ἡ λαβὴ δὲ καὶ ἡ θήκη του ἦσαν χρυσαῖ καὶ ἀδαμαντοστόλιστοι. Εἶχε φωνὴν ὀξεῖαν, καθαρὰν ὅμως καὶ διακεκριμένην, ὥστε, καὶ ὄρθιος ὤν, τὸν ἤκουα εὐκόλως. Αἱ δέσποιναι καὶ οἱ αὐλικοὶ ἦσαν ὅλοι ἐνδεδυμέναι μεγαλοπρεπῶς, εἰς τρόπον ὥστε ἡ θέσις τὴν ὁποίαν κατεῖχεν ὅλη ἡ αὐλὴ ἐφαίνετο εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου ὡς ὡραῖος πέπλος στρωμένος χαμαί, καὶ κεντημένα ἔχων χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ πρόσωπα. Ἡ Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴ Μεγαλειότης μ' ἐτίμησεν ἀπευθύνων συχνῶς πρὸς ἐμὲ τὸν λόγον, καὶ ἐγὼ ἀπεκρινόμην πάντοτε· κατὰ δυστυχίαν ὅμως, δὲν ἐνοούμεθα παντάπασι.

Μετὰ δύω ὥρας ἡ αὐλὴ ἀνεχώρησε, καὶ εἰς ἐμὲ ἀφῆκε φρουρὰν ἰσχυρὰν, θέλουσα νὰ ἐμποδίσῃ τὴν αὐθάδειαν, καὶ ἴσως τὴν πονηρίαν, τοῦ ὄχλου ὅστις, ἀνυπόμονος ὢν νὰ μὲ θαυμάσῃ ἐκ τοῦ πλησίον, ἐσυσσωρεύετο περὶ ἐμέ. Ἡ ἀναισχυντία τινῶν εἰς τοσοῦτον βαθμὸν ἔφθασεν, ὥστε ἔρριπταν κατ' ἐμοῦ βέλη, ἓν τῶν ὁποίων ὀλίγον ἔλειψε νὰ μοῦ ἐβγάλῃ τὸν δεξιὸν ὀφθαλμόν· ἀλλ' ὁ συνταγματάρχης συνέλαβεν ἐξ πρωταιτίους τοῦ σκυλολογίου τούτου, καὶ ποινὴν ἄλλην δὲν ἐνόμισε προσφορωτέραν κατ' αὐτῶν, παρὰ νὰ τοὺς παραδώσῃ δεσμίους εἰς χεῖράς μου. Τοὺς ἐπῆρα λοιπὸν ὅλους εἰς τὴν χεῖρα, καὶ τοὺς μὲν πέντε ἔβαλα εἰς τὸν κόλπον μου, τὸν δὲ ἕκτον ὑπεκρίθην ὅτι ἤθελα νὰ τὸν φάγω ζωντανόν. Ὁ δυστυχὴς ἀνθρωπίσκος ἀφῆκε τότε κραυγὰς τρομερὰς, ὁ δὲ συνταγματάρχης καὶ οἱ ἀξιωματικοί του κατεθλίβοντο, ὅταν μὲ εἶδαν μάλιστα κρατοῦντα τὸ μαχαιρίδιον. Διεσκεδάσθησαν ὅμως ταχέως οἱ φόβοι των, διότι ἐγὼ, μὲ γλυκὺ καὶ φιλάνθρωπον ἦθος, κόπτων εὐθὺς τὰ σχοινία του, τὸν ἀπέθεσα ἐλαφρὰ κατὰ γῆς, καὶ ἔφυγε πηλαλῶν. Τὸ αὐτὸ ἔπραξα καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους, ἐξάγων αὐτοὺς διαδοχικῶς ἀπὸ τὸν κόλπον μου. Παρετήρησα δὲ εὐχαρίστως ὅτι καὶ οἱ στρατιῶται καὶ ὁ λαὸς κατενύχθησαν μεγάλως διὰ τὴν φιλάνθρωπον ταύτην πρᾶξίν μου, ἥτις ἔφθασε μετ' εὐφημίας καὶ εἰς τὴν αὐλὴν αὐτὴν, καὶ ἐπροξένησεν εἰς ἐμὲ πολλὴν τιμήν.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ φήμη τοῦ ὅτι ἄνθρωπος τεραστίου μεγέθους εἶχε φθάσει εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον διεδόθη εἰς ὅλον τὸ βασίλειον, ἤρχισε νὰ συντρέχῃ πανταχόθεν πλῆθος ἄπειρον ἀργῶν καὶ περιέργων, εἰς τρόπον ὥστε τὰ χωρία σχεδὸν ἐγκατελείφθησαν, καὶ ζημία μεγάλη διὰ τοῦτο θὰ ἐγίνετο εἰς τὴν γεωργίαν, ἂν ἡ αὐτοκρατορικὴ Μεγαλειότης Του δὲν ἐπρόβλεπε περὶ τούτου διὰ σοφῶν διαταγμάτων. Διέταξε λοιπὸν, ὅλοι ὅσοι μὲ εἶδαν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὰ χωρία των, καὶ νὰ μὴ πλησιάσουν πλέον, χωρὶς εἰδικὴν διαταγὴν,

εἰς τὸν τόπον τῆς διαμονῆς μου. Διὰ τῆς ἐκτελέσεως τῆς διαταγῆς ταύτης, οἱ ὑπάλληλοι τῶν ὑπουργείων ἐκέρδησαν μεγάλας ποσότητας χρημάτων.

Ἐν τούτοις, πολλὰ συμβούλια συνεκροτήθησαν περὶ ἐμοῦ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ αὐτοκράτορος· καὶ ἔμαθα μετὰ ταῦτα ὅτι ἡ αὐλὴ εὑρίσκετο εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν. Ἐφοβοῦντο μὴ κατορθώσω νὰ συντρίψω τὰς ἁλύσεις μου καὶ λυθῶ· ἔλεγαν ὅτι ἡ τροφή μου, ὡς παραίτιος ὑπερβολικῆς δαπάνης, ἔμελλε νὰ προξενήσῃ σιτοδείαν. Καὶ ποτὲ μὲν ἐπρότειναν νὰ μὲ ἀφήσουν ν' ἀποθάνω τῆς πείνας, ἢ νὰ ῥίψουν ἐναντίον μου φαρμακευμένα βέλη· ἀκολούθως δὲ ἐσκέφθησαν ὅτι ἡ ἀποφορὰ τοιούτου περμεγέθους πτώματος ἠδύνατο νὰ φέρῃ λοιμὸν εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ εἰς τὸ βασίλειον ὅλον. Ἐνῶ δὲ περὶ τούτου ἐβουλεύοντο εἰς τὴν αὐλὴν, πολλοὶ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ ἐπροχώρησαν εἰς τὴν θύραν τῆς μεγάλης αἰθούσης, ὅπου ἦτον συνηγμένον τὸ αὐτοκρατορικὸν συμβούλιον· καὶ, εἰσαχθέντες δύω ἐξ αὐτῶν, ἀνέφεραν τὰ περὶ τῆς διαγωγῆς μου εἰς τὴν ὑποθεσιν τῶν ἐξ ἐνόχων, ὡς εἴπαμεν ἀνωτέρω· καὶ τὸ περιστατικὸν τοῦτο τόσον καλὴν ἐντύπωσιν ἐπροξένησεν εἰς τὸ πνεῦμα τῆς Μεγαλειότητός Του καὶ ὅλου τοῦ συμβουλίου του, ὥστε ἐσταλη παρευθὺς αὐτοκρατορικὴ ἐπιτροπὴ νὰ ὑποχρεώσῃ ὅλα τὰ χωρία, μέχρι τριῶν χιλιάδων ποδῶν ἀποστάσεως, νὰ χορηγοῦν καθ' ἑκάστην ἓξ βόας, τεσσαράκοντα κριοὺς, καὶ ἄλλα ἀναγκαῖα πρὸς τροφήν μου, καὶ ποσότητα ἀνάλογον ἄρτου καὶ οἴνου, καὶ ἄλλων ποτῶν. Εἰς πληρωμὴν τῶν τροφίμων τουτων ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἐξέδωκε γραμμάτια ἐπὶ τοῦ ταμιείου του. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος δὲν ἔχει εἰσοδήματα ἄλλα παρὰ τὰ τῶν ὑποστατικῶν του, καὶ μόνον εἰς μεγάλας περιστάσεις φορολογεῖ τοὺς ὑπηκόους του, ὑποχρεωμένους ὄντας νὰ τὸν ἀκολουθοῦν εἰς τὸν πόλεμον μὲ ἐξοδά των. Διωρίσθησαν ἑξακόσιοι ἄνδρες εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μου, καὶ ἐστήθησαν εἰς κατοικίαν των σκηναὶ ἀμφοτέρωθεν τῆς θύρας μου. Διετάχθησαν ἐπίσης τριακόσιοι ῥάπται νὰ κατασκευάσουν δι' ἐμὲ φόρεμα κατὰ τὸν συρμὸν τοῦ τόπου· καὶ ἄνδρες ἕξ, οἱ σοφώτεροι τοῦ Κράτους, νὰ μὲ διδάξουν τὴν γλῶσσαν. Καὶ τελευταῖον, διαταγὴ ἐξεδόθη, καθ' ἣν οἱ ἵπποι τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ὅλων τῶν εὐγενῶν, ὡς καὶ ἡ αὐτοκρατορικὴ φρουρὰ, ἔπρεπε νὰ γυμνάζωνται συχνάκις ἐνώπιόν μου, ὥστε νὰ συνειθίσουν τὴν μορφήν μου. Ὅλαι αἱ τοιαῦται διαταγαὶ ἐξετελέσθησαν ἀκριβῶς. Ἔκαμα μεγάλας προόδους εἰς τὴν ἐγχώριον γλῶσσαν, καὶ εἰς τὸ μεταξὺ τοῦτο ὁ αὐτοκράτωρ μ' ἐτίμησε μὲ συχνὰς ἐπισκέψεις, εὐδοκήσας μάλιστα νὰ βοηθήσῃ πολλάκις ὁ ἴδιος τοὺς διδασκάλους μου εἰς τὸ ἔργον των.

Πρώτας λέξεις ἔμαθα τὰς ὅσαι ἐχρειάζοντο εἰς φανέρωσιν τῆς ἐπιθυμίας τὴν ὁποίαν εἶχα νὰ μοῦ ἀποδώσῃ ταχέως τὴν ἐλευθερίαν μου· τοῦτο καθ' ἑκάστην ἐπανελάμβανα γονυπετῶς. Ἡ ἀπόκρισίς του ἦτον ὅτι ἔπρεπε νὰ περιμείνω ἀκόμη ὀλίγον καιρόν· ὅτι περὶ τούτου δὲν ἠδύνατο ν' ἀποφασίσῃ χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ συμβουλίου του, καὶ ὅτι ἔπρεπε πρότερον νὰ ὑποσχεθῶ μεθ' ὅρκου νὰ τηρήσω πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τοὺς ὑπηκόους του, πίστιν ἀπαραβίαστον· ὅτι ἐν τούτοις ὅμως θὰ μὲ μετεχειρίζοντο μ' ὅλην τὴν δυνατὴν φιλοφροσύνην καὶ περιποίησιν. Μ' ἐσυμβούλευσε νὰ κερδήσω, διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς καλῆς μου διαγωγῆς, τὴν ὑπόληψιν αὐτοῦ καὶ τῶν λαῶν του· ἐπρόσθεσε δὲ ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ δυσαρεστηθῶ ἂν διέταττεν ἀξιωματικούς τινας νὰ μ' ἐπισκεφθοῦν καὶ νὰ μ' ἐρευνήσουν, διότι ἦτον πιθανὸν νὰ φέρω ἐπάνω μου ὅπλα ἐπικίνδυνα καὶ ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν ἀσφάλειαν τοῦ Κράτους του. Ἀπεκρίθην ὅτι ἤμην ἕτοιμος νὰ ἐκδυθῶ καὶ νὰ εὐκαιρώσω τοὺς κόλπους μου ἔμπροσθέν του· ἀλλ' ἀπήντησεν ὅτι, κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Κράτους, ἔπρεπε νὰ μ' ἐπισκεφθοῦν δύω ἐπίτροποι, καὶ ὅτι ἤξευρε μὲν ὅτι τοῦτο δὲν ἠδύνατο νὰ γείνῃ χωρὶς τὴν συγκατάθεσίν μου, ἀλλ' εἶχε τόσον καλὴν ὑπόληψιν περὶ τῆς γενναιότητος καὶ εὐθύτητός μου, ὥςε ἐνεπιστεύετο τὴν ζωήν των εἰς χεῖράς μου· ὅ,τι δὲ ἤθελε μοῦ ἀφαιρεθῇ ἔμελλε νὰ μοῦ ἐπιστραφῇ εἰς τὴν ἀναχώρησίν μου, ἢ νὰ πληρωθῇ κατὰ τὴν ἐκτίμησιν τὴν ὁποίαν ὁ ἴδιος ἐγὼ ἤθελα κάμει.

Ὅταν οἱ δύω ἐπίτροποι ἦλθαν νὰ μ' ἐπισκεφθοῦν, ἐσήκωσα τοὺς δύω τούτους κυρίους εἰς τὰς χεῖράς μου, καὶ πρῶτον μὲν τοὺς ἔμβασα εἰς τὰ θυλάκια τοῦ ἱματίου μου, μετέπειτα δὲ εἰς ὅλα μου τὰ ἄλλα θυλάκια.

Οἱ ἀξιωματικοὶ οὗτοι, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν κονδύλια, μελάνην καὶ χαρτίον, κατέγραψαν ἀκριβῆ καταγραφὴν τῶν ὅσα ἤυραν καὶ εἶδαν· καὶ, ἀφοῦ ἐτελείωσαν, μὲ παρεκάλεσαν νὰ τοὺς ἀποθέσω κατὰ γῆς, ὥςε ν' ἀναφέρουν εἰς τὸν αὐτοκράτορα τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐργασίας των.

Ἡ καταγραφὴ αὕτη συνετάχθη ὡς ἀκολούθως·

« Κατὰ πρῶτον, εἰς τὸ δεξιὸν θυλάκιον τοῦ ἱμα-
» τίου τοῦ *μεγάλου ἀνθρώπου Βουνοῦ* (οὕτως ἐνόμισα
» πρέπον νὰ ἐξηγήσω τὰς λέξεις *Κιμποὺς-Φλεστρὶν*),
» μετ' ἀκριβῆ ἔρευναν, δὲν ἤυραμεν ἄλλο εἰμὴ κομμά-
» τιον χονδροῦ πανίου, ἰσομεγέθους μὲ τάπητα σκεπά-
» ζοντα τὸ ἔδαφος τῆς μεγάλης αἰθούσης τῶν ἀνακτό-
» ρων τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος. Εἰς τὸ ἀριστερὸν
» θυλάκιον ἤυραμεν κιβώτιον μέγα ἀργυροῦν, μὲ σκέ-
» πασμα τοῦ αὐτοῦ μετάλλου, τὸ ὁποῖον ἡμεῖς, οἱ
» ἐπίτροποι, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ σηκώσωμεν. Παρεκα-
» λέσαμεν τὸν εἰρημένον ἄνθρωπον *Βουνὸν* νὰ τὸ ἀνοίξῃ·
» καὶ εἰς ἐξ ἡμῶν, ἐμβὰς μέσα, ἐχώθη εἰς τὴν κόνιν
» ἕως τὰ γόνατα, καὶ ἐπταρμίσθη δύω ὥρας, ὁ δὲ
» ἕτερος ἑπτὰ λεπτά. Εἰς τὸ δεξιὸν θυλάκιον τοῦ ἱμα-
» τίου του ἤυραμεν δέσμην τεραστίαν πραγμάτων λευ-
» κῶν καὶ λεπτῶν, διπλωμένων τὸ ἓν ἐπὶ τοῦ ἄλλου,
» μεγέθους σχεδὸν τριῶν ἀνθρώπων, δεμένων μὲ σχοινίον
» χονδρὸν, καὶ σημειωμένων μὲ μεγάλα καὶ μαῦρα
» σχήματα, τὰ ὁποῖα μᾶς ἐφάνησαν ὅτι ἦσαν γράμ-
» ματα. Εἰς τὸ ἀριστερὸν θυλάκιον ἦτον μηχανὴ με-
» γάλη ὁμαλὴ, ἔχουσα ὀδόντας μεγάλους καὶ μακρο-
» τάτους, ὁμοιάζοντας πάλους, καθὼς τοὺς ἔμπροσθεν
» τῆς αὐλῆς τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος. Εἰς τὸ
» μέγα θυλάκιον τοῦ δεξιοῦ μέρους τῆς *μεσοσκέπης*
» του (δὲν δύναμαι ἄλλως νὰ μεταφράσω τὴν λέξιν
» *βαμφουλὼ*, διὰ τῆς ὁποίας ἠνίττοντο τὸ βρακίον μου),
» εἴδαμεν στύλον μέγαν ἀπὸ τρυπητὸν σίδηρον, προσ-
» ηρτημένον εἰς μέγα κομμάτιον ξύλου, πλατύτερον
» τοῦ στύλου αὐτοῦ· εἰς τὸ ἓν μέρος τοῦ στύλου ἦσαν
» καὶ ἄλλα κομμάτια σιδήρου ἀνάγλυπτα, περι-
» κλείοντα λίθον τετράγωνον, τοῦ ὁποίου αἱ ἄκραι
» ἔληγαν εἰς σχῆμα κλειτύος· ἀλλὰ δὲν ἐμάθαμεν

» τί ἦτον. Καὶ ἄλλη ὁμοία μηχανὴ ἦτον εἰς τὸ » ἀριστερὸν θυλάκιον. Εἰς τὸ μικρότερον τοῦ δεξιοῦ » μέρους θυλάκιον ἦσαν πολλὰ κομμάτια μετάλλου » ἐρυθροῦ καὶ λευκοῦ, ὁμαλὰ μὲν ὅλα καὶ στρογγύλα, » διάφορα δὲ κατὰ τὸ μέγεθος· ἐκ τῶν λευκῶν τού- » των, τὰ ὁποῖα μᾶς ἐφάνησαν ἀργυρᾶ, ἦσάν τινα τόσον » μεγάλα καὶ βαρέα, ὥστε πολὺν κόπον ἐδοκιμάσαμεν » καὶ οἱ δύω ἡμεῖς νὰ τὰ σηκώσωμεν. Ηὕραμεν προσέτι » δύω σπαθία τοῦ κόλπου, τῶν ὁποίων ἡ λεπὶς ἔμ- » βαινεν εἰς μανίκιον, καὶ ἦσαν κοπτερώτατα. Ἔμεναν » δύω ἄλλα μικρὰ θυλάκια νὰ ἐρευνήσωμεν, τὰ ὁποῖα » ἦσαν εἰς τὸ ἐπάνω μέρος τῆς *μεσοσκέπης* του, καὶ τὰ » ἔθλιβε πολὺ ἡ κοιλία του. Ἔξωθεν τοῦ δεξιοῦ ἐκρέ- » ματο ἄλυσις μεγάλη ἀργυρᾶ, μὲ μηχανήν τινα θαυ- » μασιωτάτην εἰς τὴν ἄκραν. Τοῦ εἴπαμεν νὰ σύρῃ » ἔξω τοῦ θυλακίου ὅ,τι ἔφερεν ἡ ἄλυσις αὕτη, καὶ εἴ- » δαμεν σφαῖραν μεγάλην, τῆς ὁποίας τὸ μὲν ἥμισυ ἦτον » ἀργυροῦν, τὸ δὲ ἄλλο ἥμισυ ἐκ μετάλλου διαφανοῦς. » Ἐπὶ τοῦ διαφανοῦς μέρους εἴδαμεν παράδοξά τινα » σχήματα, γεγραμμένα εἰς ἕνα κύκλον· ἠθελήσαμεν » νὰ τὰ ἐγγίσωμεν, ἀλλ' οἱ δάκτυλοί μας ἐμποδίσθησαν » ἀπὸ λαμπράν τινα οὐσίαν. Ἐπλησιάσαμεν τὴν μηχα- » νὴν ταύτην εἰς τὰ αὐτία μας· ἔκαμνε κρότον ἀδιά- » κοπον ὡς μύλος, καὶ ὑπεθέσαμεν ὅτι ἦτον ἢ ζῶόν » τι ἄγνωστον, ἢ ὁ Θεὸς τὸν ὁποῖον προσκυνεῖ· κλί- » νομεν ὅμως περισσότερον πρὸς τὴν τελευταίαν ταύτην » γνώμην, διότι μᾶς ἐβεβαίωσεν (ἂν καλῶς τὸν ἐ- » νοήσαμεν, διότι δυσκόλως ἐξηγεῖτο) ὅτι σπανίως » ἐπεχείρει πρᾶξιν ὁποιανδήποτε χωρὶς νὰ συμβου- » λευθῇ τὴν μηχανὴν ταύτην· τὴν ὠνόμαζε χρησμόν » του, καὶ ἔλεγεν ὅτι προσδιώριζεν αὕτη τὸν ἀναγκαῖον » εἰς πᾶσαν πρᾶξιν τῆς ζωῆς του χρόνον. Ἀπὸ τὸ » ἀριστερὸν μικρὸν θυλάκιον ἔσυρε δίκτυον, ἴσον κατὰ » τὸ μέγεθος μὲ τὰ τῶν ἁλιέων μας, τὸ ὁποῖον ὅμως » ἄνοιγε καὶ ἔκλειεν. Ἐντὸς αὐτοῦ ηὕραμεν πολλὰ » κομμάτια κιτρίνου μετάλλου· ἂν τὸ μέταλλον τοῦτο » ἦναι χρυσίον, ἡ ἀξία των εἶναι ἀνεκτίμητος.

« Ἀφοῦ τοιουτοτρόπως, ὑπακούοντες εἰς τὰς ὑψηλὰς » διαταγὰς τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος, ἠρευνήσαμεν » ἐπιμελῶς ὅλα του τὰ θυλάκια, εἴδαμεν περὶ τὸ » σῶμά του ζώνην, ἐκ δέρματος τεραστίου τινὸς θη- » ρίου, ὅθεν ἐκρέματο ἀριστερόθεν μὲν ξίφος μήκους » ἐξ ἀνδρῶν, δεξιόθεν δὲ βαλάντιον διηρημένον εἰς » δύω θήκας, ἑκατέρα τῶν ὁποίων ἠδύνατο νὰ χωρήσῃ » τρεῖς ὑπηκόους τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος. Εἰς » τὴν μίαν ἐξ αὐτῶν ἦσαν σφαῖραι πολλαὶ βαρυτάτου » μετάλλου, χονδραὶ σχεδὸν ὡς αἱ κεφαλαί μας, ὥστε » ἐχρειάζετο χεὶρ στιβαρὰ νὰ τὰς σηκώσῃ· εἰς δὲ τὴν » ἑτέραν σωρὸς σπειρίων μαύρων, ὄχι τόσον μεγάλων » καὶ ἀρκετὰ ἐλαφρῶν, διότι ἠδυνάμεθα νὰ κρατήσω- » μεν ὑπὲρ τὰ πεντήκοντα εἰς τὴν παλάμην τῆς χει- » ρός μας.

« Αὕτη εἶναι ἡ ἀκριβὴς καταγραφὴ τῶν ὅσα ηὕρα- » μεν ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ *ἀνθρώπου Βουνοῦ*, ὅστις » μᾶς ὑπεδέχθη μὲ πολλὴν εὐγένειαν καὶ φιλοφροσύ- » νην, κατὰ τὴν ἐντολὴν τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος. » Ὑπεγράφη καὶ ἐσφραγίσθη τὴν τετάρτην ἡμέραν τῆς » ὀγδοηκοστῆς ἐννάτης σελήνης ἀπὸ τῆς εὐτυχεστάτης » βασιλείας τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος.

« *Φλεσσὲρ Φρελὼκ, Μαρσὶ Φρελώκ.* »

Ἀφοῦ ἡ καταγραφὴ αὕτη ἀνεγνώσθη ἐνώπιον τοῦ αὐτοκράτορος, ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης μὲ διέταξε, μὲ τρόπον πολλὰ εὐγενῆ, νὰ τοῦ παραδώσω ἰδιαιτέρως ὅλα τὰ καταγραφέντα πράγματα. Κατὰ πρῶτον ἐζήτησε τὸ ξίφος μου· εἶχε δώσει δὲ διαταγὴν εἰς τρισχιλίους ἄνδρας τῶν καλητέρων αὐτοῦ στρατευμάτων νὰ τὸν περιστοιχίζουν εἰς ὀλίγην ἀπόστασιν μὲ τὰ τόξα καὶ τὰ βέλη των· ἀλλὰ τοῦτο δὲν τὸ ἐνόησα εὐθύς, διότι οἱ ὀφθαλμοί μου ἦσαν προσηλωμένοι εἰς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα. Μὲ παρεκάλεσε λοιπὸν νὰ σύρω τὸ ξίφος μου, τὸ ὁποῖον, ἂν καὶ σκωριασμένον ὁπωσοῦν ἀπὸ τὴν θάλασσαν, ἦτον ὅμως ἀρκετὰ λαμπρόν. Ὑπήκουσα λοιπὸν, καὶ ἀμέσως ὁ στρατὸς ἐκραύγασε κραυγὴν μεγάλην· ὅθεν ὁ αὐτοκράτωρ μὲ διέταξε νὰ τὸ βάλω πάλιν εἰς τὴν θήκην, καὶ νὰ τὸ ῥίψω καταγῆς, ὅσον ἡσύχως ἠδυνάμην, ἐξ περίπου πόδας μακρὰν ἀπὸ τὴν ἄλυσίν μου. Δεύτερον, μοῦ ἐζήτησεν ἕνα τῶν στύλων τοῦ τρυπητοῦ σιδήρου, ἐννοῶν τὰ μικρά μου πιστόλια· τὰ ἐπρόσφερα ἀμφότερα, καὶ, κατὰ διαταγήν του, ἐξήγησα ὅπως ἠδυνήθην τὴν χρῆσίν των· καὶ γεμίσας τὸ ἓν ἐξ αὐτῶν μὲ πυρῖτιν μόνον, εἶπα πρότερον τοῦ αὐτοκράτορος νὰ μὴ φοβηθῇ, καὶ ἔπειτα ἐπυροβόλησα εἰς τὸν ἀέρα. Τοῦτο, πολὺ περισσότερον παρὰ τὴν θέαν τοῦ ξίφους μου, κατέπληξε τοὺς περιεστῶτας, καὶ ἔπεσαν ὅλοι τ' ἀνάσκελα ὡς κτυπηθέντες ἀπὸ κεραυνόν· καὶ ὁ αὐτοκράτωρ αὐτός, ἂν καὶ γεννσῖος ἐκ φύσεως, μόλις μετὰ πολλὴν ὥραν συνῆλθεν εἰς ἑαυτόν. Ἔδωκα τότε τὰ δύω πιστόλια, καθ' ὃν τρόπον εἶχα δώσει καὶ τὸ ξίφος μου, καὶ συγχρόνως τὰ βαλάντια τῶν σφαιρῶν καὶ τῆς πυρίτιδος, εἰπὼν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα νὰ μὴ πλησιάσῃ τὴν πυρῖτιν εἰς τὸ πῦρ, ἄλλως ἤθελεν ἰδεῖ ἀναποδογυριζόμενον τὸ αὐτοκρατορικόν του παλάτιον· τοῦτο δὲ μεγάλως τὸν ἐξέπληξε. Τοῦ ἔδωκα ἐπίσης τὸ ὡρολόγιόν μου, τὸ ὁποῖον μὲ πολλὴν περιέργειαν ἐκύτταξε, καὶ διέταξε δύω στρατιώτας ἐκ τῶν εὐρωστοτέρων τῆς φρουρᾶς του νὰ τὸ φέρουν ἐπὶ τῶν ὤμων, κρεμάμενον εἰς μεγάλην ῥάβδον, ἀπαραλλάκτως καθὼς οἱ ἀμαξηλάται τῶν ζυθοποιῶν μεταφέρουν τὰ βαρέλια τοῦ ζύθου εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ἐξεπλήττετο διὰ τὸν ἀδιάκοπον κρότον του, καὶ διὰ τὴν κίνησιν τοῦ λεπτοδείκτου, τὸν ὁποῖον ἠδύνατο εὐκόλως ν' ἀκολουθῇ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, διότι οἱ λαοὶ ἐκεῖνοι ἔχουν ὀξυτέραν ἡμῶν τὴν ὅρασιν. Ἐζήτησε περὶ τούτου τὴν γνώμην τῶν σοφῶν του, ἀλλ' οὗτοι δὲν εὑρέθησαν μεταξύ των σύμφωνοι, ὡς δύναται νὰ τὸ φαντασθῇ ἕκαστος.

Μετὰ ταῦτα ἔδωκα ὅσα εἶχα ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ νομίσματα, τὸ βαλάντιόν μου μὲ ἐννέα μεγάλα φλωρία καὶ ἄλλα μικρότερα, τὸ κτένιον, τὴν ἀργυρᾶν ταβακοθήκην, τὸ μαντίλιον καὶ τὸ σημειωτάριον. Καὶ τὰ μὲν ὅπλα μου μετεβιβάσθησαν εἰς τὸ ὁπλοστάσιον τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος, ὅλα δὲ τὰ λοιπὰ μοῦ ἐπεστράφησαν.

Εἶχα καὶ θυλάκιον ἰδιαίτερον, τὸ ὁποῖον δὲν ἠρεύνησαν, καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἐφύλαττα ζεῦγος ὀμματοῦάλων, τὰ ὁποῖα μεταχειρίζομαι ἐνίοτε διὰ τὴν ἀδυναμίαν τῶν ὀφθαλμῶν μου, τηλεσκόπιον, καὶ ἄλλα τινὰ μικρότερα πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐνόμισα ἐνδιαφέροντα τὸν αὐτοκράτορα, καὶ διὰ τοῦτο δὲν τὰ ἐφανέρωσα

εἰς τοὺς ἐπιτρόπους, φοβηθεὶς μήπως ἤθελαν χαθῇ ἢ φθαρῇ ἂν ἐδίδοντο εἰς χεῖράς των.

Μίαν τῶν ἡμερῶν, ὁ αὐτοκράτωρ ἠθέλησε νὰ κάμῃ ἐνώπιόν μου ἐπιθεώρησιν τῶν σταθμευόντων εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ εἰς τὰ πέριξ στρατευμάτων του· θέλων δὲ συγχρόνως νὰ διασκεδάσῃ εἰς τρόπον ξενοφανῆ καὶ περίεργον, μὲ παρεκάλεσε νὰ σταθῶ ὄρθιος ὡς κολοσσὸς, κρατῶν μεμακρυσμένα ἀπ' ἀλλήλων, ὅσον ἀνέτως ἠδυνάμην, τὰ σκέλη μου. Μετὰ ταῦτα, διέταξε τὸν ἀρχιστράτηγον, ἄνδρα προβεβηκότα τὴν ἡλικίαν καὶ ἐμπειροπόλεμον, νὰ παρατάξῃ ὡς εἰς μάχην τὸν στρατὸν, καὶ νὰ περάσουν ὅλοι μεταξὺ τῶν σκελῶν μου,' ὅπερ καὶ ἔγεινε. Καὶ τοῦ μὲν πεζικοῦ ἐπέρασαν ἀνὰ εἰκοσιτέσσαρες κατὰ μέτωπον, τοῦ δὲ ἱππικοῦ ἀνὰ δεκαέξ, μὲ τὰς σημαίας ἀναπεπταμένας, ἠχοῦντα τὰ τύμπανα, καὶ ὑψωμένας τὰς λόγχας. Ἐσύγκειτο τὸ ἐπιθεωρούμενον σῶμα ἀπὸ τρισχιλίους πεζοὺς καὶ χιλίους ἱππεῖς. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης διέταξεν, ἐπὶ ποινῇ θανάτου, νὰ τηρήσουν οἱ στρατιῶται ὅλοι εἰς τὴν πορείαν των μεγίστην πρὸς ἐμὲ φιλοφροσύνην καὶ εὐγένειαν· ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐμπόδισέ τινας τῶν νέων ἀξιωματικῶν νὰ ὑψώσουν πρὸς τὰ ἄνω τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἐνῷ ἐδιάβαιναν ὑποκάτω μου. Καὶ ἐπειδὴ, μὲ συγχώρησιν, τὸ βρακίον μου εὑρίσκετο τότε εἰς πολλὰ κακὴν κατάστασιν, ἐξεκαρδίζοντο οἱ πονηροὶ γελῶντες.

(Ἀκολουθεῖ.)

ΟΙ ΔΥΩ ΑΟΜΜΑΤΟΙ.

I.

Περὶ τὴν ἔξοδον τῆς Ἑταίν, μικρᾶς πόλεως τῆς ἀρχαίας ἐπαρχίας Λορραίνης, εἰς ἀπόστασιν μιᾶς καὶ ἡμισείας λεύγης ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τοῦ Νανσὺ, φαίνεται, ἐπί τινος λόφου ὑπὸ δασυφύλλων δασῶν ἐστεμμένου, πύργος τις, ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου ἑβδόμου αἰῶνος χρονολογούμενος. Κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1824, ἡ Κ. δὲ Λανσαλὲν, χήρα ἀνωτέρου τινος ἀξιωματικοῦ, φονευθέντος κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Γαδείρων, ἐνεκατέστη ἐκεῖ μετά τινος γηραιοῦ θεράποντος καὶ τῶν δύω αὐτῆς ἐγγονῶν Μαργαρίτης καὶ Ἰουλίας, τὰς ὁποίας καίτοι γεννηθεῖσας δύω ἔτη τῆς μιᾶς μετὰ τὴν ἄλλην, μολοντοῦτο ἐκ τῆς μεγίστης αὐτῶν ὁμοιότητος τὰς ἐξελάμβανέ τις ὡς τέκνα μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας.

Ἡ θαυμασία αὕτη ὁμοιότης τῶν ἀγγελομόρφων τούτων ὄντων καθίστατο ἔτι μᾶλλον μεγαλητέρα διὰ τῆς ὁμοιότητος τῆς ἐναρμονίου αὐτῶν φωνῆς, ὥστε, ἀκούων τις αὐτὰ συγχρόνως ὁμιλοῦντα, δυσκόλως διέκρινε τὰς φωνὰς ἑκάστου αὐτῶν καὶ πολλάκις συνέβη εἰς τὴν Κ. δὲ Λανσαλὲν νὰ ἐκλάβῃ μακρόθεν τὴν μίαν ἀντὶ τῆς ἄλλης καὶ νὰ συγχέῃ τὰ ὀνόματά των. Ἀλλ' ἡ Ἰουλία εἶχεν ἀπωλέσει δυστυχῶς τὴν ὅρασιν εἴς τινα πυρκαϊάν.

Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς εἰς τὸν πύργον τοῦτον ἐγκαταστάσεως αὐτῶν, ἡ Κ. δὲ Λανσαλὲν ἐνασχολουμένη ὅλως περὶ τὴν ἀνατροφὴν τῶν παιδίων τούτων, σπανίως διήρχετο τὴν πύλην τῆς κατοικίας αὐτῆς, τῆς εἰς Ἐδὲμ μετασχηματισθείσης ἐκ τῆς παρουσίας καὶ τῆς ἀγάπης τῶν δύω παιδίων. Ἡμέραν τινὰ, ἐπιστρέφουσα μετ' αὐτῶν ἀπὸ μακρὸν εἰς τὰ κύκλῳ δάση περίπατον, καθ' ἣν στιγμὴν ἔστρεφεν ἀτραπόν τινα, παρετήρησεν, ὀλίγα βήματα μακράν της, νεαράν τινα γυναῖκα, τῆς ὁποίας τὴν καλλονὴν ἀπαίσιος ἐμάραινεν ὠχρότης, καὶ τὰ μαῦρα τῆς λύπης ἐνδύματα, κρατοῦσαν ἐκ τῆς χειρὸς τριετές τι νήπιον. Ἐθεώρησαν ἀλλήλας, καὶ ἔρριψαν βλέμμα ταχὺ καὶ πλῆρες ἀλλοκότου τινος ἐκφράσεως, ἡ μὲν Κ. δὲ Λανσαλὲν ἐπὶ τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγνώστου, αὕτη δὲ ἐπὶ τῆς μικρᾶς Ἰουλίας. Μετὰ μίαν ἑβδομάδα, συναντηθεῖσαι καὶ πάλιν, ἐχαιρετήθησαν· κατὰ δὲ τὴν τρίτην συνάντησιν ἐπλησίασεν ἡ μία τὴν ἄλλην.

— Πρὸς τίνα ὁμιλεῖς; μῆτέρ μου, ἠρώτησε τὸ ἀόμματον νήπιον, ἀνυψοῦν πρὸς τὴν μητέρα του ἐκπεπληγμένον τὸ ἀγγελόμορφον πρόσωπον καὶ τὰ μεγάλα κυανὰ ὄμματα του, τὰ νεκρά.

— Φίλτατον τέκνον! εἶπεν ἡ Κ. δὲ Λανσαλὲν ἀσπαζομένη τὸ μέτωπον τοῦ νηπίου.

Ἀναλογία τις γεννήσεως, ἡλικίας, χαρακτῆρος, καὶ δυστυχιῶν πρὸ πάντων, ἑνώσασα τὴν Κ. δὲ Λανσαλὲν μετὰ τῆς Κ. δὲ Βεντιμὶλ, κατέστησε μετ' ὀλίγον αὐτὰς ἀχωρίστους· τὰ δάκρυα συνοικειοῦσι τοὺς πάσχοντας τόσον ταχέως! Ἡ γλυκεῖα καὶ παρήγορος οἰκειότης, ἡ συνδέσασα τὴν κόμησαν καὶ τὴν Κ. δὲ Βεντιμὶλ, συνήνωσε ταχέως καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν· καὶ μετ' ὀλίγον ἡ Μαργαρίτα καὶ ἡ Ἰουλία ἐφαίνοντο εἰς τὸν Μάξιμον ὡς δύω φίλταται ἀδελφαί. Παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου, ἐφ' οὗ τὸ φρούριον αἰωρεῖτο, ἠνοίγετο μικρά τις κοιλὰς κατάπυκνος ἐξ ἰτεῶν καὶ αἰγείρων, κοιλὰς τὴν ὁποίαν ἐπότιζε τὸ γλυκὺ, τὸ ποιητικὸν καὶ τὸ πλῆρες ζωῆς ὕδωρ διαγευστάτου τινος ῥυακίου. Ἡ κοιλὰς αὕτη ἦν ὁ τόπος τῆς συναντήσεως τῶν δύω τούτων οἰκογενειῶν.

Ἡ πρὸς τὴν Μαργαρίταν ἀγάπη τοῦ μικροῦ Μαξίμου, ὅσον ζωηρὰ καὶ ἂν ἦτον, μολοντοῦτο ἀπαράβλητος ἦτον μὲ τὸ τρυφερὸν ἐκεῖνο πρὸς τὴν Ἰουλίαν αἴσθημα· προτίμησις, ἥτις ἀνεκούριζεν αὐτὴν ἀναμφιβόλως ὀλίγον ἐκ τῆς δυστυχίας ἥτις ἐπέπεσε κατ' ἀμφοτέρων.

Μετά τινα χρόνον, ἀποθανοῦσα ἡ κόμησσα Βεντιμὶλ, κατέστησεν ἐκτελεστὴν τῆς διαθήκης αὐτῆς τὴν Κ. δὲ Λανσαλὲν, ἥτις παρέλαβεν ἀμέσως τὸν μικρὸν ἀόμματον εἰς τὸ πύργον της. Ἀλλὰ τὰ δάκρυα τὰ πρὸ μικροῦ διὰ τὸν θάνατον τοῦτον χυθέντα δὲν ἐστείρευσαν ἔτι· ἡ Κ. δὲ Λανσαλὲν ἐπανεῦρε μετ' ὀλίγου εἰς οὐρανοὺς τὴν φίλην της, τὰ δὲ τρία δύστηνα τέκνα, ὀρφανὰ ἐγκαταλειφθέντα ἔζων ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην, οὐδένα ἄλλον ἔχοντα προστάτην, ἐκτὸς γέροντός τινος, —τοῦ Κ. Δουβάλ,—ἀρχαίου οἰκονόμου τῆς κομήσσης.

Παρῆλθον ἔκτοτε τέσσαρα ἔτη. Ἡ Μαργαρίτα ἦν ἤδη δεκαεξαετὴς, ἡ Ἰουλία δεκαπενταετὴς, καὶ ὁ Μάξιμος εἰσῆλθεν ἤδη εἰς τὸ δέκατον ὄγδοον τῆς ἡλικίας του ἔτος. Ἡ φιλία, ἥτις μέχρι τοῦδε βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον εἶχεν ἑνώσει τοὺς δύω νέους τυφλοὺς, μετεβλήθη ἤδη εἰς ζωηρότερον τι αἴσθημα· τὸ δὲ πρὸς αὐτοὺς τρυφερὸν τῆς Μαργαρίτας κῆδος ἦν μᾶλλον μητρικὸν ἢ ἀδελφικόν.

Ὁ Μάξιμος καὶ ἡ Ἰουλία, περιπατήσαντες ἡμέραν

τινα ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν κοιλάδα ἐπορεύθησαν νὰ καθήσωσιν εἰς ἀχυρόπλεκτόν τι ἐξοχικὸν ἐδώλιον παρὰ τὴν ὄχθην διαυγοῦς ῥύακος.

— Μάξιμε, λέγει μετ' ὀλίγον ἡ Ἰουλία ἐγειρομένη ἐκ τοῦ ἐδωλίου· ἡ νὺξ μᾶς ἐπλάκωσε νομίζω, ἂς ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸν πύργον.

— Δι' ἡμᾶς μήπως ἡ νὺξ δὲν εἶναι αἰώνιος; ἀπεκρίθη ὁ νέος ἐν μελαγχολίᾳ. Ὦ! μετά τινας στιγμὰς, ἐπρόσθεσε, πόσον ὡραία θὰ ἦναι εἰς τὸ μέρος τοῦτο.

Ἡ Ἰουλία ἐκάθησεν ἐκ νέου. Καὶ διέτρεξεν ὅλον τέταρτον χωρὶς ν' ἀνταλλάξωσι λέξιν. Αἴφνης, διακόπτουσα τὴν βαθμηδὸν ἐκ τοῦ ὄπνου βῆμα πρὸς βῆμα κατερχομένην σιωπὴν, εἶπεν αὕτη πρὸς τὸν Μάξιμον·

— Ἀδελφὲ, ποσάκις ἆρά γε ἐπεθύμησας νὰ ἴδῃς τὴν φύσιν ταύτην, τὸν οὐρανόν μετὰ τῶν ἀστέρων του, τὰς νεφέλας του, τὸν ἥλιόν του· τὴν γῆν αὐτὴν τὴν ἀπὸ ἄνθη καταστόλιστον, τὰ δένδρα, τὰ ὄρη καὶ τὰς θαλάσσας της;

— Δὲν ἐπεθύμησα ποτέ τι εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, εἰμὴ τὴν θέαν ἑνὸς μόνου ἀντικειμένου, ἀνέκραξεν ὁ Μάξιμος ὡς ἐκ βαθείας ἀνακύπτων μελέτης· καὶ τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, ὁ πόθος οὗτος, εἶσαι σὺ Ἰουλία, εἶσαι σὺ ἀδελφή.

Ἡ Ἰουλία δι' ἀκουσίου τινος κινήσεως ἀπέσυρε τὴν χεῖρα αὐτῆς, τῆς ὁποίας ἔδραξε πρὸ ὀλίγου ὁ νέος τυφλὸς, καὶ ἐρύθημα ἐλαφρὸν διεχύθη ἐπὶ τῶν παρθενικῶν της παρειῶν.

— Ὦ! ἐὰν ἅπαξ μόνον ἔβλεπες καὶ σὺ ταλαίπωρε, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐγὼ ἐθαύμασα κατὰ τὸ διάστημα ἓξ ἐτῶν, δὲν ἤθελες ὁμιλήσει τώρα οὕτω.

— Ἤτο τόσον λαμπρὰ ἡ θέα ἐκείνη; ἠρώτησεν ἠπίως ὁ Μάξιμος, πλησιάζων ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὴν νέαν κόρην.

—Τόσον ὡραία ἀδελφὲ, ὥστε οὐδέποτε θέλω παύσει νὰ λυποῦμαι τὴν ἀπώλειαν τῆς λαμπρᾶς αὐτῆς θέας, εἶπε ταπεινῇ τῇ φωνῇ ἡ Ἰουλία· καὶ ἡ ἀπαίσιος ἀνάμνησις τῆς ὀλεθρίου ἡμέρας καθ' ἣν ἔχασα τὸ φῶς τῶν ὀμμάτων μου, καὶ οἱ ὀφθαλμοί μου ἐκλείσθησαν διὰ παντὸς εἰς τὸ φῶς, δὲν θὰ ἐξαλειφθῇ οὐδέποτε ἐκ τῆς μνήμης μου. Ἤμεθα εἰς Ἱσπανίαν, καὶ ἐνόμιζέ τις ὅτι ὁ οὐρανὸς,—ἡ γῆ,—ὁ ἥλιος τὴν ἐπιοῦσαν ἐχάθησαν, οἴμοι! ἀπ' ἐμοῦ. Ἐπιστρέψασα πρὸς τὸ μέσον τῆς ἡμέρας ἐκ μακροῦ περιπάτου, ἐπορεύθην ν' ἀναπαυθῶ, νήπιον ἔτι, εἰς τὸ δωμάτιόν μου. Μετ' ὀλίγον ἠγέρθην ὑπὸ φρικωδῶν φωνῶν· καὶ εἶδον φλόγας πληρούσας ὡς κύματα ταραττόμενα τὸ δωμάτιον μου. Ἠθέλησα νὰ φύγω, πλὴν περιεπλέχθην ἐντὸς αὐτῶν. Ἔπεσα λοιπὸν χαμαὶ· καὶ ὅταν διὰ τῶν περιποιήσεων ἃς ἔλαβα, ἐπανῆλθον τὴν ἐπιοῦσαν εἰς τὰς αἰσθήσεις μου, ἠρώτησα κατὰ πρῶτον ἂν ἦτο νύξ. Ἡ μήτηρ μου ἀφῆκε τότε φωνὴν σπαραξικάρδιον, καὶ ἠσθάνθην τὰ δάκρυα της πίπτοντα κατὰ σταγόνας ἐπὶ τῶν χειρῶν μου· πλὴν τὰ δάκρυα ταῦτα ἦσαν ἀφανῆ εἰς ἐμέ· τὰ χείλη της ἐψιθύριζον τὸ ὄνομά μου, καὶ μ' ἔσφιγγεν ἐντὸς τῶν βραχιόνων της, τοὺς ὁποίους δὲν ἔβλεπον· οἱ βραχίονες, τὰ χείλη, οἱ ἀσπασμοὶ, τὰ δάκρυα καὶ οἱ λυγμοὶ αὐτῆς, ταῦτα πάντα ἦσαν ἡ μήτηρ μου, τὴν ὁποίαν ἐπέπρωτο νὰ μὴν ἴδω πλέον. Ἀλλὰ σὺ, ἀδελφὲ, ἐξηκολούθητεν ἡ ἄμματος κόρη, ἀποτεινομένη πρὸς τὸν Μάξιμον, ὅστις εἰς βαθείας ἐβυθίζετο σκέψεις, σὺ τοὐλάχιστον δύνασαι νὰ θαυμάσῃς, ὅ,τι ἐγὼ διὰ παντὸς ἀπώλεσα.

— Ἐγώ;

— Ναί· ἡ μήτηρ σου μᾶς ἐδιηγήθη πολλάκις ὅτι εἰς Γερμανίαν, εἰς Καλσρούην εὑρίσκεται ἐπιτήδειός τις ἰατρὸς ὅστις τῇ ἐπρότεινε νὰ σοὶ ἀποδώσῃ τὴν ὅρασιν.

— Τὴν ὅρασιν;

— Ἡ μήτηρ σου δὲν ἠσθάνθη ἐν ἑαυτῇ τὸ θάρρος τοῦ νὰ παραδώσῃ εἰς αὐτὸν τὸ μόνον αὐτῆς τέκνον. Νομίζω ὅμως ὅτι τὸ θάρρος τοῦτο δὲν ἐλλείπει ἀπὸ σέ! Μάξιμε, εἶναι τόσον ὡραῖος ὁ οὐρανὸς, εἶναι τόσον ὡραία ἡ γῆ! ἐπρόσθετεν ἡ νέα, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον κατανυγομένη.

Ὁ Μάξιμος ἀπεκρίθη μετὰ φωνῆς συγκινητικῆς καὶ μετὰ πάλλοντος στήθους.

— Πλὴν μήπως, ὡς ἐγὼ, δὲν δύνασαι νὰ ἐλπίσῃς ὅτι θὰ ἰδῇς καὶ σὺ πάλιν μίαν ἡμέραν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ταύτην, τὸ ἀντικείμενον ὅλων σου τῶν θλίψεων;

— Ἐγὼ, ὄχι, εἶπε μειδιῶσα ἡ Ἰουλία, ἐκτὸς ἂν συμβῇ θαῦμά τι.

— Λοιπὸν καὶ οἱ ὀφθαλμοί μου θὰ μένωσιν αἰωνίως κλειστοὶ εἰς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου· ἀνέκραξε μετ' ἀθυμονίας ὁ νέος τυφλός.

Τὴν στιγμὴν ταύτην ἡ ἀκουσθεῖσα μακρόθεν τῆς Μαργαρίτας φωνὴ, διέκοψε τὴν συνομιλίαν αὐτῶν, οἵτινες, ἀφήσαντες τὸ ἀχυρόπλεκτον ἐδώλιον ἐπορεύθησαν πρὸς τὴν καλοῦσαν αὐτοὺς φωνήν.

Παρῆλθον ἑβδομάδες τινες ἀπὸ τῆς πικρᾶς ἐκείνης τῶν δύω δυστήνων τυφλῶν συνεντεύξεως. Ἤδη ἤρχισε μεταβολή τις περὶ τὴν ζωὴν τῆς Ἰουλίας. Αὕτη ἥτις ἄλλοτε ἐνόμιζεν ἑαυτὴν εὐτυχῆ, εὑρισκομένη παρὰ τὸν Μάξιμον, αὐτὴ τώρα ἐδοκίμαζε νὰ τὸν ἀποφεύγῃ παντοιοτρόπως καὶ μετὰ τοσαύτης ἐπιμονῆς μεθ' ὅσης ἄλλοτε ἐπάσχιζε νὰ τὸν πλησιάσῃ.

Ὁ Κ. Δουβὰλ ὑπέθετε μυρία ὅσα ἡ Μαργαρίτα ἐσιώπα· ὁ δὲ Μάξιμος ἀπηλπίζετο. Ἤδη οἱ εὔθυμοι τῆς εὐθυμίας γέλωτες δὲν ἀντήχουν ἀπὸ τοὺς φραγμῶνας· οἱ μακροὶ περίπατοι ὑπὸ τὴν συνηρεφῆ τῶν δασῶν σκιὰν διεκόπησαν· καὶ ὁ πύργος κατηφὴς καὶ ζοφερὸς ἐφαίνετο λυπούμενος καὶ αὐτὸς τὴν ἀποστᾶσαν αὐτοῦ θυμηδίαν. Κάποτε, τὴν ἑσπέραν, ὠλίσθαινεν ὑπὸ τὸ συνηρεφὲς τῶν φυλλωμάτων, μορφή τις λευκὴ συγκεχυμένη, χανομένη βραδέως καὶ ἀταράχως εἰς τὸν ἐλιγμὸν δενδροστοιχίας τινος. Τὴν δὲ νύκτα ὅτε πλέον ἐσυμπέσαινεν ὅτι πάντες οἱ ἐν τῷ πύργῳ ἀπεκοιμήθησαν, ἐξήρχετο τῆς σκιάδος αὐτῆς, διεπέρα μετὰ προφυλάξεως τὰ δένδρα, καὶ φθάνουσα ὑπὸ τὰ παράθυρα τῆς Ἰουλίας διήρχετο ἐν σιωπῇ τὴν νύκτα μέχρι τῶν πρώτων τῆς αὐγῆς λάμψεων, αἵτινες τὸν εὕρισκον ἀκίνητον καὶ σύννουν εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν.

Θῦμα βαθείας μελαγχολίας, αὐξανομένης ἔτι ὑπ' ἀτονίας καὶ ἐκλύσεώς τινος ἡ Ἰουλία, ἐπροσπάθει νὰ μειδιᾷ πρὸς στιγμὴν ἐνώπιον τῆς Μαργαρίτας καὶ νὰ ὁμιλῇ, ὡς ἄλλοτε, πρὸς αὐτήν· ἀλλὰ μόλις ἔμενε μόνη, ἔρριπτε πάλιν τὸ προσωπεῖον τοῦτο τῆς χαρᾶς, τὸ ὁποῖον διὰ τὴν πρὸς τὴν ἀδελφήν της στοργὴν εἶχε θέσει εἰς τὸ ἤδη ὠχρὸν, ἐπίμηκες καὶ τηκόμενον ἐκεῖνο πρόσωπόν της, καὶ ἡ θλῖψις αὐτῆς τὴν ὁποίαν οὐδὲν ἀνεχαίτιζε πλέον ἀνελύετο εἰς λυγμοὺς καὶ δάκρυα.

Ἡ Μαργαρίτα ἤρχισεν ἐπὶ τέλους νὰ ἐννοῇ.

Αἱ ὀδύναι τοῦ Μαξίμου ἐδιπλασιάζοντο ἔτι ὑπὸ τῆς ἐπιμονῆς δι' ἧς τὸν ἔφευγε ἡ Ἰουλία.

Ὁ ἀὴρ, ὁ ἥλιος, τὰ καταχθόνια σκότη, ἡ εὐωδία τῶν ἀνθῶν, τὸ ᾆσμα τῶν πτηνῶν τὸ πᾶν εἰς τὸν Μάξιμον, τὴν εἰκόνα ἀνεκάλει τῆς Ἰουλίας. Ἀόρατον εἰς τὰ ὄμματά του, τὴν ἐφαντάζετο μακρόθεν, τὴν ἐνατένιζεν, ἀλλ' ἅμα ὁ θόρυβος τῶν βημάτων της, ὁ λατρευτὸς τῆς φωνῆς της ἦχος ἔφθανεν εἰς τὸ οὖς του, ταχέως ἔπνιγε τοὺς παλμοὺς τῆς καρδίας του ὑπὸ τὴν σπασμωδικὴν αὐτοῦ χεῖρα.

Ἑσπέραν τινὰ ἐνῷ ἡ Ἰουλία διήρχετο τὴν μεγάλην τοῦ δάσους πρὸς τὸν πύργον ἄγουσαν ἀτραπὸν, τῇ ἐφάνη ὅτι ἄνθρωπός τις παρηκολούθει αὐτήν. Τότε ῥιφθεῖσα εἰς τὸν πλησίον διάδρομον, ἠσθάνθη χεῖρά τινα, ἥτις ἀποσυρθεῖσα, ἔψαυσεν ἀκροθιγῶς τὴν ἰδικήν της.

— Μάξιμε! ἀνέκραξεν αὕτη ἀκουσίως.

— Ὦ! εἰπέ μου μίαν ἡμέραν ὅτι μὲ ἀγαπᾷς! τῇ λέγει τότε οὗτος γονατίζων ἐνώπιόν της.

Ἡ Ἰουλία ἠσθάνθη τὰς δυνάμεις της ἐκλειπούσας· ἐλειποθύμει· ἐστηρίχθη λοιπὸν ἐπί τινος δένδρου. Ὁ δὲ Μάξιμος γονυκλὴς ἐνώπιον αὐτῆς, ἐψιθύριζεν ἐν τῷ μέσῳ τῶν λυγμῶν του.

— Ὦ! εἰπέ μου ὅτι μὲ ἀγαπᾷς μίαν μόνον ἡμέραν. Ἡ Ἰουλία, ὠχρὰ, ἐκτὸς ἑαυτῆς, ἔθεσε τὴν χεῖρά της ἐπὶ τοῦ στόματός του, ὅστις τὴν κατησπάσθη καὶ τὴν ἐκάλυψε διὰ τῶν δακρύων του.

Ἀλλὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ θόρυβος τῶν ποδῶν τῆς Μαργαρίτας διέκοψε καὶ πάλιν τὴν τερψίθυμον καὶ πλήρη συμπαθείας τῶν δύω ἀμμάτων συνέντευξιν.

. . . . . .

Μετά τινας ἡμέρας ὁ Μάξιμος καὶ ἡ Ἰουλία ἔφερον εἰς χεῖρας ἀῤῥαβῶνα· ὁ δὲ γάμος αὐτῶν ἔμελλε νὰ γίνῃ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς Μαργαρίτας, τὴν ἡμέραν τῶν γενεθλίων τῆς Ἰουλίας. Ἡ θυμηδία ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὴν ψυχὴν τῆς Ἰουλίας, ἀλλ' ἡ ὑγεία της δὲν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν προτέραν αὐτῆς κατάστασιν. Βήξ τις ξηρὸς κατεσπάραττε συνεχῶς τὸ στῆθός της, καὶ βραδὺς τὴν κατέτηκε πυρετός. Κατά τινας πρωΐας, μακρὰν λευκὴν ἐσθῆτα τετυλιγμένη, ἐξήρχετο ἀθορύβως τοῦ δωματίου της, καὶ ὡς φοβουμένη μὴ παρατηρηθῇ, ἐσύρετο, οὕτως εἰπεῖν, ἐν ἀγωνίᾳ εἰς τὸν κῆπον, καὶ, ὅλη ῥιγῶσα, ἐπροσπάθει νὰ θερμανθῇ ἐκ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου· ἔπειτα ἐπανείρχετο πάλιν ἄφωνος διὰ τῆς αὐτῆς προφυλάξεως. Πρὸς τὸ μέσον τῆς ἡμέρας παραιτοῦσα τὸ δῶμα της ἐπανεύρισκε τὸν Μάξιμον καὶ τὴν Μαργαρίταν· καὶ οὐδέποτε παράπονον, οὐδέποτε στεναγμὸς ὑπεξέφευγεν ἐκ τῶν ἀφώνων αὐτῆς χειλέων. — Ἠσθάνετο ἑαυτὴν θνήσκουσαν ἀλλ' ἤθελε νὰ κρύπτηται, νὰ σβύνῃ τὴν ὑποψίαν τῶν ἀγαπώντων αὐτήν.

Ἐπὶ τέλους προσεκλήθη ἰατρός τις.

—Ὦ! ἀδελφή μου, ἔχω μίαν δέησιν, λέγει ἡ Ἰουλία λαμβάνουσα φιλοφρόνως τὰς χεῖρας τῆς Μαργαρίτας· μετά τινας ἡμέρας ἐλπίζω νὰ ἦμαι καλήτερα· ἀλλὰ γνωρίζω τὸν Μάξιμον· ἡ ἰδέα μόνη ὅτι πάσχω, θὰ ἦναι βάσανος αἰώνιος δι' αὐτόν. — Ὦ! Μαργαρίτα, ἐξηκολούθησεν αὕτη, κατασπαζομένη τὰς χεῖρας τῆς ἀδελφῆς της, εἴθε νὰ τὸ ἠγνόει, πῶς . . .

— Καὶ πῶς δύναμαι τοῦτο;

— Ὦ! δύστηνε Μάξιμε! εἶπεν ἡ Ἰουλία. Ἄκουσον, ἐπανέλαβε ζωηρῶς, ὑπάρχει εἰς τρόπος.

— Ποῖος;

— Ἐνθυμεῖσαι ἀδελφὴ, ὅταν μακρόθεν ἐκαλοῦμεν τὴν μητέρα μας, τὴν φιλτάτην ἡμῶν μητέρα, ἐξελάμβανε συνεχῶς τὴν μίαν ἀντὶ τῆς ἄλλης· τόσον ὁμοιάζομεν κατὰ τὸ σῶμα, κατὰ τὴν φωνήν.

— Καλά· λοιπόν!

— Δὲν μαντεύεις;

— Ὄχι.

— Ὁ Μάξιμος εἶναι τυφλός . . . ἡ δὲ πρὸς ἐμὲ ἀγάπη του εἶναι τοιαύτη, ὥστε πιστεύω ἀδύνατον νὰ ἐπιζήσῃ μετὰ τὸν θάνατόν μου, εἶπεν ἡ Ἰουλία, ἐγειρομένη ἐπὶ τῆς κλίνης της.

— Σιώπα! ἀνεβόησεν ἔντρομος ἡ ἀδελφή της.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐκρούσθη βιαίως ἡ θύρα τοῦ δωματίου· ὁ Μάξιμος μετ' ὀλίγον εἰσῆλθε.

— Μάξιμε, εἶπεν ἡ Ἰουλία, μετά τινας στιγμὰς σὲ εὑρίσκω εἰς τὸν κῆπον.

— Καὶ ἤδη, Μαργαρίτα, ἐξηκολούθησεν ἡ Ἰουλία ὅταν ὁ νέος ἀπεσύρθη, θὰ μεταβάλλῃς τὴν χαρὰν αὐτοῦ εἰς ἀπελπισίαν;

— Ὦ! παμφιλτάτη ἀδελφή! ἐψιθύρισεν ἡ Μαργαρίτα, κατασπαζομένη τὰς παρειὰς, τὴν μαύρην κόμην καὶ τὰς χεῖρας τῆς Ἰουλίας. Ὦ! δυστυχὴς ἀδελφή!

Ἡ νέα ἀσθενὴς κατὰ διαταγὴν τοῦ ἰατροῦ μετεφέρθη εἰς ἄλλο τι δωμάτιον· ὁ δὲ Μάξιμος κατὰ τὸ διάστημα ὀκτὼ ἡμερῶν ἐκάθητο παρὰ τὸ προσκεφάλαιον τῆς κλίνης αὐτῆς. Τὸ κακὸν ἐπροχώρει γιγαντιαίοις βήμασι. Τὴν ἐννάτην ἡμέραν ἡ Ἰουλία εἶπε μὲ φωνὴν σχεδὸν ἐκλείπουσαν πρὸς τὴν κλαίουσαν ἀδελφήν της.

— Ἀδελφή μου! ἐὰν ὁ Θεὸς μὲ καλέσῃ παρ' αὐτῷ, ὤ! ἄφες τοὐλάχιστον εἰς τὸν Μάξιμον τὴν σωτήριον αὐτὴν πλάνην.

Τὴν ἑσπέραν ἡ Ἰουλία δὲν ὑπῆρχε πλέον.

Ἡ Μαργαρίτα μεταφερθεῖσα ἡμιθανὴς σχεδὸν εἰς τὸ δωμάτιόν της, προσεβλήθη ὑπὸ φρενίτιδος, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ὑπωπτεύθησαν τὰς ἡμέρας της. Ὁ Μάξιμος δὲν ἠθέλησε ν' ἀφήσῃ ποσῶς τὴν κλίνην τῆς ἀποθανούσης, καὶ διέβη τὴν νύκτα ὅλην δεόμενος παρ' αὐτῇ· τὴν δὲ ἐπιοῦσαν, καθ' ἣν στιγμὴν μετεφέρετο ἐπὶ τοῦ φερέτρου, γονατίζων ἐνώπιον τῆς κλίνης ἐφ' ἧς ἦν ἐξαπλωμένη, καὶ ἀνασύρων τὸ σάβανόν της, ἐπέθεσε τὰ ὠχρὰ αὐτοῦ χείλη ἐπὶ τοῦ παγωμένου ἐκείνου μετώπου. Μετά τινας ὥρας ἐσυνόδευσεν αὐτὴν εἰς τὸ κοιμητήριον· καὶ ὅταν ἡ γῆ ἐκάλυψεν ἤδη τὸ νεκροκράββατον, προέβη κλονιζόμενος μέχρι τῶν χειλέων τοῦ τάφου, καὶ ἐκεῖ ἐκτὸς σχεδὸν ἑαυτοῦ,

— Ὑγίαινε, Μαργαρίτα· ὑγίαινε, ἐψιθύριζεν.

Ἡ Μαργαρίτα μετὰ ὀλέθριόν τινα κρίσιν, ἤνοιξε πάλιν τοὺς ὀφθαλμοὺς τοὺς ὁποίους ἔρριψε κατὰ πρῶτον ἐπὶ τοῦ δυστυχοῦς τυφλοῦ· αὐτοῦ τοὺς χαρακτῆρας εἶδε τὰ μέγιστα ἠλλοιωμένους, καὶ ἐπὶ τοῦ μετώπου του ἐζωγραφεῖτο ἡ βραδεῖα καὶ σιγαλὴ

ἀπελπισία. Ἐσυμπέρανεν ὅτι πολλὰς νύκτας θὰ παρῆλθεν ἄϋπνος, βλέπουσα τὰς παρειὰς καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ τοσοῦτον κοίλους. Καί, ἐνώπιον τοσαύτης θλίψεως, ἐνώπιον τοσούτου ἔρωτος, ἐγεννήθη ἐν αὐτῇ παρήγορός τις συμπάθεια· ὥστε ἡ δύστηνος κόρη, κλαίουσα τὴν μόλις ὑπὸ τὸν τάφον κλεισθεῖσαν φιλτάτην ἀδελφήν, δὲν ᾐσθάνθη ἐν ἑαυτῇ τὴν ἀνδρείαν νὰ εἴπῃ εἰς τὸν πλανώμενον τυφλόν· Ἐγὼ δὲν εἶμαι ἡ Ἰουλία· ἡ Ἰουλία ἀπέθανεν!

— Μάξιμε, ἐψιθύρισεν αὕτη ἀνεγειρομένη βραδέως.

— Ἰουλία, ἀνέκραξεν ὁ ἀόμματος.

Καὶ ἡ Μαργαρίτα τῷ ἔτεινε τὴν χεῖρα.

Ἡ ἀσθένεια τῆς Μαργαρίτας ὑπῆρξε μακρὰ, καὶ ὁ Μάξιμος διήρχετο πλησίον της τὰς ἡμέρας του. Ἡ Μαργαρίτα, ἐγειρομένη κατὰ πᾶσαν πρωΐαν, τὸν εὕρισκε πλησίον της. Συχνάκις συνέβη εἰς τὸν Μάξιμον νὰ σταθῇ αἴφνης ἐν τῷ μέσῳ συνδιαλέξεώς τινος, καὶ νὰ πέσῃ εἰς βαθὺν ῥεμβασμὸν, τὸν ὁποῖον βλέπουσα ἡ Μαργαρίτα, ἠρώτα ἀνησύχως περὶ τῆς ὑγείας του. Ἐπὶ τέλους,

— Συλλογεῖσαι τὴν ἀδελφήν μου, τῷ λέγει ἡμέραν τινα;

— Ὄχι, ἀπεκρίθη οὗτος, ὡς ἀπὸ λήθαργον ἐγειρόμενος καὶ σφογγίζων κρυστάλλινόν τι δάκρυ, τὸ ὁποῖον ἐνόμιζεν ὅτι ἡ νέα, ἡ τυφλὴ ὡς αὐτὸν, δὲν ἠδύνατο νὰ παρατηρήσῃ.

— Ἀλλ' ἂν ἐγὼ πάθω τίποτε; ἐξηκολούθησεν αὕτη.

— Ἐγὼ πανταχοῦ θὰ σὲ συνοδεύσω.

Καὶ εἰς τὸν τόνον δι' οὗ ἐπρόφερε τὰς λέξεις ταύτας, τοσαύτη κατεδεικνύετο ἀλήθεια καὶ σταθερότης, ὥστε ἡ ταλαίπωρος κόρη, ἐννόησεν ὅτι κατεδικάσθη νὰ κλαίῃ αἰωνίως μόνη τὴν φιλτάτην αὐτῆς ἀδελφήν.

Ἐπὶ τέλους ἠδυνήθη νὰ ἐγερθῇ· ὁ Μάξιμος ὅστις, διαρκούσης τῆς ἀσθενείας της οὐδὲ στιγμὴν ἄφησε τὸ προσκεφάλαιόν της, δὲν ἠθέλησε νὰ τὴν ἐγκαταλείψῃ ποσῶς ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἀναῤῥώσεως της. Αὐτὸς ἠγρύπνει ἐπ' αὐτῆς· αὐτὸς ὡδήγει τὰ ἀσθενῆ αὐτῆς βήματα.

— Στηρίχθητι ἐπ' ἐμοῦ, τῇ ἔλεγεν· ὅλαι αἱ δενδροστοιχίαι, ὅλοι οἱ ἑλιγμοὶ τοῦ κήπου μοὶ εἶναι γνωστοί· βάδιζον ἀφόβως.

Καὶ ὁ τυφλὸς, βοηθείᾳ τῆς ῥάβδου του, ἀνεκάλυπτε τὴν ὁδόν.

Ἡ Μαργαρίτα μόλις ἐγνώρισε τὸν πατέρα της· ἄλλως τε αὐτὴ, οὖσα πολλὰ νέα κατὰ τὸν θάνατόν του, δὲν ἠδυνήθη νὰ καταλάβῃ τὸ μέγεθος τῆς δυστυχίας ἐκείνης. Φθάσασα ὁπωσοῦν εἰς ὥριμον ἡλικίαν, ἔτρεψεν πᾶσαν αὐτῆς τὴν ζοργὴν καὶ πάντα ἔρωτα πρὸς τὴν μητέρα καὶ τὴν ἀδελφήν της, ἔρωτα ἅγιον, τὸν ὁποῖον ἔμελλέ ποτε τοσοῦτον σκληρῶς νὰ διαῤῥήξῃ ὁ θάνατος. Ὀρφανὴ εἰς ἡλικίαν καθ' ἣν ἡ καρδία ἔχει τὴν μεγίστην ἀνάγκην ν' ἀνοιχθῇ, αὐτὴ ἔῤῥιψε βλέμμα ἔρημον περὶ ἑαυτὴν, καὶ, βλέπουσα τὸν Μάξιμον μόνον ἀσθενῆ καὶ ἐγκαταλελειμμένον, ἤρχισε νὰ τὸν ἀγαπᾷ μεθ' ὅλης τῆς στοργῆς τὴν ὁποίαν τῷ ἐνέπνεε, μεθ' ὅλης τῆς ἀγάπης ἀδελφῆς πρὸς ἀδελφόν. Φιλία κατ' ἀρχὰς, μετεβλήθη κατ' ὀλίγον ἐν ἀγνοίᾳ αὐτῆς, τὸ αἴσθημα τοῦτο, ἐκ τῶν διακαῶν τοῦ Μαξίμου ἐκφράσεων, ἐκ τῆς ὁλεθρίου ἐξάψεως τοῦ πάθους του· καὶ ἡ ἀδελφὴ μεταβληθεῖσα, ἀπέβη μετ' ὀλίγον ἐρωμένη. Καὶ τότε πόσα δὲν ἔχυσε δάκρυα! Ποσάκις δὲν ἤλεγξεν ἑαυτήν! ποσάκις δὲν ἠθέλησε νὰ ἀνακαλύψῃ τὰ πάντα εἰς τὸν Μάξιμον, καὶ τὴν ἀνάξιον αὐτῆς ἀδυναμίαν, καὶ τὸ ἔνοχον αὐτῆς τέχνασμα! Ἀλλὰ δὲν ἐτόλμα ν' ἀνακαλύψῃ εἰς αὐτὸν τὸν ὑπὸ τοὺς πόδας του χαίνοντα κρημνὸν φοβουμένη μήπως ἀντὶ τῆς σωτηρίας, ἐπιφέρει τὸν θάνατον ἐκείνου, τοῦ ὁποίου τὸ μέτωπον ἠκτινοβόλει ὑπὸ τῆς νεότητος, καὶ ἡ ψυχὴ ἐμειδία εἰς τὴν ἐλπίδα.

Κατὰ τὰς βραδείας τῆς νυκτὸς ὥρας, μόνη μὲ τὴν τῆς μητρός της ἀνεζίτηλον ἀνάμνησιν, ἐπαρουσίαζεν εἰς τὴν φαντασίαν της τρομερωτέραν καὶ ἀπαισιωτέραν τὴν εἰκόνα τοῦ κατ' αὐτὴν ἁμαρτήματός. Καὶ ἔβλεπε τότε εἰς τὰ σκότη τὴν Ἰουλίαν φοβεράν, ἀγρίαν, καὶ ζητοῦσαν παρ' αὐτῆς ἐξομολόγησιν τοῦ πρὸς τὸν Μάξιμον ἀρχαίου ἔρωτός της· καὶ γονατίζουσα ἔκλινε τὴν κεφαλὴν, ἐπικαλουμένη μὲ χεῖρας ἱκέτιδας τὴν συγγνώμην αὐτῆς.

Τὴν ἐπιοῦσαν ἀπέφυγε τὸν Μάξιμον ἀπομακρυνθεῖσα τοσοῦτον, ἕως οὗ νὰ μὴ δύναται νὰ τὸν βλέπῃ, καὶ κλείουσα τὴν καρδίαν της εἰς τὸ αἴσθημά της, ἔκρυπτε τὴν θλίψιν της εἰς τὰ ἐρημότερα καὶ μᾶλλον ἀπόκεντρα τοῦ μικροῦ δάσους μέρη· καὶ ἂν ὁ νέος, μετὰ μεγάλας καὶ ἐπιμόνους ἀναζητήσεις, τὴν κατελάμβανεν αἴφνης ἐν τῷ μέσῳ τῶν βαθέων αὐτῆς ῥεμβασμῶν, ἐψιθύριζεν ἐν μελαγχολίᾳ.

— Τί σοὶ ἔκαμα λοιπὸν, Ἰουλία, καὶ μὲ φεύγεις ὡς ἄλλοτε;

Καὶ τότε αἰσθανομένη ἀνάπτουσαν αὐθις τὴν ἡμιεσβεσμένην τοῦ πάθους της φλόγα, ἠτιᾶτο ἐν τῇ διανοίᾳ της τὴν ἀδελφήν της, ὡς αἰτίαν τῶν συμφορῶν τούτων.

Παρῆλθεν ἔτος ἀπὸ τοῦ θανότου τῆς Ἰουλίας. Ἑσπέραν τινα, καθ' ἣν ἡ Μαργαρίτα καὶ ὁ Μάξιμος ὑπὸ τοῦ Κ. Δουβὰλ συνοδευόμενοι, ἐπανήρχοντο ἐκ τῆς κοιλάδος, ὁ Μάξιμος ἔκυψε πρὸς τὸ οὖς τῆς Μαργαρίτας, καὶ τῇ εἶπε μὲ φωνὴν τὴν ὁποίαν ὁ ἔρως καὶ ἡ ἀλλοίωσις καθίστων τρομερὰν.

— Ἰουλία! ἰδοὺ δεκαπέντε ἀπέραντοι μῆνες, ἀφότου μοὶ ὑπεσχέθης τὴν δεξιάν σου.

Ἡ Μαργαρίτα ἐῤῥίγησεν εἰς τὰς λέξεις ταύτας. Ἤνοιξε τὸ στόμα διὰ νὰ ἀποκριθῇ, πλὴν τὰ χείλη της ἔμειναν ψυχρὰ καὶ ἄφωνα.

— Καλὰ λοιπόν! δὲν μὲ ἀποκρίνεσαι; τῇ λέγει ὁ Μάξιμος μὲ τόνον πλήρη θλίψεως καὶ ἐρωτικῆς ἀπελπισίας.

Ἡ Μαργαρίτα ἀποσυρθεῖσα παρήτησε τὸν βραχίονα τοῦ τυφλοῦ· ὁ Κ. Δουβὰλ, ὅστις ἐπανήρχετο πρὸς αὐτοὺς, τὴν ἐμπόδισε διὰ τοῦ βλέμματος· τὸ δὲ βλέμμα τῆς Μαργαρίτας ἐδήλωσε πρὸς αὐτὸν τὸν σκοπόν της· « Δὲν δύναμαι νὰ τὸν ἀπατῶ πλέον. » Ὁ Κ. Δουβὰλ, ἔθεσε τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς τὰ χείλη της ἐμποδίζων αὐτὴν τοῦ νὰ ὁμιλήσῃ.

— Λοιπόν! Ἰουλία, ἐπανέλαβεν ἐν μελαγχολίᾳ ὁ τυφλὸς, ἀγνοῶν τί συνέβαινε περὶ ἑαυτόν.

— Θέε μου! Θεέμου! ἀπόδος εἰς αὐτὸν τὸ φῶς τῶν ὀμμάτων του; ἀνέκραξεν ἡ Μαργαρίτα ἀποσπωμένη ἐκ τῶν βραχιόνων τοῦ Μαξίμου, καὶ φεύγουσα πρὸς τὸ δάσος.

— Ἰουλία! Ἰουλία! εἶπεν ὁ Μάξιμος προσπαθῶν νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ.

Πλὴν δὲν ἦτο πλέον καιρός.

Ὁ Μάξιμος ἐπανήρχετο μόνος εἰς τὸν πύργον, καὶ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ὁδοῦ ἀντήχουν, κατασπαράττοντες τὴν καρδίαν του, οἱ τελευταῖοι τῆς Μαργαρίτας λόγοι, οἵτινες δὲν ἦταν κατσληπτοὶ εἰμὴ εἰς τὴν νέαν καὶ τὸν Κ. Δουβὰλ καὶ οἵτινες ὑπῆρξαν εἰς αὐτὸν διά τινος φυσικωτάτης πλάνης αἰφνίδιός τις ἀνακάλυψις. Ἐνεθυμήθη δηλαδὴ τὴν συνέντευξιν ἐκείνην, ἣν ἔλαβεν ἄλλοτε περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου μετὰ τῆς Ἰουλίας ἐπὶ τοῦ ἐκ χλόης ἐδωλίου παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ διαυγοῦς τῆς κοιλάδος ῥύακος.

— Λυπεῖται ἀκόμη τὸν ὡραῖον αὐτῆς οὐρανὸν, ἔλεγε, τὸν γλαυκὸν αὐτὸν οὐρανὸν, τὸν ὁποῖον δὲν δύναται πλέον νὰ ἴδῃ.

Μετ' ὀλίγον δὲ ἐπρόσθεσε·

— Ὦ! θὰ τὸν ἴδῃς, Ἰουλία, θὰ τὸν ἴδῃς . . . ἢ . . . ἢ θὰ παύσω τοῦ νὰ ὑπάρχω! . . .

II.

Ὁ Μάξιμος διῆλθε πᾶσαν τὴν νύκτα εἰς βαθείας σκέψεις. Ἐνωρὶς τὴν ἐπιοῦσαν ἐξελθὼν τοῦ φρουρίου δὲν ἐπανῆλθεν ὡς ἄλλοτε τὴν ἑσπέραν. Ἡ Μαργαρίτα μάτην τὸν ἐπερίμενε κατὰ τὸ διάστημα ἑνὸς μηνός. Ἡμέραν τινὰ κινδυνεύουσα νὰ γίνῃ θῦμα τῆς ἀπελπισίας, ἅμα κλεισθεῖσα ἐντὸς τοῦ δωματίου της, ἤκουσε τὴν θύραν κρουομένην. Ἔτρεξε πρὸς τὴν θύραν, καὶ ἀνοίξασα ἀφῆκε φωνὴν θαυμασμοῦ βλέπουσα ἐνώπιόν της, τὸν Μάξιμον, ὅστις ἔστη πρὸς στιγμὴν εἰς τὴν θέαν αὐτῆς· ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ὑπ' ἀκαταμαχήτου παραφερθεὶς ἰσχύος,

— Ὦ! Ἰουλία, πόσον εἶσαι ὡραία, τῇ λέγει, πόσον εἶσαι ὡραία.

Εἰς τὰς λέξεις ταύτας σκοτοδινίασις κατέλαβε τὴν Μαργαρίταν.

— Βλέπεις λοιπόν; ἐπανέλαβεν αὕτη ἐκτὸς ἑαυτῆς.

Ὁ Μάξιμος ἔπεσεν εἰς τὰ γόνατά της, καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ συνδέων,

— Ὦ! συγγνώμην, ἔλεγε πρὸς αὐτὴν, συγγνώμην ὅτι ἠθέτησα τὸν ὅρκον μου.

Ἡ Μαργαρίτα ἤνοιξε τοὺς δύω μαύρους μεγάλους αὐτῆς ὀφθαλμοὺς, καὶ τὸν ἐθεώρει.

— Ὅταν ἔπραξα τοῦτο, ἐξηκολούθησε, δὲν διενοούμην ὅτι ἤθελον αἰσθανθῆ ποτε τὰ δάκρυά σου ῥέοντα ἐπὶ τῆς χειρός μου, εἰς τὴν ἀνάμνησιν τοῦ φωτὸς τὸ ὁποῖον τόσον ὁλεθρίως ἐστερήθης . . . ὦ! μὴ μὲ κατηγορεῖς· καὶ σὺ θέλεις ἀπολαύσει ἐπίσης τὰς καλλονὰς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς! Ἅμα οἱ ὀφθαλμοί σου ἐπανοιχθῶσιν εἰς τὸ φῶς θὰ τὸ ἴδῃς, αὔριον, σήμερον,—καὶ τοῦτο ἀκινδύνως, Ἰουλία, διότι ἂν καὶ ἀπεπειράθην τὸ πᾶν, ἂν ἐζήτησα ἐκ τῆς ἀνθρωπίνου ἐπιστήμης θαῦμα, εἶναι διότι κατενόησα ὅτι ἡ ἐκ τῆς στερήσεως τῶν ὀφθαλμῶν σου θλίψις θὰ γίνῃ πρόξενος τῆς δυστυχίας τῆς ζωῆς σου, ἢ θέλει σὲ κάμει νὰ καταφρονήσῃς τοὺς κινδύνους δυσυποστάτου ἐγχειρίσεως . . . καὶ δὲν ἠθέλησα νὰ σὲ ἐκθέσω εἰς τοὺς κινδύνους τούτους, καὶ ἴσως εἰς τὸν θάνατον, χωρὶς νὰ ἔχω πρότερον . . .

— Καὶ ἀφωσιώθης δι' ἐμὲ, εἶπεν ἡ Μαργαρίτα· ὦ! τοὐλάχιστον δὲν τρέχει πλέον κίνδυνον ἐπὶ τοῦ παρόντος, Θεέ μου, ἐπρόσθεσεν αὕτη.—Ὄχι, ὄχι, δὲν εἶναι πλέον ἀόμματος, οἱ ὀφθαλμοί του, γλυκεῖς καὶ μεγάλοι ὡς ἄλλοτε, ἡ δὲ φλὸξ ἥτις ἔλλειπεν ἄλλοτε ἀπ' αὐτῶν θαμβώνει τὰ βλέμματά μου. Ὦ! εὐχαριστῶ, Θεέ μου, ὅτι τὸν διετήρησας.

Καὶ ἐῤῥίφθη περὶ τὸν τράχηλον τοῦ νέου.

Ἐν τούτοις βαθὺς θαυμασμὸς διεχύετο ἐπὶ τῶν χαρακτήρων τοῦ Μαξίμου· ἡ ἔκπληξις ἔκλεισε πρὸς στιγμὴν τὸ στόμα του.

— Τί λέγεις; ἀνεφώνησεν ἐπὶ τέλους· τί λέγεις; Ἀλλὰ σὺ ἔχεις ἐπίσης τὴν ὅρασιν Ἰουλία!

Ἡ Μαργαρίτα ὠλίσθησε τότε ταχέως ἐκ τῶν βραχιόνων τοῦ Μαξίμου.

— Εἰπέ μου τοὐλάχιστον διὰ ποίου θαύματος ἐπανέλαβες τὴν ὅρασίν σου.

Τὸ στῆθος τῆς Μαργαρίτας ἔπαλλε σφοδρῶς, τὸ βλέμμα της ἦν ἔμπλεον τρόμου· ἡ ὄψις της πλήρης ἐκστάσεως. Ἔπεσε λοιπὸν ἐπὶ τῶν γονάτων ἐνώπιον τοῦ Μαξίμου, καὶ μὲ φωνὴν σπαραξικάρδιον, φωνὴν ἐκ τῶν βαθέων τῆς καρδίας της ἐξερχομένην,

Ὦ Μάξιμε! συγγνώμην, τῷ εἶπε· σὲ ἠπάτων· ἡ Ἰουλία ἀπέθανεν, ἐγὼ εἶμαι ἡ Μαργαρίτα.

Ὁ Μάξιμος εἰς τὰς λέξεις ταύτας ὠπισθοδρόμησε βήματά τινα, καὶ στηρίζας ἑαυτὸν ἐπὶ τοῦ τείχους, ἔφερεν ἐπανειλημμένως τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ προσώπου του, ὡς ἀπὸ ἀλγεινὸν ἀνακύπτων διαλογισμόν.

Ἡ Ἰουλία αἰσθανομένη ἑαυτὴν θνήσκουσαν, ἐξηκολούθησεν ἡ Μαργαρίτα, καὶ φοβουμένη τὴν ἀπελπισίαν σου, μὲ ἐξώρκισε, μ' ἔκαμε νὰ ὀμόσω, ὅτι θὰ σοὶ κρύψω τὸν θάνατόν της. Τὸ πᾶν καθίστα δυνατὴν τὴν ἀπάτην ταύτην, καὶ οἱ ὀφθαλμοί σου οἱ τοῦ φωτὸς ἐστερημένοι, καὶ τὸ ἀνάστημά μου τὸ ἴσον τῆς Ἰουλίας, καὶ αὐτὸς ὁ τῆς φωνῆς μου τόνος· ὑπεκρινόμην λοιπὸν πλησίον σου τὸ πρόσωπον τῆς ἀδελφῆς μου, καὶ ἐπὶ τέλους, ἵνα μηκύνω ἐπὶ πλέον τὴν πλάνην σου ταύτην, ἐζήτησα ἐνόχως νὰ ἀντικαταστήσω τὴν δυστυχῆ Ἰουλίαν εἰς τὸν ἔρωτά σου. Συγχώρησον, φίλε μου, τὸ τέχνασμα τοῦτο, ἐφεύρεσιν τῆς ἀγάπης τῆς Ἰουλίας.

Καὶ ὁ Μάξιμος τὴν ἤκουεν ἄφωνος, ἄπνους σχεδόν.

— Ἤδη, ὅτε ἡ πρὸς τὴν ἀδελφήν μου ὑπηρεσία αὕτη ἐπεραιωθη, λάβε ὀπίσω τὸν λόγον σου· εἶσαι ἐλεύθερος.

Ὁ Μάξιμος ἔπεσεν ἐπὶ θρονίου τινος καὶ ἐκ τῆς ἀγωνίας τοῦ στήθους καὶ τῆς ἀλλοιώσεως τῶν χαρακτήρων του, κατελάμβανέ τις ὅτι βιαία καὶ τρομερὰ πάλη κατετάραττε τὴν ψυχήν του.

— Λάβε λοιπὸν ὀπίσω τὴν ὅρασιν ταύτην, Θεέ μου, τὴν ὁποίαν ἀγνοῶ εἰς τί νὰ μεταχειρισθῶ τοῦ λοιποῦ, ἀνέκραξεν οὗτος ἐγειρόμενος, ἀφοῦ ἤκουσε τὴν ἐξομολόγησιν τῆς Μαργαρίτας. Λάβε τὴν ὀλέθριον δι' ἐμὲ ὅρασιν ταύτην, ἥτις μὲ στερεῖ ἐκ τοῦ μόνου ἀγαθοῦ τὸ ὁποῖον ἀπέκτησα. Ὦ! λάβε την· καὶ ἀπόδος εἰς ἐμὲ μετὰ τῆς νυκτὸς τὴν γλυκείαν συμπάθειαν τοῦ ἀφοσιωμένου ἀγγέλου, δι' οὗ ἐπίστευον εἰς τὴν εὐτυχίαν καὶ τὸν ἔρωτα.

Καὶ κρύπτων τὴν κεφαλὴν εἰς τὰς χεῖρας, ἤρχισε νὰ χύνῃ πύρινα δάκρυα.

Ἡ Μαργαρίτα εἰς τὸν θόρυβον τῶν λυγμῶν αὐτοῦ,

ἠσθάνθη πέπλον τινὰ ἀφαιρούμενον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς, καὶ νέον φῶς ἐμφανιζόμενον εἰς αὐτήν.

— Μὲ ἀγαπᾷς λοιπόν; ἐψιθύρισεν αὕτη πλησιάζουσα δειλοῖς βήμασι τὸν πρώην ἀόμματον.

— Σὺ δὲ, Μαργαρίτα; ἐπανέλαβεν οὗτος, ἀνεγείρων τὸ ἐκ δακρύων πλημμηροῦν ἀγγελόμορφον αὐτοῦ πρόσωπον.

— Ἐγώ!

Καὶ ἐρρίφθη εἰς τοὺς ἀνεῳγμένους αὐτοῦ βραχίονας.

(Ἐκ τοῦ γαλλ. ὑπὸ Α. Ι.)

Η ΑΡΜΑΜΑΞΑ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ.

Αἱ παρὰ τοῖς Ἕλλησι καὶ τοῖς Ῥωμαίοις νεκροπομποὶ τελεταὶ μετὰ πολλῆς ἐτελοῦντο μεγαλοπρεπείας. Μεταξὺ τῶν ἁμαξῶν, αἵτινες συνῴδευον τὰς ἐκφορὰς, καὶ τῶν ὁποίων τὸ σχῆμα ἐπ' ἄπειρον ἐμεταβάλλετο, τὸ νεκρικὸν ἅρμα διεκρίνετο πρὸ πάντων διὰ τῆς ἰδιαιτέρας του διασκευῆς καὶ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν κάλλωπισμάτων του. Ἀπὸ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον τὸ μαῦρον χρῶμα ἐθεωροῦν χρῶμα τοῦ πένθους, καὶ τὸν ἄργυρον μετεχειρίζοντο διὰ τὰ κοσμήματα, τὰς ῥαψῳδὰς τῶν ἐπιβλημάτων καὶ διὰ τοὺς ἄλλους στολισμοὺς τῶν ἁμαξῶν καὶ τῶν ἵππων

Ἡ δὲ μεγαλοπρεπὴς ἁρμάμαξα, ἡ κομίσασα τὸν νεκρὸν τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου, ἐπειδὴ ὑπῆρξε, κατὰ Διόδωρον τὸν Σικελιώτην, ἔργον ἀξιόλογον τῆς Ἀλεξάνδρου δόξης, διότι ὄχι μόνον κατὰ τὴν δαπάνην διέφερεν, ὡς ὑπὸ πολλῶν ταλάντων κατασκευασθεῖσα, ἀλλὰ καὶ περιβόητος ὑπῆρξε διὰ τὴν θαυμασίαν τέχνην της, δὲν εἶναι νομίζομεν ἀναξία περιγραφῆς, πρὸς τέρψιν τῶν ἀναγνωστῶν μας. Καὶ κατεσκευάσθη μὲν ὑπὸ τοῦ Ἱερωνύμου, ὅστις, κατὰ τὸν Ἀθήναιον, περιεποιήσατο εἰς ἑαυτὸν δικαίαν εὔκλειαν· ἡ δὲ μετακομιδὴ τοῦ βασιλικοῦ σώματος, ἡ ἐπιφορτισθεῖσα εἰς τὸν Ἀρριδαῖον, ἐγένετο τὸ 3 ἔτος τῆς 114 Ὀλυμπιάδος (324 π. Χ.).

Καὶ πρῶτον μὲν κατεσκεύασαν θήκην ἐκ χρυσοῦ σφυρήλατον, ἔχουσαν τὸ αὐτὸ μέτρον τοῦ σώματος· ταύτην δ' ἐνέπλησαν ἀρωμάτων, ὅσα ἠδύναντο καὶ τὴν εὐωδίαν καὶ τὴν διάρκειαν νὰ παρέχωσιν εἰς αὐτό. Ἐπάνω δὲ τῆς θήκης ἐπετίθετο καλυπτὴρ χρυσοῦς, ἁρμόζων ἀκριβῶς εἰς τὴν ἀνωτάτην περιφέρειαν αὐτῆς. Εἰς τὴν περιφέρειαν δ' αὐτὴν ἦτον ὕφασμα, ἔχον τὸ χρῶμα τοῦ ἄνθους τῆς ῥοιᾶς, διαπρεπὲς καὶ χρυσοποίκιλτον, παρὰ τὸ ὁποῖον ἔθεσαν τὰ ὅπλα τοῦ ἀποθιώσαντος, θέλοντες τοιουτοτρόπως νὰ κάμωσιν ὅλην αὐτὴν τὴν εἰκόνα νὰ συνάδῃ μὲ τὰς προτέρας πράξεις.

Ὅλον αὐτὸ τὸ κιβώτιον ἐναπετέθη εἰς τὴν ὑπὸ τῆς παρούσης εἰκονογραφίας παριστανομένην ἁρμάμαξαν.

Καὶ ἄνωθεν μὲν ἐπέκειτο θόλος ἐκ χρυσοῦ, ἔχων ὀροφὴν λιθοκόλλητον, τῆς ὁποίας τὸ μὲν πλάτος ἦτον ὀκτὼ πηχῶν, τὸ δὲ μῆκος δώδεκα. Εἰς δὲ τὸ ἄλλο μέρος τῆς ὀροφῆς, ὑπὸ τὴν ὑπωροφίαν δηλαδὴ, ὑπῆρχε, καθ' ὅλην τὴν ἔκτασίν της, θρόνος χρυσοῦς, τετράγωνος κατὰ τὸ σχῆμα, ἔχων ἀναγλύπτους τραγελάφων κεφαλάς. Ἀπὸ τὰ στόματα δὲ τῶν ἰδανικῶν αὐτῶν ζώων ἐξηρτῶντο κρίκοι ἐκ χρυσοῦ, εἰς τοὺς ὁποίους εἶχον κρεμάσει στέμμα πομπικὸν, ὡραϊσμένον διαπρεπῶς μὲ χρώματα παντοδαπά. Εἰς δὲ τὴν περιφέρειαν τοῦ θόλου ὑπῆρχε θύσανος δικτυωτὸς, ἔχων εὐμεγέθεις κώδωνας διὰ ν' ἀναγγέλλεται μακρόθεν ἡ ἔλευσις τῆς ἁρμαμάξης. Ἐπὶ ἑκάστης τῶν τεσσάρων γωνιῶν τοῦ θόλου ἵστατο χρυσῆ τροπαιοφόρος Νίκη.

Ἕκαστος τῶν κιόνων τοῦ χρυσοῦ περιστύλου, τοῦ στηρίζοντος τὸν θόλον, περιετυλίσσετο ἐκ χρυσῆς ἀκάνθου σπειροειδῶς ἀναβαινούσης μέχρι τοῦ Ἰωνικοῦ κιονοκράνου του. Ἐντὸς δὲ τοῦ περιστύλου ὑπῆρχε δίκτυον ἑνὸς δακτύλου τὸ πάχος. Πλησίον τῆς εἰσόδου ὑπῆρχον λέοντες χρυσοῖ, παραφυλάττοντες.

Παραλλήλως δὲ τοῦ θόλου, καὶ ὑποκάτωθεν τοῦ περιστύλου, εἰς τὰ πλάγια τῆς καθέδρας τῆς ἁρμαμάξης παρετείνοντο ἀνάγλυπτοι εἰκόνες τέσσαρες.

Καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην παρίστατο γεγλυμμένον ἅρμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκάθητο ὁ Ἀλέξανδρος, κρατῶν διὰ τῆς χειρός του σκῆπτρον διαπρεπές. Πέριξ δὲ τοῦ βασιλέως μία ὑπῆρχε θεραπεία καθωπλισμένη ἐκ Μακεδόνων καὶ ἄλλη ἐκ Περσῶν μηλοφόρων (*), καὶ ἐπροπορεύοντο ὅλων τούτων ὁπλοφόροι.

Εἰς δὲ τὴν δευτέραν, τὴν ἐπὶ τὰ ὄπισθεν, παρίσταντο οἱ ἀκολουθοῦντες τὴν θεραπείαν ἐλέφαντες, κεκοσμημένοι πολεμικῶς, καὶ ἔχοντες ἀναβάτας, οἱ μὲν ἐμπρόσθιοι Ἰνδοὺς, οἱ δ' ὄπισθεν Μακεδόνας, μὲ τὴν οἰκείαν αὐτῶν στολήν.

Ἡ δὲ τρίτη εἰκὼν παρίστανεν ἵλας ἱππικοῦ, αἵτινες ἐμιμοῦντο τὰς εἰς τὰς παρατάξεις συναθροίσεις των.

Ἡ δὲ τετάρτη παρίστανε ναῦς ἑτοίμους πρὸς ναυμαχίαν.

Εἰς τὴν παροῦσαν εἰκονογραφίαν ἡ πρώτη καὶ ἡ τελευταία φαίνονται μόνον, ὡς ἐκ τῆς θέσεως τῆς ἁρμαμάξης.

Ἐπάνωθεν τοῦ θόλου ὑπῆρχεν ἐστρωμένον ὑπαίθριον φοινικοβαφὲς ὕφασμα, καὶ εἰς τὸ μέσον τῆς κορυφῆς αὐτοῦ χρυσοῦς στέφανος ἐλαίας εὐμεγέθης. Ἐπὶ τούτου ὁ ἥλιος, ῥίπτων τὰς ἀκτίνας του, ἔκαμνε τὴν λάμψιν του ἀποστίλβουσαν καὶ σειομένην· ὥστε μακρόθεν τὸ φαινόμενον ὡμοίαζε μὲ ἀστραπήν.

Ἡ δὲ καθέδρα ἐπὶ τῆς ὁποίας ὑψοῦτο τοῦ θόλου τὸ περίστυλον, εἶχε δύο ἄξονας, πέριξ τῶν ὁποίων ἐκυλινδοῦντο τροχοὶ τέσσαρες Περσικῆς κατασκευῆς. Καὶ τὰ μὲν πέρατα τῶν ἀξόνων, τὰ ἐξέχοντα, ἦσαν ἐκ χρυσοῦ, καὶ παρίστανον λέοντος κεφαλὴν, κρατοῦσαν λόγχην εἰς τὸ στόμα· τὰ πλάγια δὲ καὶ αἱ κνημίδες τῶν τροχῶν αὐτῶν ἦσαν κατακεχρυσωμέναι· τὸ δὲ μέρος το προσπίπτον εἰς τὸ ἔδαφος ἦτο σιδηροῦν. Εἶχον πρὸς τούτοις φροντίσει ὥστε κατὰ τοὺς σεισμοὺς καὶ τοὺς ἀνωμάλους τόπους νὰ ἦναι ἀσάλευτος ὁ θόλος.

Τέσσαρες ἦσαν οἱ ῥυμοὶ (τιμώνια), καὶ εἰς ἕκαστον αὐτῶν εἶχον ζεύξει τέσσαρας στίχους ζευγῶν, συγκειμένου ἑκάστου στοίχου ἐκ τεσσάρων ἡμιόνων· ὥστε ἅπαντες οἱ σύροντες τὴν ἁρμάμαξαν ἡμίονοι, ἦσαν ἑξήκοντα καὶ τέσσαρες, ἐξαίρετοι ὄντες διὰ τὴν ῥωμαλαιότητα καὶ τὸ ὡραῖον ἀνάστημα. Ἕκαστος δὲ τούτων ἦτο στεφανωμένος μὲ χρυσωμένον στέφανον, καὶ παρ' ἑκατέραν τῶν σιαγόνων εἶχεν ἐξηρτημένον κώδωνα χρυσοῦν· περὶ δὲ τοὺς τραχήλους των περιδέραια λιθοκόλλητα.

Ἡ μὲν λοιπὸν ἁρμάμαξα τοιαύτην κατασκευὴν εἶχε, πλὴν, διὰ τῆς ὁράσεως μᾶλλον, παρὰ διὰ τῆς ἀπαγγελίας, μεγαλοπρεπεστέρα φαινομένη, ἐπεσπᾶτο πολλοὺς θεωροὺς, διὰ τῆς περιβοήτου φήμης της. Ἐπειδὴ τὴν προαπαντοῦσαν πανδημεὶ οἱ ἐξερχόμενοι ἐκ τῶν πόλεων, εἰς τὰς ὁποίας ἤθελον τὴν ὑπάγει, καὶ πάλιν τὴν προέπεμπον, μὴ χορταίνοντες ἀπὸ τὴν ἐκ τῆς θεωρίας τέρψιν. Προηγοῦντο δὲ καὶ παρηκολούθουν τὴν μεγαλοπρέπειαν αὐτὴν, ἐκτὸς τῶν στρατιωτῶν, καὶ πλῆθος ὁδοποιῶν καὶ τεχνιτῶν, ἔχοντες δηλ. ἔργον νὰ ἀφαιρῶσι τὰ προστυχόντα καὶ νὰ ἰσάζωσι τὰ κοιλώματα τοῦ δρόμου της.

Καὶ ὁ μὲν Ἀρριδαῖος, σχεδὸν δύο ἔτη καταναλώσας διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τούτων ὅλων, ἀπεκόμισε τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως ἐκ Βαβυλῶνος εἰς Αἴγυπτον. Ὁ δὲ Πτολεμαῖος, ἵνα τιμήσῃ τὸν Ἀλέξανδρον, προαπήντησεν αὐτὸν μέχρι τῆς Συρίας, ὅπου παραλαβὼν τὸ σῶμά του, τὰ μέγιστα τὸ περιεποιήθη. Καὶ ἔκρινε καλὸν νὰ μὴ το φέρουν εἰς τὸν Ἄμμωνα ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἀλλὰ νὰ τὸ ἀποθέσουν εἰς τὴν ὑπ' ἐκείνου ἐκτισμένην πόλιν, τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἥτις ἦτο σχεδὸν-σχεδὸν ἡ ἐπιφανεστάτη πόλις τῆς Οἰκουμένης.

Κατεσκεύασε λοιπὸν τέμενος, τοῦ ὁποίου τὸ μέγεθος καὶ ἡ κατασκευὴ ἥρμοζον εἰς τὴν ὡραίαν δόξαν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐντὸς δὲ τούτου τοῦ τεμένους ἐκήδευσεν αὐτὸν, καὶ μὲ θυσίας ἡρωϊκὰς καὶ ἀγῶνας μεγαλοπρεπεῖς τὸν ἐτίμησεν.

Π. Η.

(*) Σωματοφύλακες, ἔχοντες εἰς τὰς λόγχας των χρυσᾶ σφαιρώματα εἰς σχῆμα μήλων.

ΚΟΛΟΣΣΟΣ ΤΟΥ ΣΕΣΩΣΤΡΙΟΣ.

Ὁ τὸν Νεῖλον διαπλέων ἔμπροσθεν τοῦ παλαιοῦ Καΐρου, διέρχεται πολλὰ πλησίον τῆς νοτίου ἄκρας τῆς νήσου Ῥαουδᾶς, ἣν οἱ Γάλλοι, κατὰ τὴν εἰς Αἴγυπτον κυριαρχίαν των, εἶχον ἑνώσει διὰ γεφύρας, μετὰ τοῦ παλαιοῦ Καΐρου. Ἡ γέφυρα αὕτη, ἐξαφανισθεῖσα, δὲν ἄφησεν οὐδὲν ἄλλο ἴχνος, παρὰ τὴν θέσιν, ὅπου ἔκειτο ἡ πρώτη της ἄψις, ἐπηρειδομένη εἰς τὰ ἀρχαῖα κτιστὰ κατασκευάσματα τοῦ Νειλομέτρου. Ἐπὶ δὲ τῆς ἄλλης ὄχθης, εἶναι κτισμένη ἡ Γιζὲχ, πόλις ἀπέχουσα δύο λεύγας περίπου ἀπὸ τὰς Πυραμίδας, καὶ ἀποτελοῦσα τὸ ἀρκτικὸν μέρος τοῦ περιβόλου τῆς ἀρχαίας Μέμφεως. Ἡ δὲ Σακκάρα, ἡ τὸ νότον ἀποτελοῦσα, εἶναι περίφημος διὰ τοὺς τάφους τῶν Μουμιῶν, καὶ δείχνει εἰς τοὺς μεταγενεστέρους τὴν Νεκρόπολιν τῶν Μεμφιτῶν.

Ἀκολουθῶν δὲ διὰ ξηρᾶς τὴν κτιστὴν ὁδὸν, τὴν παρατεινομένην κατὰ τὸ μῆκος τοῦ ποταμοῦ, καὶ διερχομένην διὰ πολλῶν μικρῶν χωριδίων, ἀπὸ φοινικας καταφύτων, ἔρχεται εἰς τὸ χωρίον Βεδρεχεῖν. Προχωρῶν δὲ περαιτέρω, παρατηρεῖ εὐθὺς, ὅτι πατεῖ μεγάλου ἄστεως ἀρχαῖον ἔδαφος, πλήρους ἀπὸ γρανίτας ἀκατεργάστους, καὶ θραύσματα κιόνων διασκορπι-

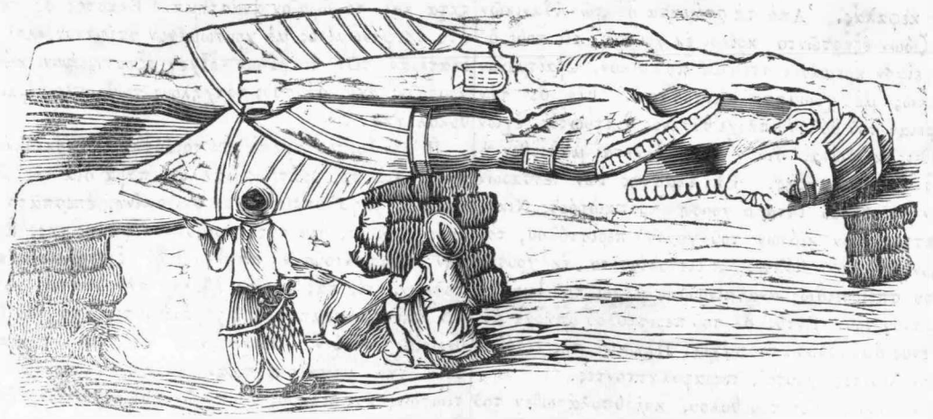

ΚΟΛΟΣΣΟΣ ΤΟΥ ΣΕΣΩΣΤΡΙΟΣ.

σμένα εἰς τὴν πεδιάδα. Εἰς ἕκαστον βῆμα, ὁ ποῦς αὐτοῦ προσκρούει εἰς τὰ θραύσματα ταῦτα, τὰ ὁποῖα διασχίζουσι τὸ ἔδαφος, καὶ διέρχονται διὰ τῆς ἄμμου, ἥτις περικαλύπτει τὰ ἐπισημότερα μνημεῖα τοῦ ἀπεράντου αὐτοῦ ἄστεως, καὶ μετ' ὀλιγον ἴσως, θέλει καλύπτει ἐντελῶς καὶ τὰ μόνα διακριτικὰ γνωρίσματα.

Μεταξὺ τοῦ Βεδρεχέϊν καὶ ἑτέρου χωρίου, Μιτ-Ραχινὲχ ὠνομασμένου, ὑψοῦνται δύο λόφοι ἐπιμήκεις καὶ παράλληλοι, προκύψαντες πιθανῶς ἀπὸ τὰ ἐρείπια μεγάλου περιτειχίσματος, συνισταμένου ἐξ ὠμῶν πλίνθων, αἵτινες ὁμοιάζουν μὲ τὰς ἀπαντωμένας εἰς πολλὰ ἄλλα ἐρείπια, καὶ τῶν ὁποίων τὸ μὲν μῆκος εἶναι 0,35. τὸ δὲ πλάτος 0,18, καὶ τὸ πάχος 0,10 τοῦ Γαλ. μέτρου. Ἑκάστη δὲ αὐτῶν φέρει, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἔντυπον ἱερογλυφικὸν κόσμημα.

Ἐντὸς τοῦ περιτειχίσματος αὐτοῦ εὑρίσκεται ὁ μεγαλοπρεπὴς κολοσσὸς, ὃν ἐξέχωσεν ὁ διὰ πολλῶν ἕνεκεν ἀνακαλύψεων, οὐδὲν ἧττον ἀξιολόγων, φημιζόμιζόμενος Κ. Καβιλλίας.

Τὸ γιγάντειον τοῦτο ἄγαλμα εἶναι ἐν τῶν ὡραιοτέρων τεμαχίων τῆς Αἰγυπτίας τέχνης, κατασκευασθὲν ἐξ ὡραιοτάτου τιτανώδους λίθου, καὶ, μόλας τὰς ἐγκολλήσεις, διατηροῦν εἰσέτι τὴν στιλβηδόνα, τὴν, ἐν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ, εἰς τὰ ἔργα τῆς γλυπτικῆς εὑρισκομένην. Ἀξιοσημείωτοι δὲ προσέτι εἶναι τοῦ σώματος ὅλου, ἐκτὸς τῶν τεθραυσμένων του κνημῶν, αἱ ὑπάρχουσαι κομψαὶ καὶ ἀκριβεῖς ἀναλογίαι.

Καὶ τὸ μὲν πρόσωπον αὐτοῦ, προφυλασσόμενον, εἰς τὴν κλίσιν ταύτην, διὰ τοῦ ὑψηλοῦ σκουφώματος τῆς κεφαλῆς, διετηρήθη ἄθικτον, καὶ εἶναι λαμπρᾶς ἐργασίας· ἡ δὲ παράστασις αὐτὴ, ἡ συχνάκις ἀπαντωμένη εἰς τοὺς κυριωτέρους ναοὺς τοῦ βασιλέως, ἐπεκράτει 1565 ἔτη πρὸ τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς. Πιστοτάτην δ' ὁμοιότητα τοῦ Σεσώστριος κέκτηται, ἀλλ' ἐν φυσικῷ μεγέθει, καὶ τὸ μουσεῖον τοῦ Τουρίνου. Ἐπὶ τοῦ βραχίονος, ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ τῆς ζώνης φέρει περικόσμημα, δηλοῦν τὸ ὄνομά του.

Ὁ Κ. Καβιλλίας ἐφρόντισε νὰ τεθῇ τὸ ἔμπροσθεν τοῦ κολοσσοῦ ἐστραμμένον πρὸς τὴν γῆν, ὡς δείκνυται ἐν τῇ παρούσῃ εἰκονογραφίᾳ, θέλων νὰ τὸν προφυλάξῃ ἀπὸ τοὺς ἀκροτηριασμοὺς, τοὺς ὁποίους οἱ Ἄραβες ἐπιφέρουν γενικῶς εἰς ὅλας τὰς ἀνθρωπίνους μορφάς. Ἐφρόντισεν ἐπίσης νὰ τεθῇ ἐπὶ τριῶν κτιστῶν τειχισμάτων, ὧν τὸ μὲν ὑπὸ τὸ μέσον, τὰ δὲ ὑπὸ τὰ ἄκρα, ἑκάτερον, ἐτοποθέτησεν.

Ὁ κολοσσὸς, πλησίον τοῦ ὁποίου ὑπάρχουν μεγάλαι ὑποικοδομαὶ ἐκ τιτανωδῶν λίθων, ἦτο, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, θεμένος ἔμπροσθεν μεγάλης πύλης, καὶ ἔπρεπε νὰ κρατῇ τὸ μετέωρον αὐτῆς.

Εἰς μικρὰν δέ τινα ἀπόστασιν ἐντεῦθεν, μεταξὺ τῶν φοινικιῶν, φαίνεται, διὰ φράκτου φυσικοῦ περιφραγμένον, καλύβιον, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε διαμονὴ τοῦ Κ. Καβιλλία, κατὰ τὰς εἰς τὰ ἐρείπια ἐρεύνας του, καὶ τὸ ὁποῖον ἤδη κατέχεται ὑπό τινος Ἄρκβος, διορισθέντος φύλακος καὶ ξεναγοῦ τοῦ μονολίθου. Ἡ συνοδία του εἶναι εὐάρεστος· καθότι συνειθίζει νὰ προηγῆται μὲ μίαν γαβάθαν εἰς τὴν χεῖρα, πλήρη γάλακτος, ἢ δροσεροῦ ὕδατος, καὶ ὡς ἐκ τούτου, ὁ καύσων τοῦ Ἡλίου, καὶ ὁ μακρὸς, κατά τι, δρόμος τοῦ περάματος καθίσταται ἡδονικός. Πάντοτε δὲ, ὁσάκις ἂν ἐρωτηθῇ περὶ τοῦ πρώην οἰκιστοῦ τοῦ καλυβίου, ἀποκρίνεται μὲ τοιαύτας λέξεις. « Ἐλ καπιτὰν ἐφφέντη κεμπὶρ σεϊτάν. » (ὁ πρῶτος ἐφφέντης εἶναι ἕνας μέγας σοφὸς, ἕνας *μάγος*).

Εἰς ἀπόστασιν τινὰ μακρὰν τοῦ κολοσσοῦ, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἄξωνος, ὑπάρχουν ἀκόμη μικραὶ στῆλαι τοῦ αὐτοῦ Φαραῶνος, ἐκ γρανίτου ῥοδοχρόου, ἀλλ' εἰς ἀθλιεστάτην κατάστασιν.

Πρὸς βορρᾶν δὲ τοῦ κολοσσοῦ ὑπῆρχε τέμενος ἐκ λευκοῦ τιτανώδους λίθου, ἀφιερωμένον εἰς τὴν Αἰγυπτίαν Ἀφροδίτην ὑπὸ τοῦ μεγάλου Ραμσῆ· ἔξωθεν δὲ τοῦ μεγάλου περιτειχίσματος, πρὸς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν, ὑπάρχουν τὰ ἴχνη ἑτέρου τεμένους μὲ παραστάδας, ἐκ γρανίτου ῥοδοχρόου, κειμένας κατὰ σειράν. Τὸ δεύτερον τέμενος αὐτὸ ἦτον ἀφιερωμένον εἰς τὸν Ἡφαιστον καὶ Ἀφροδίτην, τὰς δύο μεγάλας θεότητας τῆς Μέμφεως.

Π. Η.

ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.

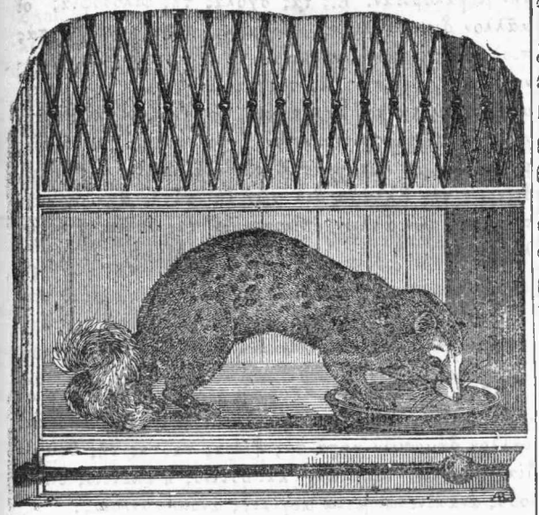

ΑΙΛΟΥΡΙΣ Η ΒΑΡΒΑΡΙΚΗ.

(GENETTA AFFRA).

Ἡ τάξις τῶν ἰδίως κρεωφάγων ζώων ἅτινα μετὰ πολλῶν ἄλλων σπονδυλωτῶν ζώων ὑπάγονται κοινῇ εἰς τὴν ὁμοταξίαν τῶν μαστοφόρων, διαιρεῖται εἰς δύο τμήματα, τὰ Πελματοβατοῦντα καὶ τὰ Δακτυλοβατοῦντα. Ἐκ τούτων τὸ μὲν πρῶτον περιλαμβάνει τὰς Ἄρκτους, τὰς Ἰκτίδας καὶ τὰ τοιαῦτα, τὸ δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰς Βιβερίδας, εἰς τὰς ὁποίας καθυπάγεται τὸ γένος τῶν Αἰλουρίδων, ἢ Αἰλουροϊκτίδων (genettes).

Αἱ Αἰλουροϊκτίδες ὁμοιάζουσι πολὺ πρὸς τὰς Βιβερίδας μεταξὺ τῶν ὁποίων κατατάττει αὐτὰς ὁ Κυβιέρος ὡς γένος δευτερεῦον· ἀλλ' ἡ κόρη τῶν ὀφθαλμῶν των ἀντὶ νὰ μένῃ στρογγύλη κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας, συγελλομένη προσαποκτᾷ σχῆμα ἐλλειψοειδὲς, οἱ ὄνυχες ἀναστέλλονται καθ' ὁλοκληρίαν μεταξὺ τῶν δακτύλων καθὼς εἰς τὰς κοινὰς γαλᾶς, καὶ φέρουσιν ἀντὶ θύλακος, κοίλωμά τι κατὰ τὴν ἕδραν ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀποῤῥέει ὑγρόν τι ἔχον ὀσμὴν ἐπαισθητὴν μὲν ἀλλ' ἀσθενῆ. Τὰ ζῶα ταῦτα ἔχουσι σκέλη βραχύτατα, οὐρὰν ἐπιμήκη ἥτις φέρει ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ δακτυλίους ἐναλλὰξ μαύρους καὶ λευκοὺς, εἰσὶ κοιλιδωτὰ καὶ ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ καθὼς καὶ ἐπὶ τῆς ῥάχεως ἔχουν εἶδός τι χαίτης, ἥτις σχηματίζει μέλαιναν γραμμὴν ἐκτεινομένην ἀπὸ τῆς κεφαλῆς μέχρι τῆς οὐρᾶς. Βεβαιόνουσιν ὅτι τὸ γένος τοῦτο τῶν ζώων κατοικεῖ πάντοτε τόπους ὑγροὺς κατὰ μῆκος τῶν ποταμῶν, καὶ οὐδέποτε ὄρη ἢ τόπους ἀνύδρους. Τὸ τρίχωμα τῆς Αἰλουρίδος εἶναι μαλθακὸν, ὑποδόφαιον, στιλπνὸν, καὶ φέρει διακριτικὰς ἐπὶ τὰ πλάγια τοῦ σώματος κηλίδας μελαίνας καὶ στρογγύλας, αἱ ὁποῖαι πρὸς τὸ μέρος τῆς ῥάχεως συνενοῦνται, σχηματίζουσαι μελαίνας γραμμὰς αἵτινες ἐκτείνονται καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ σώματος. Τὸ δέρμα ταύτης κάμνει ἐλαφρὰν καὶ ὡραίαν σισύραν ἥτις πρό τινος καιροῦ ἦτον ἐν χρήσει παρὰ ταῖς Κυρίαις πρὸς κατασευὴν, περιχειρίδων (manchons). Εἴς τινα μέρη μεταχειρίζονται τὰς Αἰλουρίδας ἀντὶ τῶν γαλῶν πρὸς καταδίωξιν τῶν κατοικιδίων μυιῶν. Ἐκ τῶν πολλῶν τοῦ γένους τούτου εἰδῶν ἀναφέρομεν μόνον τὰ ἀκόλουθα δύο.

Αἰλουρὶς ἡ κοινὴ ἔχει τρίχρωμα φαιὸν, μὲ κηλίδας αἰθὰς ἢ μελαίνας, καὶ εὑρίσκεται ἀπὸ τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς Γαλλίας μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος. Τὸ εἶδος τοῦτο εἶναι νυκτόβιον, διαμένει παρὰ τοὺς ῥύακας, καὶ θηρεύεται διὰ τὴν σισύραν του.

Αἰλουρὶς ἡ βαρβαρικὴ, τὴν ὁποίαν παριστᾷ ἡ ἐπισυναπτομένη εἰκὼν, ἔχει τὸ μὲν χρῶμα κιτρινόφαιον, τὸ δὲ μέτωπον λευκὸν, καὶ τὸν ἀνθερεῶνα μέλαναφέρει δὲ ἐπὶ μὲν τῆς ῥάχεως μίαν ἐπὶ δὲ τῶν πλαγίων τοῦ σώματος μερῶν πέντε γραμμὰς κιλινδωτάς.

Ἅπαντα ἐν γένει τὰ εἴδη τῆς Αἰλουροϊκτίδος, κατοικοῦν τὸν ἀρχαῖον κόσμον, τὴν Ἀφρικὴν καὶ κατ' ἐξοχὴν τὴν Ἀσίαν.

Τ. Ε. Δ.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΡΩΜΑΙΟΙ.

Πολλοὶ τῶν νουνεχεστέρων τῆς ἀρχαίας ἱστορίας συγγραφέων ἠθέλησαν πολλάκις νὰ ταπεινώσωσι τὴν δόξαν τῶν Ἑλλήνων ἀπέναντι τῆς Ῥωμαϊκῆς. Ἂς μάθωσιν ὅμως ὅτι ἡ ἱστορία αὐτῶν οὐδ' ἐλαμπρύνθη οὐδ' ἀπέβη σεβαστὴ, ἐκ τῆς μεγαλοφυΐας καὶ τῶν ἐγκωμίων τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, οἵτινες τὴν συνέγραψαν. Δύναταί τις νὰ ῥίψῃ βλέμμα ἐπὶ τῆς ὁλομελείας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, χωρὶς νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι αἱ πράξεις τοῦ ἔθνους τούτου ἀνυψοῦνται ἐπέκεινα πάσης ἀνθρωπίνου δυνάμεως; Βλέπει τις κάποτε ὅλον λαὸν ἐπίσης μεγαλόψυχον ὡς ὁ Θεμιστοκλῆς, ἐπίσης δίκαιον ὡς ὁ Ἀριστείδης. Ὁ Σαλλούστιος αὐτὸς ἤθελεν ἀρνηθῇ ὅτι ὁ Μαραθὼν, αἱ Θερμοπύλαι, ἡ Σαλαμὶς, αἱ Πλαταιαὶ, ἡ Μυκάλη, ἡ ἀποχώρησις τῶν Μυρίων καὶ τόση ἄλλη πληθὺς ἔργων ἡρωϊκῶν, ἐντὸς τῶν κόλπων αὐτῆς τῆς Ἑλλάδος ἐκτελεσθέντων, διαρκούντων τῶν ἐμφυλίων αὐτῆς πολέμων, δὲν κεῖνται ὑπεράνω παντὸς ἐπαίνου ἱστορικοῦ, δι' οὗ οἱ συγγραφεῖς αὐτῶν τὰ ἐξεθείασαν; Οἱ Ῥωμαῖοι δὲν ἐνίκησαν τοὺς Ἕλληνας εἰμὴ διὰ τῶν Ἑλλήνων αὐτῶν. Ἀλλὰ τίς ἡ τύχη τῶν κατακτητῶν τούτων, ἂν ἀντὶ νὰ πολεμῶσι τὴν Ἑλλάδα ἀσθενῆ, καὶ ὑπὸ τῶν παθῶν, τῶν ἐμφυλίων διαιρέσεων καὶ ταραχῶν διεφθαρμένην, ἀπήντων ἐν αὐτῇ τοὺς στρατηγοὺς, τοὺς στρατιώτας, τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς πολίτας ἐκείνους, τοὺς ἄλλοτε κατὰ τῆς τυραννίας τοσάκις θριαμβεύσαντας; Ἡ ἀνδρεία τότε θὰ ἐπήρχετο κατὰ τῆς ἀνδρείας, ἡ στρατιωτικὴ ἐμπειρία κατὰ τῆς στρατιωτικῆς, ἐμπειρίας ἡ ἐγκράτεια κατὰ τῆς ἐγκρατείας, τὰ φῶτα κατὰ τῶν φώτων, ὁ ἔρως τῆς ἐλευθερίας, τῆς δόξης καὶ τῆς πατρίδος, κατὰ τοῦ ἔρωτος τῆς ἐλευθερίας τῆς δόξης καὶ τῆς πατρίδος.

Ἔπαινος ἴδιος τοῦ ὁποίου ἀξία εἶναι μόνη ἡ Ἑλλὰς, εἶναι ὅτι παρήγαγε τοὺς μεγαλητέρους ἄνδρας τῶν ὁποίων ἡ ἱστορία δὲν θέλει παύσει νὰ μνημονεύῃ τὰ περικλεῆ ὀνόματα. Δὲν ἐξαιρῶ τοῦ ἐπαίνου τούτου τὴν Ῥωμαϊκὴν δημοκρατίαν, ἡ κυβέρνησις τῆς ὁποίας ἦν τοσοῦτον κατάλληλος πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν πνευμάτων, πρὸς ἀνάδειξιν τῆς μεγαλοφυΐας, τὴν ὁποίαν καὶ καθ' ἑκάστην ἀνεδείκνυε. Καὶ ὅμως τίνα

ἔχει ν' ἀντιτάξῃ πρὸς τὸν Λυκοῦργον, πρὸς τὸν Θεμιστοκλέα, πρὸς τὸν Κίμωνα, πρὸς τὸν Ἐπαμινώνδαν καὶ λοιπούς; Ὀρθῶς δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι τὸ μεγαλεῖον τῶν Ῥωμαίων εἶναι ἐκπόνημα καὶ ἔργον ἀπάσης ὁμοῦ τῆς δημοκρατίας. Οὐδεὶς πολίτης τῆς Ῥώμης ὑψοῦται ὑπεράνω τοῦ αἰῶνός του καὶ τῆς σοφίας τοῦ ἔθνους, διὰ νὰ λάβῃ νέαν ἀναπτύξεως ὁδὸν, καὶ ν' ἀποδώσῃ εἰς αὐτὴν νέαν φάσιν. Ἕκαστος αὐτῶν δὲν εἶναι σοφὸς, δὲν εἶναι μέγας, εἰμὴ διὰ τῆς ἀνδρείας τῆς κυβερνήσεως· ἀκολουθοῦντες δὲ τὴν ἐγκεχαραγμένην ὁδὸν οἱ μεγαλήτεροι καὶ περικλεέστεροι αὐτῆς πολῖται δὲν ἐπροχώρησαν εἰμὴ βήματά τινα περιπλέον τῶν ἄλλων. Ἐνῷ ἐξ ἐναντίας εἰς τὴν Ἑλλάδα βλέπω συνεχῶς τοὺς μεγαλοφυεῖς καὶ γονίμους ἐκείνους νόας, ἀνθισταμένους εἰς τὸν τῆς συνηθείας χείμαῤῥον, παρέχοντας ἑαυτοὺς εἰς τὰς ποικίλας τῆς πατρίδος ἀνάγκας, διανοίγοντας ὁδὸν νέαν, καὶ οἵτινες μεταβιβαζόμενοι εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεὰς, καθίστανται οἱ ἀρχηγοὶ τῶν δραμάτων ἐκείνων. Ἡ Ἑλλὰς, δὲν ὑπέφερε δυστυχίαν, τὴν ὁποίαν δὲν προεῖδε μακρόθεν ἄρχων τις αὐτῆς· καὶ πολλοὶ πολῖται ἀνήγειραν τὴν πατρίδα αὐτῶν ἐκ τοῦ αἴσχους καὶ τῆς περιφρονήσεως εἰς ἣν εἶχε πέσει προηγουμένως, ἀναδείξαντες αὐτὴν περιφανεστέραν. Τίς τῶν Ῥωμαίων ὅμως εἶπέ ποτε εἰς τὴν δημοκρατίαν του ὅτι αἱ κατακτήσεις αὐτῆς ἔμελλον νὰ τὴν σύρωσιν εἰς τὸν ὄλεθρον; Ὅταν ἡ κυβέρνησις ἀνετρέπετο, ὅταν οἱ Ῥωμαῖοι ἐγκατέλειπον εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀνθυπάτων ἐξουσίαν, δι' ἧς ἠδύναντο νὰ ἀποσείσωσιν ἀφ' ἑαυτῶν τὸν βαρὺν καὶ δυσφόρητον τῶν νόμων ζυγὸν, τίς τῶν Ῥωμαίων προεῖπεν ὅτι ἡ δημοκρατία ἤθελε νικηθῆ ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτῆς ὅπλων; Ὅταν ἡ Ῥώμη παρακμάσασα ἤδη, ἐταλαντεύετο περὶ τὰ χείλη τοῦ βαράθρου, ποῖος πολίτης ἔτρεξε ποτὲ πρὸς βοήθειάν της, καὶ, ἀντιτάττων τὴν σύνεσιν καὶ πολιτείαν αὐτοῦ κατὰ τοῦ ἐπαπειλοῦντος ὀλέθρου, ἠδυνήθη ν' ἀναχαιτίσῃ τὴν πτῶσίν της;

Ἅμα οἱ Ῥωμαῖοι ἔχασαν τὴν ἐλευθερίαν των, ἀπέβησαν οἱ χαμερπέστατοι καὶ εὐτελέστατοι τῶν δούλων· ἐνῷ οἱ Ἕλληνες καί τοι δουλωθέντες ὑπὸ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου, δὲν ἀπελπίσθησαν ὅμως πρὸς τὴν ἀνάκτησιν τῆς ποθεινῆς αὐτοῖς ἐλευθερίας· καὶ ἐγνώριζον τῷ ὄντι νὰ καταστεθῶσιν ἀνεξάρτητοι ὑπὸ τὴν διαδοχὴν τῶν ἡγεμόνων τούτων. Ἐὰν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀνεφάνησαν χίλιοι τύραννοι, ἡ Ἑλλὰς ἐγέννησεν ἐπίσης χιλίους Θρασυβούλους!

Καταῤῥεύσασα ἐπὶ τέλους ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἰδίων αὐτῆς ἐριδων, καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἰσχύος, ἡ Ἑλλὰς διετήρησε καὶ ἀνέπτυξεν ἔτι μᾶλλον εἶδός τι ἐπιῤῥοῆς ἰσχυρᾶς καὶ ἐντιμοτάτης ἐπὶ τῶν νικητῶν της. Τὰ φῶτα αὐτῆς, ὁ πρὸς τὴν παιδείαν ἔρως, ἡ φιλοσοφία καὶ αἱ τέχναι ἐξεδίκουν καὶ ἱκανοποίουν, οὕτως εἰπεῖν, αὐτὴν διὰ τὴν ἡττάν της, ταπεινοῦσαι τὴν Ῥωμαϊκὴν ὑπερηφανίαν. Οἱ νικηταὶ ἔγειναν οἱ μαθηταὶ τῶν ἡττηθέντων, μανθάνοντες γλῶσταν, τὴν ὁποίαν οἱ Ὅμηροι, οἱ Πίνδαροι, οἱ Θουκυδίδαι, οἱ Ξενοφῶντες, οἱ Δημοσθένεις, οἱ Πλάτωνες, οἱ Εὐριπίδαι καὶ λοιποὶ καθωράϊταν δι' ὅλων τῶν χαρίτων τῆς εὐφυΐας των. Καὶ ῥήτορες τὴν Ῥώμην καταθέλγοντες τότε διὰ τῆς εὐγλωττίας των ἐπορεύοντο ταπεινοὶ παρὰ τοὺς ἡττηθέντας ἵνα ἀντλήσωσιν ἐξ αὐτῶν τὸ λεπτὸν καὶ γλαφυρὸν τῆς ἑλληνικῆς φιλοκαλίας καὶ τὰ μυσήρια ἐκεῖνα τῆς τέχνης τὰ περιποιοῦντα νέαν ἰσχὺν εἰς τὴν μεγαλοφυΐαν. Εἰς τὰς σχολὰς τῆς φιλοσοφίας οἱ μᾶλλον διακεκριμμένοι Ῥωμαῖοι, ἀπεκδυόμενοι τὰς προλήψεις αὐτῶν, ἐμάνθανον νὰ σέβωνται τοὺς Ἕλληνας, καὶ, φέροντες εἰς τὰς πατρίδας των τὴν εὐγνωμοσύνην μετὰ τοῦ θαυμασμοῦ, ἠνάγκαζον τὴν Ῥώμην νὰ καθιστᾷ ἐλαφρότερον τὸν ζυγὸν αὐτῆς. Αὐτὴ δὲ, φοβουμένη μὴ καταχρασθῇ τὰ δικαιώματα τῆς νίκης, διέκρινε τὴν Ἑλλάδα διὰ τῶν ἐπ' αὐτῆς ἀγαθοεργιῶν της ὅλων τῶν ἄλλων ἐπικρατειῶν τὰς ὁποίας ὑπεδούλωσεν.

(Mably) Ι. Α.

ΑΙ ΙΠΠΟΔΡΟΜΙΑΙ ΕΝ ΡΩΜΗ.

Κατὰ τὸ τέλος τῆς ἀποκρέω τελοῦνται ἐν Ῥώμῃ αἱ ἱπποδρομίαι, θέαμα τῶν μᾶλλον ἐπιθυμητῶν καὶ μᾶλλον δημοσίων κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας τῆς θυμηδίας καὶ τῶν παιγνίων, καὶ οὗτινος ἡ ἐπέτειος ἐπάνοδος ἀναμένεται μετὰ μεγίστης ἀνυπομονησίας.

Αἱ ἀποκρέω ἄρχονται ἀμέσως μετὰ τὰ Θεοφάνεια, τὴν 7 Ἰανουαρίου, διὰ τοῦ κρούσματος τοῦ κώδωνος τοῦ Καπιτωλίου. Τότε ἅπας ὁ λαὸς, ἄνθρωποι πάσης τάξεως καὶ παντὸς εἴδους ἐξέρχονται τῶν οἰκιῶν προσωπιδοφόροι πορευόμενοι πρὸς τὴν ἀρχαίαν *Φλαμινίαν ὁδὸν*, τὴν διαιροῦσαν τὴν Ῥώμην εἰς δύω ἴσα μέρη, καὶ τὴν σήμερον Corso ἐπονομαζομένην. Ἡ ὁδὸς αὕτη ἔχουσα ἔκτασιν πλέον τῆς ἡμισείας λεύγης, εἶναι ὁ συνήθης περίπατος ἔνθα ἐρατειναὶ κυρίαι περιφέρονται ἐφ' ἁμάξης περὶ τὰς ἓξ τῆς ἑσπέρας μετὰ τῶν κυρίων των, πρὸς εὐχαρίστησιν καὶ ἄσκησιν ἐνταυτῷ. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀποκρέω πρὸ πάντων συῤῥέει ὠθούμενον ἐκεῖ τὸ πολυτάραχον πλῆθος. Βλέπει τις κρεμάμενα ἐφ' ὅλων τῶν παραθύρων τεμάχια ἀρχαίων ταπήτων ἐκ πλινθίων ὑσγίνων, καὶ ὑπὸ σειραδίων χρυσοῦ πεποικιλμένων, καὶ τὸ πλῆθος καταλαμβάνον διὰ πληρωμῆς τὰς καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ ἡτοιμασμένας ξυλίνας θέσεις.

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς προηγουμένης τῶν ἱπποδρομιῶν ἑβδομάδος περιάγουσι καθ' ἑκάστην τοὺς ἵππους καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ Corso, ἵνα συνειθίσωσιν αὐτοὺς εἰς τὴν διάβασιν ταύτην, δίδοντες αὐτοῖς βρῶμον καὶ ἄλλας τροφὰς πρὸς τὸ μέρος ἔνθα τὸ στάδιον περαιοῦται.

Βλέπει τις ἅπαντας τοὺς ἐμπόρους ἀναπτύσσοντας ἐπὶ καλωδίων ποικιλίαν προσωπίδων καὶ φαντασιωδῶν ἱματισμῶν, ἐκθέτοντας ὁμοίως ἐπὶ μεγάλων κανίζρων τραγήματα καὶ σακχαρωτὰ διάφορα ἐξ ἡφαιστείου γῆς, (puzzolana), λευκὰ βεβαμμένα διὰ τιτάνου, δι' ὧν οἱ κωδωνάτοι, διασκεδάζοντες, πετροβολοῦσιν ἀφθόνως ἀλλήλους, καθιστάνοντες ἐξ αὐτῶν λευκὰς ὡς τὴν χιόνα τὰς ὁδούς. Ἄλλοτε τὸ Corso μετεβάλλετο, διαρκούσης τῆς ἀποκρέω, εἰς ἀεικίνητον Ὄλυμπον, ἐφ' οὗ ἅπαντες οἱ Θεοὶ καὶ αἱ Θεαὶ ἅπασαι τῆς ἀρχαίας μυθολογίας, παρίσταντο μὲ τὸν ἴδιον αὐτῶν ἱματισμόν. Ἀλλ' οἱ καιροὶ τῆς μυθολογίας παρῆλθον πλέον· διὸ καὶ δὲν βλέπει τις ἄλλο εἰμὴ κωδωνάτους φαντασιώδεις, γελωτοποιοὺς μίμους, αὐτοσχεδιαστὰς καὶ ποιητὰς τῶν σοννέτων.

Εἰς τὸν κρότον δύω πυροβόλων, τὸ πρῶτον τῶν ὁποίων ἀκούεται εἰς τὰς τέσσαρας, τὸ δὲ δεύτερον λεπτά τινα μετὰ ταῦτα, αἱ ἅμαξαι ἀποσύρονται ἀμέσως· ἀπόσπασμα δέ τι διμάχων (dragons) διατρέχει καλπάζον τὸ Corso, ἐνῷ διττὴ σειρὰ πεζῶν στρατιωτῶν διατηρεῖ ἐν τῷ μέσῳ ἐλευθέραν τὴν διάβασιν. Μετ' ὀλίγον βαθεῖα σιωπὴ διαδέχεται τὸν ἐγερθέντα θόρυβον.

Οἱ πρὸς ἱπποδρομίαν ἐκλεχθέντες ἵπποι διατάττονται εἰς γραμμὴν, ὄπισθεν χονδροῦ καὶ ἰσχυροῦ τινος σχοινίου τεταμένου διὰ μηχανῶν πρὸς τὸν ὀβελίσκον τῆς Πύλης τοῦ Λαοῦ. Τὰ μέτωπά των κοσμοῦνται ὑπὸ μεγαλοπρεπῶν ταωνίων καὶ ἄλλων πτηνῶν πτερῶν, ἅτινα κυμαινόμενα, καταπλήττουσι τοὺς ἀγρίους αὐτῶν ὀφθαλμούς· αἱ οὐραὶ καὶ αἱ χαῖταί των λάμπουσιν ἐκ ταινιῶν χρυσίνων· τεμάχια δὲ χάλκινα, σφαῖραι μολύβδιναι ὑπὸ χαλυβδίνων ἀκίδων περικοσμούμεναι προσκολλῶνται ἐπὶ τῶν πλευρῶν των ἵνα ἐρεθίζωσι καὶ ἐνοχλῶσιν αὐτοὺς ἀδιακόπως. Ἐλαφρὰ λαμπροῦ κασσιτέρου φύλλα προσκολλωμένα ἐπὶ τῆς ῥάχεως αὐτῶν, τριβόμενα ἀποτελοῦσι τὸν κρότον τῶν ἐρεθισμῶν τοῦ ἱππέως. Ἂς φαντασθῇ τις τὴν ἀνυπομονησίαν αὐτῶν πεποικιλμένων οὕτω διὰ κοσμημάτων ἅτινα τοὺς πληγώνουσι καὶ τοὺς καταφοβίζουσιν. Οἱ ἱππικόμοι ζητοῦντες ν' ἀναχαιτίσωσιν αὐτοὺς φρυάζοντας, κροαίνοντας, καὶ χρεμετοῦντας παλαίουσι κατ' αὐτῶν, καὶ ἡ φυσικὴ ἐνέργεια ἡ ζωγραφουμένη ἐπὶ τῆς στάσεως, ἐπὶ τῶν χαρακτήρων, ἐπὶ τοῦ εὐρέος στήθους καὶ τῶν γυμνῶν βραχιόνων τῶν ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ, παρέχουσιν εἰς τὸν ζωγράφον καὶ τὸν γλύπτην πρωτότυπα ἅτινα ἤθελον διεγείρει τὸν ἐνθουσιασμόν των, ἐὰν συνεχῶς ἵππος τις ἀναστρέψας τὸν φύλακά του, δὲν τὸν κατεπάτει καὶ δὲν ἐχύνετο ἀνὰ μέσον τοῦ ἔτι ἐπὶ τοῦ Corso διεσπαρμένου λαοῦ.

Ἀλλ' ὁ Γερουσιαρχὴς τῆς Ῥώμης δίδει τὸ τελευταῖον σημεῖον· ἡ σάλπιγξ ἠχεῖ, τὸ σχοινίον τὸ ἀναχαιτίζον τέως τοὺς ἵππους πίπτει, καὶ οἱ ἵπποι χυνόμενοι μόνοι ἄνευ ἱππέων, ἵπτανται ὡς βέλη ἐκ τοῦ τόξου ἀφεθέντα πρὸς τὸ στάδιον. Οἱ χαλύβδινοι μύωπες κατασχίζουν τὰ πλευρά των· αἱ δὲ τῶν θεατῶν ἐπιφωνήσεις ἀκολουθοῦσιν αὐτοὺς ὡς πάταγος μαστίγος κροτούσης ὑπὲρ τὴν κεφαλήν των. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς 2 λεπτὰ καὶ 21 ″, διατρέχουν 665 πήχεις, ὅ ἐστι 37 πόδας κατὰ πᾶν δεύτερον λεπτόν.

Ὅταν ἵππος τις καταφθάσῃ τὸν πρὸ αὐτοῦ τρέχοντα, τὸν θανατόνει, τὸν κτυπᾷ, τὸν ὠθεῖ, μεταχειριζόμενος στρατηγήματα παντὸς εἴδους ἵνα διακωλύσῃ τὴν πορείαν του. Δύω κτύποι κανονίων ἀναγγέλλουσι τὴν εἰς τὸ τέρμα τοῦ σταδίου ἄφιξιν αὐτῶν πρὸς ἀναχαίτισιν τῶν ὁποίων μεταχειρίζονται ὕφασμά τι τεταμένον εἰς τὸ τέρμα τῆς ὁδοῦ.

Ἄλλοτε αἱ πρῶται τῆς Ῥώμης οἰκογένειαι, οἱ Βοργέζοι, οἱ Κολόνναι, οἱ Βαβερῖνοι, οἱ Σαντκρόσσοι κλπ. ἔπεμπον τοὺς ἵππους αὐτῶν εἰς τὰς ἱπποδρομίας ταύτας· πλὴν σήμερον οἱ ἱπποπρᾶται λαμβάνουσι τὴν φροντίδα νὰ θέτωσιν ἕκαστον ἵππον ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν εὐγενοῦς τινος οἰκογενείας.

Ἡ τελευταία ἱπποδρομία εἶναι τὸ σημεῖον τοῦ τέλους τῆς ἀποκρέω· ὁ δὲ Ῥωμαϊκὸς λαὸς διασκορπίζεται τότε τραγῳδῶν ἐν θλίψει: È morto carnavale! è morto carnavale! Α. Ι.

Η ΤΟΥ ΠΙΛΟΥ ΠΡΟΣΟΔΟΣ.

Χωρικός τις εἰσελθὼν μίαν τῶν ἡμερῶν εἰς ἐργαστήριον ἔθεσεν ἐπὶ τῆς τραπέζης τὸν πῖλόν του, καὶ παρεκάλεσε τὸν ἔμπορον νὰ δεχθῇ αὐτὸν ὡς ἐνέχυρον δι' ἓξ δραχμάς. Μὲ νομίζεις ἀνόητον, τῷ ἀπεκρίθη ὁ ἔμπορος; ἐπ' αὐτῷ τῷ μηδαμινῷ πράγματι δὲν ἤθελα σοὶ δανείσει οὔτε δύω λεπτά· καὶ ἐγὼ ὑπέλαβεν ὁ χωρικὸς δὲν ἤθελα σοὶ τὸν πωλήσει οὐδὲ δι' εἴκοσι τάλληρα, μολονότι ἔχω μεγίστην ἀνάγκην τοῦ ἀργυρίου, τὸ ὁποῖον σὲ ζητῶ· πρὸ ὀκτὼ ἡμερῶν ἐπώλησα ἐνταῦθα σῖτον, καὶ σήμερον ἔπρεπε νὰ λάβω χρήματα, δι' ὧν ἐμελέτων νὰ πληρώσω τὸν δασμόν μου, ἵνα μὴ κατάσχωσι τὰ πράγματά μου, πλὴν ὁ ταλαίπωρος ὀφειλέτης μου πρὸ ἡμερῶν ἀπώλεσε τὸν υἱόν του, ἡ σύζυγός του ἀσθενεῖ, καὶ δὲν δύναται διὰ τοῦτο νὰ μοὶ ἀποτίσῃ τὸ ὀφειλόμενόν μοι χρέος του, εἰμὴ μετὰ μίαν ἑβδομάδα· ἐπειδὴ δὲ πολλάκις ἠγόρασα παρ' ὑμῶν πραγματείας, καὶ μὲ γνωρίζετε ἑπομένως ὡς ἄνθρωπον τίμιον, ἐνόμισα, ὅτι δὲν ἠθέλετε δυσκολευθῆ παντάπασι νὰ μοὶ δανείσητε ἓξ δραχμάς. Εἶναι πρᾶγμα δι' ὑμᾶς τῷόντι μηδαμινὸν, ἐνῷ ἀπεναντίας ἐμὲ θὰ ὠφελήσῃ πολύ. Καὶ πρὸς ἀσφάλειάν σας, ἰδοὺ ὁ πῖλός μου, τὸν ὁποῖον δύνασθε νὰ θεωρῆτε ὡς ἐχέγγυον ὄχι ἐπισφαλές. Ὁ ἔμπορος *ἀναστείλας* τοὺς ὤμους του ἐμυκτήρισε τὸν δυστυχῆ χωρικὸν, καὶ τῷ ἔστρεψε ἀνελεῶς τὰ νῶτα.

Ὁ κόμης Δ** εὑρεθεὶς τότε κατὰ τύχην ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ, ἠκροάσθη μετὰ προσοχῆς τὴν ὁμιλίαν τοῦ χωρικοῦ, καὶ συνεκινήθη ἐνδομύχως ἐκ τῆς τιμιότητος τοῦ ἀνδρὸς, τὴν ὁποίαν ἡ φυσιογνωμία αὐτοῦ ἐξεδήλου· ἐπλησίασεν αὐτὸν, καὶ ἐπιθέσας εἰς τὴν χεῖρά του ἓξ δραχμὰς, ἰδοὺ, φίλε μου, τῷ εἶπεν, ὅ,τι ζητεῖς· ἐπειδὴ ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι τοσοῦτον σκληροκάρδιοι, ἐπιθυμῶ ἐγὼ σήμερον ν' ἀξιωθῶ τῆς ἀπὸ τῆς εὐεργεσίας ἡδονῆς, ταῦτα εἰπὼν ἐξῆλθεν ἐν τάχει ὁ κόμης προσελέψας ὀργίλως τὸν ἔμπορον, καὶ τὸ ὄχημα εἶχεν ἤδη ἀπομακρυνθῆ πρὶν ἢ ὁ χωρικὸς, ἐξ ἐκπλήξεως καὶ χαρᾶς συνέλθῃ εἰς ἑαυτόν.

Μετὰ παρέλευσιν ἑνὸς μηνὸς διερχόμενος ὁ κόμης ἐφ' ἁμάξης τὴν καλουμένην *Βασιλικὴν γεφυραν* ἤκουσε φωνὴν προσκαλοῦσαν τὸν ἡνιόχον νὰ σταθῇ· προσέβαλε τὴν κεφαλήν του εἰς τὴν θυρίδα τοῦ ὀχήματος καὶ εἶδεν ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου (trottoir) ἄνθρωπον, ὅστις παρακολουθῶν τὸ βῆμα τῶν ἵππων, ἔτρεχε ἀσθμαίνων διέταξε τὸν ἡνίοχον νὰ ἀναχαιτίσῃ τοὺς ἵππους, καὶ πάραυτα ὁ ἄνθρωπος ἐπήδησεν εἰς τὴν θυρίδα τοῦ ὀχήματος, καὶ τῷ εἶπε, συγχώρησέ με, κύριε, σὲ παρακαλῶ, ἀπέκαμα ἕως οὗ νὰ σᾶς φθάσω· δὲν μοὶ ἐνεχειρήσετε σεῖς, πρὸ ἑνὸς μηνὸς παρὰ τῷ ἐμπόρῳ ἐκείνῳ ἓξ δραχμάς; — Ναὶ, φίλε μου, ἐνθυμοῦμαι. — Λοιπὸν, Κύριε, ἰδοὺ τὸ ἀργύριόν σας· δὲν ἐπρόφθασα τότε νὰ σᾶς ἀπονείμω τὰς εὐχαριστίας μου ἢ τοὐλάχιστον νὰ ἐρωτήσω τὸ ὄνομά σας, καὶ τὴν διεύθυνσιν τῆς κατοικίας σας· ἐπειδὴ δὲ ὁ ἔμπορος δὲν σᾶς ἐγνώριζεν, ἔρχομαι κατὰ πᾶσαν κυριακὴν ἔκτοτε εἰς τὴν πόλιν διὰ νὰ σᾶς συναντήσω· κατ' εὐτυχίαν ἰδοὺ σήμερον

σᾶς εὗρον, ὅπερ ἐπεπόθουν ἐκ καρδίας· εἶθε ὁ πάνδωρος θεὸς νὰ ἀνταμείψῃ ὑμᾶς, καὶ τὰ τέκνα σας διὰ τὸ μέγα εὐεργέτημα τὸ ὁποῖον μοὶ ἐκάμετε.— μακαρίζω ἐμαυτὸν, ἀπεκρίθη ὁ κόμης, ὅτι εὐηργέτησα ἄνθρωπον τόσον τίμιον, ἀλλὰ σᾶς βεβαιῶ, ὅτι τὰ χρήματα ταῦτα δὲν τὰ ἐπερίμενον· καθότι ἦσαν μικρὸν δῶρον, τὸ ὁποῖον προεθέμην νὰ σὲ κάμω. — ἠγνόουν, κύριε, τοῦτο· καὶ ἔπειτα δὲν λαμβάνω ποτὲ χρήματα παρὰ ἐν ἰδρῶτι τοῦ προσώπου μου· καταδεχθῆτε, σᾶς καθικετεύω, νὰ λάβητε τὸ ἀργύριόν σας. — Ὄχι, φίλε μου, δὲν ἀνήκει πλέον οὔτε εἰς ἐμὲ οὔτε εἰς σὲ· ἀγόρασε λοιπὸν μὲ αὐτὸ πράγματά τινα διὰ τὰ τέκνα σου, τὰ ὁποῖα δώρησον αὐτοῖς ἐκ μέρους μου.— ἤθελα ἀναμφιβόλως φανῆ ἀγνώμων ἀποποιούμενος τοῦτο. — ἰδοὺ, τετέλεσται· ἂς μὴ ὁμιλῶμεν πλέον περὶ τούτου, ἀλλὰ διασάφισόν μοι ἕν τι, ὅπερ ἀπὸ ἡμερῶν καταβασανίζει τὴν περιέργειάν μου· μὲ ποίαν πεποίθησιν ἐτόλμας νὰ ζητῇς ἐξ δραχμὰς, βλέπων ὡς ἐνέχυρον τὸν πῖλόν σου, ὅστις, ἐν ἀληθείᾳ, δὲν ἀξίζει οὐδὲ ἓξ λεπτά; — μὲ τὴν βεβαιότητα, ὅτι ὁ πῖλός μου εἶναι ἀνεκτίμητος.— Καὶ πῶς τοῦτο, σὲ παρακαλῶ;—Ἰδοὺ Κύριε.

Πρό τινων ἐτῶν ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ χωρίου μας περιτρέχων τὰς τάφρους τοῦ πύργου, ὠλίσθησε καὶ ἐνεβυθίσθη εἰς τὸν πάγον· ἐργαζόμενος ἐγὼ τότε κατὰ τύχην ἐκεῖ πλησίον, ἤκουσα φωνὰς, ἔδραμα, καὶ ῥιφθεὶς ὡς εἶχον ἐνδεδυμένος ἐντὸς τῆς ὀπῆς εὐτύχησα νὰ ἐκβάλω τὸν παῖδα καὶ τὸν φέρω ζῶντα πρὸς τὸν πατέρα του. Ὁ Κύριός μου ἀνταμείβων με διὰ τὴν εὐεργεσίαν μου ταύτην μοὶ ἐδώρησε στρέμματά τινα γῆς καὶ ἱκανὴν ποσότητα χρημάτων ὅπως οἰκοδομήσω οἶκον, εὐπρεπίσω αὐτὸν καὶ νυμφευθῶ· πρὸς δὲ ἐπειδὴ ἀπώλετο ἐν τῇ ὀπῇ ὁ πῖλος μου, ἐπέθεσεν εἰς τὴν κεφαλήν μου τὸν ἰδικόν του, λέγων μοι, ὅτι ἔπρεπε νὰ περιβάλῃ τὴν κεφαλήν μου μὲ στέφανον· βλέπετε λοιπὸν ἐκ τούτων, ὅτι πρέπει νὰ ὑπεραγαπῶ τὸν πῖλον τοῦτον, τὸν ὁποῖον εἰς τὸ χωρίον δὲν φορῶ ποτέ· διότι ἐκεῖ τὰ πάντα μοὶ ἀναμιμνήσκουσι τὸν εὐεργέτην μου, καί τοι πρὸ πολλοῦ ἤδη ἀποθανόντα· τὰ τέκνα μου, ἡ σύζυγός μου, ὁ οἶκός μου, αἱ γαῖαί μου, καὶ ἑνὶ λόγῳ οὐδὲν κέκτημαι, ὅπερ νὰ μὴ μὲ ἀναπολῇ τὸν κύριον· ἀλλ' ὁπόταν ἔρχωμαι εἰς τὴν πόλιν φορῶ πάντοτε τὸν πῖλόν μου, ἵνα ἔχω τι πρὸς ἀνάμνησίν του· δυσαρεστοῦμαι δὲ μόνον, ὅτι ἤρχισε νὰ τρίβηται· βλέπετε; ἐφθάρη πλέον, ἀλλ' ἐν τούτοις καὶ ἓν τεμάχιον, ἐὰν μοὶ μείνῃ θέλω ἀεὶποτε τὸ θεωρεῖ πολύτιμον.

Ὁ κόμης κατανυχθεὶς ἐκ τῆς διηγήσεως ταύτης, ἔλαβεν ἐκ τοῦ χαρτοφυλακίου του μίαν ἐπιστολὴν, τῆς ὁποίας τὸ περικάλυμμα δοὺς εἰς τὸν χωρικὸν εἶπε· λάβε, φίλε μου, εἶμαι ἠναγκασμένος νὰ σὲ ἀφήσω, ἀλλ' ἰδοὺ ἡ διεύθυνσις τῆς κατοικίας μου, τὴν ἐλευσομένην κυριακὴν σὲ παρακαλῶ νὰ ἔλθῃς εἰς τὴν οἰκίαν μου.

Ὁ χωρικὸς κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν ἡμέραν πορεύεται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κόμητος, ὅστις, ἅμα τῷ ἀνηγγέλθη ἡ ἄφιξίς του, τρέχει πρὸς προϋπάντησίν του, τὸν λαμβάνει ἀπὸ τὴν χεῖρα, καὶ τῷ λέγει· φίλε μου, εἰς ἐμὲ μὲν μονογενῆ υἱὸν δὲν ἔσωσες, πλὴν, μ' εὐηργέτησες μεγάλως· διότι μὲ ἔμαθες νὰ ἀγαπῶ πλειότερον τοὺς ἀνθρώπους δεικνύων μοι, ὅτι ὑπάρχουσιν εἰσέτι ἄνθρωποι τίμιοι καὶ εὐγνώμονες· ἐπειδὴ τοσοῦτον ἐντίμως περικοσμοῦσι τὴν κεφαλήν σου οἱ πῖλοι, ἰδοὺ ἕνα, τὸν ὁποῖον σοὶ δίδω· ἀλλὰ μὴ νομίζε, ὅτι ἀπαιτῶ ν' ἀποβάλῃς τὸν τοῦ εὐεργέτου σου, ἐξ ἐναντίας ἐπιθυμῶ ὁ ἐμὸς νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς τὴν περαιτέρω διατήρησιν ἐκείνου. Καὶ κατ' ἔτος, τὴν αὐτὴν ἡμέραν θέλεις εὑρίσκει τοῦ λοιποῦ παρ' ἐμοὶ ἕτερον πῖλον.

ΑΙ ΕΙΡΚΤΑΙ.

Πρόσβλεψον τὰ σκυθρωπὰ ταῦτα τείχη, ἐν οἷς σιδηροδέσμιος ἡ ἀνθρώπινος ἐλευθερία ἐγκέκλεισται, ἔνθα ἡ ἀθωότης ἐνίοτε συγχέεται μετὰ τοῦ ἐγκλήματος, καὶ ὅπου οἱ δυστυχεῖς ἄνθρωποι ὑποφέρουσι πάσας τὰς τιμωρίας πρὸ τοῦ θανάτου. Πλησίασε, καὶ ἐὰν τρομερὸς κρότος τῶν ἀλύσεων, τὸ στυγερὸν σκότος, καὶ οἱ μακρόθεν ὑπόκωφοι στεναγμοὶ, φρίκην ἐμποιοῦντα εἰς τὴν ψυχήν σου, δὲν σὲ ἀναγκάσωσι νὰ παλινδρομήσῃς, εἴσελθε εἰς τὸ καταγώγιον τῆς ὀδύνης. Τολμᾷς νὰ καταβῇς ἐπὶ μίαν στιγμὴν εἰς τὰς τρομερὰς ταύτας εἱρκτὰς, καὶ ὑπὸ χαρακτῆρας ἠλλοιωμένους θεώρει τοὺς ὁμοίους σου, μωλωπισμένους ἐκ τῶν ἀλύσεων, μεμολυσμένους ὑπὸ ἀέρος μεστοῦ δηλητηρίου τοῦ ἐγκλήματος· διατρεφομένους μὲ τροφὰς ἀθλίας, καὶ ταύτας μετὰ πλείστης φειδωλίας παρεχομένας αὐτοῖς· καταπεπληγμένους ἀδιαλείπτως ὑπὸ τῶν δεινῶν τῶν δυστήνων συνδεσμωτῶν των.

Ἐὰν οἱ ἄνθρωποι ἦνε ἔνοχοι, εἰσὶν ἐπίσης καὶ ἐλέους ἄξιοι· ὁ δὲ δικαστὴς, ὅστις ἀναβάλλει τὴν δίκην αὐτῶν εἶναι πασιφανῶς ἄδικος. Ὁ νόμος ἐντέλλεται τιμωρίαν δημοσίαν, ἥτις ἀνάγκη νὰ ἐξαρκῇ πρὸς τιμωρίαν τοῦ ἐγκλήματος, καὶ ἱκανοποίησιν τῆς κοινωνίας. Ἀλλ' αἱ χρόνιαι αὗται βάσανοι σκληρᾶς φυλακῆς εἶναι νέα ποινὴ παρανόμως τὸν ἔνοχον ἐπιβαρύνουσα· καὶ ἡ τοιαύτη τοῦ νόμου παράβασις εἶναι του μέτρου τῆς ποινῆς ὑπέρβασις· εἶναι κατάχρησις τοσοῦτον ἀπαισιωτέρα, καθόσον βλάπτει καὶ τὸν ἔνοχον καὶ τὸ δημόσιον συνάμα, καὶ καθόσον πᾶσαι αἱ ἐν εἱρκτῇ διανυόμεναι στιγμαὶ συμβαλλουσι πρὸς τὸ ἠθικὸν παράδειγμα.

Ἐὰν δὲ οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἦναι ἀθῶοι, ὦ τῆς ὀδύνης! ὦ τῆς ἀσπλαγχνίας! εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην ἡ φιλανθρωπία ὑψόνει φωνὴν τρομερὰν, φωνὴν περιπαθῆ. Πῶς! ὁ ἐκ γενετῆς ἐλεύθερος οὗτος ἄνθρωπος στενάζει ἤδη ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἀλύσεων στεναγμὸν σπαραξικάρδιον! ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ᾧ ἡ ἀγαθοεργὸς φύσις ἐδωρήσατο τὸ φῶς καὶ τὸν ἀέρα, μόλις ἀναπνέει ἐν εἱρκτῇ! Ὁ οἰκογενειάρχης οὗτος βιαίως ἀπεσπάσθη ἐκ τῶν κόλπων τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων του! ἡ λύπη, ἡ ἀπελπισία, καὶ ἡ πεῖνα καταμαστίζουσι τὸν εἰρηνικὸν αὐτοῦ οἶκον· οἱ βραχίονες οὗτοι, οἵτινες τοῖς παρεῖχον δαψιλῶς τροφὰς, οἵτινες ἔσπειρον καὶ ἔδρεπον τοὺς καρποὺς τῶν κόπων των δέσμιοι!

Ἡ ἀθωότης ἑνὶ λόγῳ εἶναι ἐγκαταλελειμμένη εἰς τὸ καταγώγιον τῆς κακουργίας! ἐκεῖ, ὅθεν ἀτενίζων πρὸς τὸν οὐρανὸν ὁ ἄνθρωπος λέγει μετ' ἐκπλήξεως καὶ πικρίας· ὦ ἄνθρωπε! οἷον τὸ πεπρωμένον σου! νὰ ὑποφέρῃς καὶ νὰ ἀποθνήσκῃς, ἰδοὺ ὁποῖος βραχὺς καὶ πολύστονος ὁ βίος σου! (Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)